

Utlåtande 2007:170 RVI (Dnr 327-2308/2007)

Riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen godkänns, bilaga 3.
2. Riktlinjer för prövning av bistånd m.m. i äldreomsorg (Dnr 423-6871/1999, reviderade i december 2001) upphör därmed att gälla.

Föredragande borgarrådet Ewa Samuelsson anför följande.

Ärendet

Socialtjänstlagen är en ramlag och ger kommunerna handlingsutrymme för att utforma äldreomsorgen efter lokala förutsättningar och behov. Enligt lagen ska den enskilde tillförsäkras ”skälig levnadsnivå” och bistånd ska utgå från en bedömning av den enskildes individuella behov. Riktlinjer för biståndshandläggning, som fastställs av kommunfullmäktige, är ett komplement till lagstiftningen och ska ge stöd och vägledning i myndighetsutövningen.

Nu gällande riktlinjer för biståndshandläggning inom äldreomsorg (Dnr 423-6871/1999) reviderades i december 2001. Föreslagna riktlinjer har utarbetats med utgångspunkt från förslaget till Stockholms stads äldreplan 2007-2011. Äldreplanen är den kommungemensamma plattformen för stadens äldreomsorg och vägledande i stadsdelsnämndernas utformning av verksamheten. I enlighet med förslag i propositionen Nationell utvecklingsplan för vård och omsorg om äldre (prop. 2005/06:115) har riksdagen beslutat om vissa ändringar och tillägg i socialtjänstlagen som också har inarbetats i de föreslagna riktlinjerna.

Äldrenämnden har utarbetat ett förslag till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS för personer över 65 år (bilaga 2). Efter remissomgången har förslaget justerats något utifrån inkomna synpunkter (bilaga 3). Riktlinjerna vänder sig till chefer och biståndshandläggare inom äldreomsorgen. De föreslagna riktlinjerna ersätter nu gällande "Riktlinjer för prövning av bistånd m.m. i äldreomsorg" (Dnr 423-6871/1999). Riktlinjerna tar upp tillämplig lagtext, handläggning av ärenden, dokumentation i samband med handläggning av ärenden, stöd till anhöriga och närstående samt handläggning enligt LSS för personer över 65 år. Syftet med riktlinjerna är att upprätthålla likställighetsprincipen i staden och att stärka rättssäkerheten för den enskilde.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden samt till stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Södermalm, Älvsjö och Östermalm. Kommunstyrelsens pensionärsråd har inkommit med synpunkter på ärendet den 10 maj 2007.

Stadsledningskontoret anser att de summor som anges för förändringarna bedöms vara rimliga. Däremot har inga beräkningar gjorts på den föreslagna förändringen att brukaren ska kunna välja mellan att få lagad mat eller matlåda. Stadsledningskontoret antar att intresset att ersätta matlåda med lagad mat är stort och att tidsåtgången för detta kan bli betydande. Kostnadsökningarna i förslaget till nya riktlinjer kan alltså bli högre än de 47,2 mnkr som anges i de beräkningar som gjorts i förslaget. Under rubriken anhöriganställning uttrycks att biståndshandläggaren inte ska bedöma om den anhörige är lämpad för anställning. Stadsledningskontoret anser att kvalitetskravet är överordnat även för anhöriganställningar.

Socialtjänstnämnden anser att det nya förslaget till riktlinjer, i förhållande till gällande riktlinjer, på ett mycket tydligare och mer klagörande sätt anger vad som, enligt socialtjänstlagen är "skälig levnadsnivå". Socialtjänstnämndens uppfattning är att riktlinjerna utgör ett mycket bra stöd för biståndshandläggare och chefer i det fortsatta arbetet. Det är också glädjande att arbetet med att fastställa vad som är "skälig levnadsnivå" i staden, resulterat i en högre kvalitet för den enskilde. Socialtjänstnämnden anser dock att äldrenämndens förslag skulle vinna på en mer ingående diskussion om de skillnader som råder mellan Socialtjänstlagen (SoL) och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Det skulle ge mer tyngd åt riktlinjerna och den enskilde biståndshandläggaren få en djupare vägledning om vad som särskilt ska beaktas vid handläggning enligt LSS. Socialtjänstnämnden efterfrågar också en utförligare redovisning av vilka målgrupper som omfattas av riktlinjerna och i vilken mån detta får konsekvenser för handläggningen.

Bromma stadsdelsnämnd välkomnar nya riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen och stöder i huvudsak det förslag som äldrenämnden har utarbetat, men kommenterar ett antal tveksamheter där de anser att förtydliganden bör göras. Bromma stadsdelsnämnd anser bland annat att det tillägg som gjorts, om att hemtjänsten bör erbjuda möjlighet till matlag, inte är adekvat i riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS om det inte klargörs att matlag är en hemtjänstinsats i likhet med matlagning och leverans av matlåda. Detta bör annars vara en fråga som ska tas upp i eventuellt framtida reviderade tillämpningsanvisningar för kundval inom hemtjänst. Vidare påpekar nämnden att det är vanskligt att i bedömningen generellt beakta ålder som ett skäl för beslut om servicehusboende. För att inte riskera godtycklighet i bedömningen måste riktlinjerna i sådana fall ange vilken ålder biståndshandläggaren ska beakta. Nämnden anser också att det krävs en ingående analys av de ekonomiska konsekvenserna och att också kostnader för bl.a. hemvårdsbidrag och den kommunala hemtjänstens beredskap beaktas.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ser positivt på att riktlinjerna revideras. Några insatser som hanteras olika inom stadsdelsförvaltningarna får i förslaget en tydligare beskrivning till innehåll och frekvens. Tydlighet i riktlinjerna främjar likställigheten för de äldre i staden. Nämnden anser att en ökad kvalitet inom äldreomsorgen förutsätter ekonomisk kompensation för stadsdelsnämnderna utöver kompensation för kostnads- och löneutveckling och att det är viktigt att stadsdelsnämnderna kompenseras för de merkostnader som de nya riktlinjerna medför. Det gäller flera insatser som föreslås till exempel strykning, utevistelse, trygghetslarm och servicehus. Äldrenämnden har gjort en kostnadsberäkning och bedömer att ökningen för de som ligger i höga vårdnivåer inte kommer att medföra någon större kostnadseffekt. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd instämmer i detta vad gäller beställarens kostnad men anser att det medför ökade kostnader för det faktiska utförandet.

Farsta stadsdelsnämnd anser att förslaget till riktlinjer är väl genomarbetat utifrån gällande lagstiftning, föreskrifter, riktlinjer. Även den enskildes rätt till insatser som stärker självbestämmandet, den egna förmågan och delaktighet lyfts fram. Nämnden anser dock att vissa förtydliganden behöver göras i delar av avsnitten vad gäller socialtjänstlagen, handläggning av ärenden, stöd och hjälp för den som bor i ordinärt boende och särskilt boende. Det kompletterande förslaget till riktlinjer är mer omfattande och generöst än de riktlinjer som används för närvarande. Det gäller bl.a. rätten till trygghetslarm, städning varannan vecka, inköp i närmaste livsmedelsbutik. Detta innebär att riktlinjerna blir kostnadsdrivande och att insatserna inte ryms inom nämndens budgetram. Farsta stadsdelsnämnd förutsätter att hänsyn tas till detta i kommunfullmäktiges budgetbeslut.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att riktlinjernas struktur är bra och tydliga, vilket gör att det är lätt att hitta i dokumentet. Det är också positivt att äldreplanens mål och strategier har integrerats. Äldrenämndens tillägg och

ändringar förstärker ytterligare synen på att den äldre själv ska bestämma över sitt liv och hur man önskar att den egna vården, omsorgen och servicen ska utföras t.ex. genom flexibelt beslut för hemtjänst, vilket är positivt. Den äldre ska informeras om hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna, vilket nämnden anser vara bra. Staden bör dock ta fram någon form av gemensam "tidsmall" för olika insatser, så att bedömningen blir likvärdig. Det måste dock alltid finnas utrymme för att anpassa insatserna till den enskildes individuella behov. Nämnden ställer sig positiv till att riktlinjer tagits fram för handläggning av "Stöd och service till vissa funktionshindrade" (LSS) till äldre. Nämnden ser gärna att staden också tar fram riktlinjer för placering av äldre på "Hem för vård eller boende" (HVB), då detta saknas idag.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att förslaget till riktlinjer är väl genomarbetat utifrån gällande lagstiftning, föreskrifter, riktlinjer m.m. Den enskildes rätt till insatser som stärker självbestämmandet, den egna förmågan och delaktighet lyfts fram på ett bra sätt. Förvaltningen anser dock att vissa förtydliganden behöver göras i delar av avsnitten vad gäller socialtjänstlagen, handläggning av ärenden och dokumentation, stöd och hjälp i ordinärt boende, stöd till anhöriga och närstående.

Kungsholmens stadsdelsnämnd välkomnar en översyn av riktlinjerna för handläggning och prövning av beslut inom äldreomsorgen. Det har till viss del saknats tydliga riktlinjer som gäller generellt och från vilka avsteg kan göras i förekommande fall utifrån den individuella behovsbedömningen. Det föreslagna dokumentet är bra men behöver enligt stadsdelsnämnden förtydligas på en del punkter. I förslaget till äldreplan som samtidigt med denna remiss har remitterats till stadsdelsnämnderna finns en mening som säger att "om det inte finns plats på önskat boende ska det vara möjligt att kunna ställa sig i kö om plats kan beredas inom rimlig tid". Enligt nämnden borde rimlig tid förtydligas i föreliggande riktlinjer. Nämnden efterfrågar också klargöranden beträffande ansökan om hemtjänst i annat land (t.ex. på Åland, Finland), ledsagning vid semesterresa utomlands och vilka rättigheter inom sjukvård och socialtjänst en medborgare från annat EU-land har i Sverige. Stadsdelsnämnden saknar vägledning i förslaget till riktlinjer när det gäller kontaktperson enligt SoL och hemtjänst i assistansliknande form enligt SoL. Stadsdelsnämnden påpekar att förslaget omfattar mer än bara bedömning av bistånd. Det är en kombination av riktlinjer för handläggning och dokumentation, äldreomsorgsplan och riktlinjer för bedömningar av behov av bistånd. Att blanda dessa är inte bra då det skapar oklarhet, särskilt som avsnitten om handläggning och dokumentation (kap. 3–4) endast utgör ett komplement till huvuddokumentet "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten" (Beslut i KS 2001). Till dessa dokument ska även läggas "Tillämpningsanvisningar för handläggning vid kundvalsmodell med omsorgspeng inom äldreomsorg och omsorg om funktionshindrade" där vissa omständigheter regleras som rör hemtjänsten. Att ha tre

dokument som överlappar varandra skapar både förvirring och blir tungarbetat för handläggarna.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att förslaget till riktlinjer är väl genomarbetat och de föreslagna ändringarna och de förtydliganden som gjorts ger goda förutsättningar för att utgöra en för staden gemensam grund för äldreomsorgen. Det är positivt att den enskildes upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd, och även ålder, på ett tydligare sätt ska ingå i bedömningen vid beslut om servicehus. Nämnden ställer sig tveksam till äldrenämndens förslag att den tid som beräknas för utförandet av beviljade insatser ska framgå i biståndsbeslutet. Nämnden ser positivt på äldrenämndens förslag till flexibla beslut om det förtydligas så det framgår att den enskilde kan byta insatser inom ramen för gällande biståndsbeslut.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att de föreslagna riktlinjerna i vissa delar är mer detaljerade och tydliga än nu gällande riktlinjer och utgör därmed ett förbättrat stöd för handläggarna. Nämnden ställer sig tveksam till att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen skall kunna byta ut en insats mot en annan insats som kanske inte framgår av biståndsbeslutet och ser svårigheter med att kunna följa upp att den enskilde får de insatser som beviljats. Nämnden anser att reglerna för beviljande av ett servicehusboende samt åldersbegreppet behöver tydliggöras närmare. Nämnden anser att förslaget frångår dagens regler avseende vistelsebegreppet i samband med hemvårdsbidraget och ser ett problem vad gäller biståndshandläggarens möjlighet till insyn och uppföljning.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd anser att förslaget till riktlinjer innehåller tydliga förbättringar för äldre i staden och i flera avseenden preciseringar som bör kunna öka möjligheterna att upprätthålla likställigheten och därmed stärka den äldres rättstrygghet. Riktlinjerna kan däremot i vissa avseenden vara kostnadsdrivande och tilldelade medel bör anpassas därefter. Nämnden anser att en gemensam norm för hur mycket tid varje insats ska ta bör utarbetas av äldreförvaltningen och att det kan vara bra för den enskilde att få tidsintervallet redovisat i beslutet för att kunna ha inflytande över hjälpen. Nämnden anser att det behövs ett förtydligande angående vad som menas med trygghetskvitto. Stycket om egenvård bör strykas och ett förtydligande behöver göras angående om handläggning av personer över 65 år enligt LSS ska göras inom handikappomsorgen eller äldreomsorgen.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att det i biståndsbeslutet med tydlighet ska framgå vad som beviljats respektive avslagits. Nämnden är tveksam till äldrenämndens förslag att den enskilde ska ha kännedom om hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna. Nämnden anser att förslaget om trygghetskvitto är bra då den enskilde får ett tydligt besked om vad hon/han har att förvänta sig av vården och vem som är ansvarig för vad. Hur samarbetet runt trygghetskvittot ska fungera bör klargöras och ingå i samverkansöversynen. Nämnden anser som det föreslås i remissen att alla äldre som

känner sig otrygga ska beviljas trygghetslarm. I de fall den enskilda inte är i behov av andra insatser än trygghetslarm föreslås möjlighet till förenklad handläggning. Nämnden anser att förslaget om matlag är tilltagande. Nämnden anser att biståndshandläggaren i bedömningen ska beaktas om behovet av vård- och omsorg kan tillgodoses i det ordinära boendet utifrån den enskildes hälsotillstånd och upplevelse av otrygghet. Stadsdelsnämnden anser inte att den enskildes ålder ska ha betydelse för bedömningen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att det förslag som föreligger om nya riktlinjer för handläggning av SoL och LSS inom äldreomsorgen i stort sett är bra. Förslaget innebär att besluten i fortsättningen ska ange tid för insatsen vilket är nytt. Det är viktigt att äldregruppen tar fram tillämpningsföreskrifter när det gäller tidsåtgång så att inte varje stadsdel skapar sin egen. Nämnden anser att de förändringar som föreslås kommer att öka kvaliteten i omsorgen men även kommer att kosta mer pengar och förutsätter att staden är beredd att satsa dessa pengar för att bibehålla kvaliteten inom äldreomsorgen. Nämnden anser att det vore önskvärt med mer preciserade riktlinjer kring anhörganställning. Nämnden välkomnar insatsen ”alla i ett hem förekommande göromål” och förutsätter att denna insats kommer att definieras och tidsbestämmas från äldreförvaltningen så den blir så lika som möjligt över staden.

Södermalms stadsdelsnämnd anser i allt väsentligt att de nya riktlinjerna med de ändringar äldregruppen föreslagit är positiva. Förslaget till nya riktlinjer innebär bl.a. att den enskilde personen får mera inflytande över sina beviljade insatser enligt 3.4.2. Nämnden anser att om den enskilde personen, i samråd men hemtjänstpersonalen, väljer att byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen måste detta dokumenteras. Enligt förslaget och nuvarande riktlinjer har den som vårdar en anhörig/närstående i hemmet med ett stort vård- och omsorgsbehov rätt till avgiftsfri avlösning fyra timmar/vecka. Nämnden efterfrågar möjlighet till en mer flexibel tillämpning av stödet men anser att möjligheten att samla ihop timmar ska begränsas till 16 timmar/månad.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att riktlinjerna fyller en viktig funktion som stöd för handläggning av ärenden inom stadens äldreomsorg och konstaterar att riktlinjerna nu har reviderats med utgångspunkt från ändringar och tillägg i de nationella styrdokumenterna samt utifrån kommunfullmäktiges mål och budget. Förslaget till riktlinjer innehåller riktlinjer för vad som kan bedömas vara en skälig levnadsnivå vid vissa hemtjänstinsatser såsom hur ofta städning och inhandling ska utföras. Nämnden framhåller att likvärdighet för de äldre med utgångspunkt i socialtjänstlagen inte uppnås med standardnivåer för hur ofta tjänsterna ska utföras. Om dessa uppgifter ändå ska ingå i stadens riktlinjer måste det säkerställas att de inte tillämpas på ett sätt som strider mot socialtjänstlagen och dess intentioner.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att förslaget till riktlinjer är väl genomarbetat och de föreslagna ändringarna och de förtydliganden som gjorts ger goda

förutsättningar för att utgöra en för staden gemensam grund för äldreomsorgen. Nämnden anser att det är positivt att den enskildes upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd, och även ålder, på ett tydligare sätt ska ingå i bedömningen vid beslut om servicehus. Nämnden välkomnar förslaget att den tid som beräknas för utförandet av beviljade insatser ska framgå i biståndsbeslutet. Nämnden ser positivt på äldrenämndens förslag till flexibla beslut men anser att texten bör förtydligas så det framgår att den enskilde kan byta insatser inom ramen för gällande biståndsbeslut. Nämnden anser att ett aktivt och fungerande samarbete mellan kommun och landsting är en av förutsättningarna för att möta äldres behov och skapa helhetssyn. Förslaget till införandet av ett ”trygghets-kvitto” är enligt nämndens uppfattning ett bra exempel på en strukturerad och konkret samverkan.

Kommunstyrelsens pensionärsråd anser att de föreslagna riktlinjerna bör kunna ge biståndsbedömarna god vägledning i arbetet att ge äldre stöd och hjälp enligt de uttalade politiska målen för en god äldreomsorg. Pensionärsrådet anser att den som söker bistånd inte alltid är medveten om sina rättigheter och att det är viktigt att hon får uttrycklig information, inte minst om rätten att ha med sig en anhörig eller annan närstående som stöd vid ansökan. Pensionärsrådet anser att servicetjänster ska kunna efterfrågas av alla från och med 67 års ålder och motsätter sig idén att redan från början införa ett tak på antal timmar per år. Pensionärsrådet anser att det är viktigt att riktlinjerna verkligen får genomslag i den praktiska verksamheten och att uppföljning liksom utbildning av biståndshandläggarna är grundläggande.

Mina synpunkter

Förslaget till nya riktlinjer innebär en kraftig och viktig kvalitetsförbättring av äldreomsorgen. Riktlinjerna utgår tydligare, än de nu gällande, från den enskildes behov och vardagssituation. Samtidigt innebär förslaget ett nödvändigt förtydligande för biståndsbedömarnas arbete, något som inte minst äldreombudsmannen återkommande har efterlyst. Därmed förstärks också rättssäkerheten för den enskilde.

Detta ärende är ett viktigt sätt att gå vidare och konkretisera den nya äldreplanens portalparagraf, nämligen ”Äldreomsorgen ska präglas av hög kvalitet, inflytande, individualisering och trygghet. Utformningen av det stöd som ges ska kännetecknas av valfrihet. Värdighet och respekt ska vara utgångspunkten för att äldre ska kunna leva sina liv som de själva önskar”.

Den 1 juli 2008 införs kundval för vård- och omsorgsboenden. Under 2008 kommer också beslut att fattas om ett valfrihetssystem för dagverksamheter. Med anledning av detta kommer riktlinjerna att revideras och kompletteras på dessa punkter. För närvarande pågår dessutom ett arbete med att konkretisera hur det ska gå till att ställa sig i kö till önskat vård- och omsorgsboende. När

kösystemet är utformat kommer jag även att föreslå att skrivningar om detta införs i riktlinjerna.

Bland de viktigare kvalitetsförbättringar som de nya riktlinjerna innebär kan särskilt nämnas att biståndsbeslutet för den enskildes kännedom också ska ange hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna. Jag delar äldreförvaltningens bedömning att tidsberäkningen är en information som den enskilde bör ha kännedom om. Uppföljningen ska visserligen i huvudsak vara inriktad på insatsernas kvalitet och att de utförs enligt beslut. Detta behöver dock inte motsägas av att den enskilde informeras om vilken tid som beräknats för utförandet av beviljade insatser. Socialstyrelsens rapport, "Tid för vård och omsorg" (2005) visar att det ibland finns stora skillnader mellan den tid som beviljats och den tid som faktiskt utförts.

För att skapa flexibilitet ska den enskilde, i samråd med utföraren, kunna byta ut en insats mot en annan inom ramen för biståndsbeslutet. På denna punkt har riktlinjeförslaget förtydligats efter remissrundan.

I den nya äldreplanen anges att boende på vård- och omsorgsboende har rätt till regelbunden utevistelse. I riktlinjerna understryks även betydelsen av att komma ut i friska luften för den som bor i ordinärt boende. Därför ska utevistelse kunna beviljas som en hemtjänstinsats. En annan viktig kvalitetsförbättring är givetvis att den enskildes egen upplevelse av otrygghet ska vara skäl nog för att få trygghetslarm beviljat. Trygghetslarm innebär för många äldre en avsevärt ökad trygghetskänsla och är en viktig faktor för den enskildes möjlighet att kunna bo kvar i den egna bostaden.

Den enskilde ska också kunna välja mellan att få hjälp med matlagning eller leverans av matlåda. Måltidssituationen ska vara inbjudande och stimulera aptiten. Matlag i hemtjänsten bör om möjligt kunna erbjudas, men eftersom jag i likhet med synpunkter som framförts under remissrundan, anser att det snarare är en fråga för äldreplanen än för riktlinjer som är ett verktyg för biståndsbedömarens arbete, har äldrenämndens förslag korrigerats.

En viktig förändring mot nu gällande riktlinjer är klargörandet att bedömningen för servicehusboende ska grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes ålder, hälsotillstånd och upplevelse av otrygghet ska beaktas. Vilken ålder slås inte fast i det här ärendet, men äldrenämnden har i uppdrag att utreda en eventuell boendegaranti över en viss ålder. Allt för ofta möter jag personer som vid mycket hög ålder har blivit nekade plats på ett särskilt boende. Ensamheten kan i sig leda till ett större vårdbehov, och därmed högre kostnader för samhället. I arbetet med att utveckla en boendegaranti bör därför förutsättningarna för att bevilja "äldre-äldre" servicehus i syfte att ge dem hälsovinster, trygghet och ett värdigare liv belysas.

Så snart riktlinjerna är beslutade kommer utbildningsinsatser att genomföras för biståndshandläggarna. Som ett stöd, och för återkoppling och utveckling i deras viktiga arbete, kommer också ett särskilt biståndsbedömningskansli att inrättas vid äldreförvaltningen. Därigenom skapas också bättre förutsättningar

för rätts- och kvalitetssäkra biståndsbedömningar som är likvärdiga i hela stan- den. Det är också ett sätt att skapa en struktur för att utveckla former för bi- ståndsbedömning som tydligare tar hänsyn till faktorer som är svåra att mäta objektivt, som komplement till den medicinska bedömningen. Att beakta den enskildes upplevelse av otrygghet ställer höga krav på biståndsbedömarna.

Efter remissrundan har skrivningarna utvecklats om ett så kallat trygghets- kvitto (3.8.1). Utgångspunkten för ett sådant kvitto, som ger ett tydligt besked till den som skrivs ut från en vårdavdelning om vad som kan förväntas av de olika huvudmännen, ska vara den överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och Kommunförbundet Stockholms län (KSL) som kommunfullmäk- tige antog den 1 oktober 2007.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Äldrenämndens remitterade förslag till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen.
3. Omarbetat förslag till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen.
4. Läsanvisningar.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Carin Jämtin* (s) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande.

1. I huvudsak godkänna det föredragande borgarrådets förslag beslut
2. Därutöver anför följande

Det är glädjande att riktlinjerna för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen nu har tagits fram och reviderats, och att de går hand i hand med äldre- planen 2007-2011. Det är också positivt att ärendet efter beslut i äldrenämnden remit- terats till samtliga stadsdelsnämnder för inhämtande av synpunkter från dem som di- rekt är ansvariga för äldreverksamheterna. Det är också bra att Kommunstyrelsens Pensionärsråd fått ta del av ärendet.

I sakfrågan har flera viktiga förbättringar skett. Till exempel att rätten till trygghets- larm införs, något som vi socialdemokrater länge har efterlyst. Men det finns fortfa- rande ett antal tveksamheter där vi anser att förtydliganden behöver göras, och/eller åtgärdas. Till exempel att handläggarna i biståndsbedömningen ska beakta ålder som ett skäl för beslut om servicehusboende. På denna punkt vill vi särskilt lyfta fram att kriterierna för äldreboende förändras så att den enskilde äldres egen upplevelse, social oro eller ohälsa skall kunna utgöra grund för särskilt boende. Inte ålder.

Det är av stor vikt för den enskilda att, när hon vill och kan, ha möjlighet att välja var man ska tillbringa sin ålderdom. En hög grad av delaktighet och självbestämmande

för den äldre, är valfrihet för oss socialdemokrater. Därför är också vi positiva till möjligheten att få välja mellan olika boenden, men detta ska inte ske genom en centralisering av upphandlingen av entreprenader som kundvalsmodellen innebär. Möjligheten till att välja mellan olika boenden kan skapas inom ramen för dagens system utan en central ramupphandling. Därför tar vi helt avstånd från de anpassningar av riktlinjerna till det borgerliga kundvalssystemet för vård- och omsorgsboende som inriktas på företagets rätt.

Grundläggande för tilltron till riktlinjerna är att den borgerliga majoriteten ställer tillräckligt med ekonomiska resurser till förfogande för stadsdelsnämnderna. I remissvaren framkommer en tydlig oro för att budgetramarna inte ska räcka till. De 47,5 mnkr som har tillförts nästa års budget för äldreomsorgen räcker inte när man samtidigt ska göra nedskärningar med 89,4 mnkr.

Vidare saknar riktlinjerna kostnadsberäkningar på ett flertal områden. Till exempel förslaget om att de äldre skall kunna välja mellan hemlagat och matlåda, som är en viktig förändring. Men det är viktigt att beräkningar görs för hur den föreslagna förändringen påverkar kostnaderna. Tidsåtgången för detta kan bli mer betydande än vad man har räknat med. Riktlinjerna kan i vissa avseenden vara kostnadsdrivande och tilldelade medel bör anpassas därefter.

En annan aspekt som är viktig att uppmärksamma, är att se till att personalen blir väl informerade om kostpolicyn som antogs tidigare under hösten och att näringsperspektivet understryks. Många äldreboenden informerar om att de äldre kvinnorna generellt äter mindre mat. Därför blir det desto viktigare att den mat som serveras är näringsrik och god. Vidare är det viktigt att framhålla huruvida kostpolicyn stämmer överens med riktlinjerna eller inte, detta framgår inte i dagsläget.

Vidare behövs en tydlig redovisning om vilka skillnader som råder mellan Socialtjänstlagen (SoL) och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Inte bara skulle det ge tyngd till riktlinjerna, men det skulle dessutom hjälpa biståndshandläggarna i deras arbete; de skulle få en djupare vägledning om vad som särskilt ska beaktas vid handläggning enligt LSS.

Det som dock saknas i de nya framtagna riktlinjerna som vi socialdemokrater vill tillföra är en valfrihetsreform som innebär att alla äldre över 75 år skall kunna få 2 timmars hemtjänst i veckan med förenklad biståndsbedömning. Erfarenheten och slutsatserna i äldreinspektörsrapporterna, revisorsutlåtanden och verksamhetsuppföljning i övrigt landar i mångt och mycket i att biståndsbedömningen inte alltid är ett verktyg för att möta behov och önskemål i vardagen. Med denna reform skulle makten över insatsen flyttas från myndighetsutövande till den enskilde äldre. Dessutom ger det hemtjänstpersonalen bättre förutsättningar att kunna använda sin erfarenhet och kompetens i det vardagliga mötet med de äldre.

En annan stor brist i det borgerliga förslaget hör att majoriteten inte vill ta bort taket på 6 timmar för service från ”fixaren” och att man bara vill låta äldre över 75 år få del av tjänsten. Vi anser inte att det skall finnas en gräns om sex timmars maximalt användande av fixartjänst samt att åldersgränsen skall vara 67 år.

Riktlinjerna tar också upp sociala aktiviteter och utevistelse. Detta tillsammans med samverkan med landstinget är insatser och arbetsformer som äldreområdet bör följa noga under året.

Möjligheten att få välja boende är en självklarhet som inte bara skall gälla inom staden utan också hela länet. Uppföljningar av detta måste ske löpande så att det säker-

ställs. I övrigt ser vi fram emot de uppföljningssystem som är under utarbetande. Endast med en metodisk uppföljning kan ambitionerna säkerställas.

För att äldre ska känna sig trygga med att de får den hjälp de har rätt till är det viktigt att staden centralt tar fram en lättläst informationsfolder om riktlinjerna, med den äldre och deras anhöriga som målgrupp.

Slutligen tycker vi att det är ytterst tveksamt att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen ska kunna byta ut en insats mot en annan insats som kanske inte framgår av biståndsbeslutet. Detta gör det svårt med att följa upp att den enskilde faktiskt får de insatser som beviljats enligt en biståndsbedömning.

Det bör också poängteras att riktlinjerna är just *riktlinjer*, och inte lag. Äldres behov måste alltid bedömas individuellt enligt socialtjänstlagen och utgå från varje persons behov och med en helhetssyn på situationen.

Reservation anfördes av borgarråden *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. I huvudsak anta förslag till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen.
2. Fixartjänsten ska gälla för alla äldre från 67 års ålder och inte begränsas med ett tak på 6 timmar.
3. Fyra timmars hemtjänst per månad med förenklad biståndsbedömning införs för äldre över 75 år.
4. Därutöver framföra följande

I gott sällskap med stadens äldre välkomnar vi att den borgerliga majoriteten efter ett års dröjsmål har tagit fram nya riktlinjer för biståndsbedömningen. Liksom kommunstyrelsens pensionärsråd anser vi att resan har varit onödigt lång, eftersom ett färdigt förslag till moderna riktlinjer fanns redan förra året.

Men så går det när partipolitiken sätts före sakfrågorna eller när man prioriterar skattesänkningar före välfärden.

Flera förändringar har gjorts i det nya förslaget, i en del fall till det bättre, i andra fall till det sämre men huvudsakligen bygger förslaget på det grundförslag som vår tidigare majoritet lade fram hösten 2006.

Några av nyheterna i det rödgröna förslaget var äldres rätt att påverka innehållet i hjälpen, få maten tillredd hemma istället för matlådor, promenader, rätt till städning varannan vecka och fönsterputs minst en gång per år. De som vårdar en nära anhörig skulle få både hemvårdsbidrag och avlastning i form av dagverksamhet och avlösning i hemmet minst 4 timmar per vecka. Trygghetslarm skulle ges till dem som kände sig otrygga. Rätten att välja servicehus i hela staden ingick också liksom att otrygghet och allmänt hälsotillstånd skulle räcka för att få en servicehuslägenhet. Nu läggs ålder till dessa kriterier efter förslag från kommunstyrelsens pensionärsråd och det är bra.

Vi har delat mycket av den kritik som Kommunstyrelsens pensionärsråd har framfört i den senaste remissomgången och är glada för att majoriteten har lyssnat på flera av synpunkterna. Fortfarande återstår dock flera brister för att staden ska ha moderna riktlinjer som ger verklig trygghet åt våra äldre.

Grundläggande för tilltron till riktlinjerna är att den borgerliga majoriteten ställer tillräckligt med ekonomiska resurser till förfogande för stadsdelsnämnderna. I remissvaren framkommer en tydlig oro för att budgetramarna inte ska räcka till. De 47,5 mnkr som har tillförts nästa års budget för äldreomsorgen räcker inte när man samtidigt ska göra nedskärningar med 89,4 mnkr.

Till de stora bristerna i det borgerliga förslaget hör att majoriteten inte vill ta bort taket på 6 timmar för service från "fixaren" och att man bara vill låta äldre över 75 år få del av tjänsten. Detta visar en misstro mot våra äldre och en bristande insikt i vikten av förebyggande insatser för att behålla hälsan. Vi vill tvärtom lägga till att fixaren är till för alla äldre över 67 år utan begränsningar i tid.

Vi beklagar att majoriteten inte har tagit vara på de positiva försöken med förenklad biståndsbedömning i Hägersten och Normalm. Kärnan i dessa erfarenheter är att flytta makten från myndighetsutövningen till den äldre själv, som bäst vet vilka insatser hon eller han behöver den dagen hjälpen kommer. Dessutom minskar administrationen, vilket gör att mer resurser kan gå direkt till insatser för de äldre.

Vi anser självklart att äldre ska få möjlighet att välja äldreboende. Vi tar helt avstånd från de anpassningar av riktlinjerna till det borgerliga kundvalssystemet för vård- och omsorgsboende som inriktas på företagens rätt och inte ens garanterar att de äldre får rätten att välja ett kommunalt boende.

Vikten av att ha en fungerande verksamhet i kommunal regi gäller också hemtjänsten och blir tydlig när det gäller behovet av akuta insatser. Enligt riktlinjerna ska stadens egenregiverksamhet ta emot och verkställa beställningar om enskild verksamhet inte har möjlighet att börja omgående. En sådan kommunal jour förutsätter att egenregiverksamhet finns i alla stadsdelsområden och innebär att lika villkor inte gäller för kommunal och enskild verksamhet.

För detta ansvar behöver kommunal hemtjänst kompenseras ekonomiskt.

Vi anser i likhet med stadsledningskontoret att kvalitetskravet är överordnat även för anhöriganställningar, vilket måste förtydligas i riktlinjerna. Behoven handlar inte enbart om den äldres omvårdnadsbehov utan också om behovet av arbete.

Biståndsbedömningen ska organiseras och utföras på stadsdelsnämnderna nära de äldre och vi är därför kritiska mot det centrala biståndsbedömningskansli med oklara uppgifter som majoriteten tänker inrätta. Stöd, återkoppling och utveckling av biståndsbedömningen skapas ute i verksamheterna och i dialog mellan äldre, medarbetare, chefer och den aktuella forskningen på området.

För att äldre ska känna sig trygga med att de får den hjälp de har rätt till är det viktigt att staden centralt tar fram en lättläst informationsfolder om riktlinjerna, med den äldre och deras anhöriga som målgrupp.

Slutligen bör poängteras att riktlinjerna är just riktlinjer och inte lag. Äldres behov måste alltid bedömas individuellt enligt socialtjänstlagen och utgå från varje persons behov och med en helhetssyn på situationen.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen godkänns, bilaga 3.

2. Riktlinjer för prövning av bistånd m.m. i äldreomsorg (Dnr 423-6871/1999, reviderade i december 2001) upphör därmed att gälla.

Stockholm den 28 november 2007

På kommunstyrelsens vägnar:
CARIN JÄMTIN

Ewa Samuelsson

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Roger Mogert, Teres Lindberg* och *Kersti Py Börjeson* (alla s) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Stefan Nilsson* (mp) och *Inger Stark* (v) med hänvisning till reservationen av (mp) och (v) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Socialtjänstlagen är en ramlag och ger kommunerna handlingsutrymme för att utforma äldreomsorgen efter lokala förutsättningar och behov. Enligt lagen ska den enskilde tillförsäkras ”skälig levnadsnivå” och bistånd ska utgå från en bedömning av den enskildes individuella behov. Riktlinjer för biståndshandläggning, som fastställs av kommunfullmäktige, är ett komplement till lagstiftningen och ska ge stöd och vägledning i myndighetsutövningen.

Nu gällande riktlinjer för biståndshandläggning inom äldreomsorg (Dnr 423-6871/1999) reviderades i december 2001. Föreslagna riktlinjer har utarbetats med utgångspunkt från förslaget till Stockholms stads äldreplan 2007-2011. Äldreplanen är den kommungemensamma plattformen för stadens äldreomsorg och vägledande i stadsdelsnämndernas utformning av verksamheten. I enlighet med förslag i propositionen Nationell utvecklingsplan för vård och omsorg om äldre (prop. 2005/06:115) har riksdagen beslutat om vissa ändringar och tillägg i socialtjänstlagen som också har inarbetats i de föreslagna riktlinjerna.

Äldrenämnden har utarbetat ett förslag till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS för personer över 65 år (bilaga 2). Efter remissomgången har förslaget justerats något utifrån inkomna synpunkter (bilaga 3). Riktlinjer vänder sig till chefer och biståndshandläggare inom äldreomsorgen. De föreslagna riktlinjerna ersätter nu gällande riktlinjer för biståndshandläggning inom äldreomsorg ”Riktlinjer för prövning av bistånd m.m. i äldreomsorg” (Dnr 423-6871/1999). Riktlinjerna tar upp tillämplig lagtext, handläggning av ärenden, dokumentation i samband med handläggning av ärenden, stöd till anhöriga och närstående samt handläggning enligt LSS för personer över 65 år. Syftet med riktlinjerna är att upprätthålla likställighetsprincipen i staden och att stärka rättssäkerheten för den enskilde.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 maj 2007 att

1. göra nedanstående förändringar i förslaget till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen,
2. i övrigt anta äldreförvaltningens förslag till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen,
3. föreslå kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige anta äldrenämndens förslag till riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen.
4. därutöver göra ett anförande enligt följande:

Majoritetens förändringar i äldreförvaltningens förslag till nya riktlinjer

Avsnitt 3.2 Företrädare för den enskilde

Tillägg efter andra stycket:

”Den enskilde skall informeras om denna rätt.”

Avsnitt 3.4

Tillägg efter sista stycket:

”Vid avslag ska den enskilde få en tydlig besvärshänvisning.”

Avsnitt 3.4.2 Beslutets innehåll

Andra stycket ersätts med följande skrivning:

”I beslutet skall framgå vilka insatser den enskilde beviljats. För den enskildes kännedom skall det också framgå hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna. Beslutet skall vara flexibelt, så att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen kan byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen.”

Avsnitt 3.7 Uppföljning av beviljade insatser

Andra styckets första mening ersätts med följande skrivning:

”Av genomförandeplanen ska framgå vad som ska göras, vem som ska göra det, när det ska göras och hur insatserna skall utformas. Hur insatserna ska utföras bestäms i samråd med brukaren.”

Avsnitt 3.8.1 Samverkan med landstinget

Tillägg efter andra stycket:

”Den enskilde ska därför ha rätt till ett trygghetskvitto, där det tydligt framgår vad hon kan förvänta sig av vården och vem som är ansvarig för vad.”

Avsnitt 5.5.2 Städning

Tredje stycket ersätts med följande skrivning:

”I Stockholms stad är utgångspunkten att det är skäligt att få sin normalbostad städad varannan vecka. Vid särskilda skäl, t. ex. allergi kan det vara nödvändigt att få hjälp med städning oftare.”

Fönsterputs

Sista meningen ersätts med följande skrivning:

”Skäligt är dock att få sina fönster putsade en gång per år.”

Alla i ett hem förekommande göromål

Underrubriken ”Alla i ett hem förekommande göromål” ersätts med följande underrubrik:

”Samlat ansvar för hemmets skötsel”

Stycket ersätts med följande skrivning:

”För den som har ett mer omfattande behov av serviceinsatser kan det vara svårt att ange alla sysslor i hemmet som den enskilde behöver hjälp med. Beslutet om hjälp med städning kan då kompletteras så att utföraren tar ett samlat ansvar för hemmets skötsel.”

Avsnitt 5.5.5 Inköp

Stycket ersätts med följande skrivning:

”Den som inte längre klarar av att själv göra sina inköp skall kunna få hjälp

med detta i form av bistånd. Om inte särskilda skäl föreligger är det skäligt att inköp av dagligvaror sker varje vecka. Inköpen förutsätts ske i närmaste livsmedelsbutik med fullgott sortiment. Hjälp med andra inköp beviljas efter behov.”

Avsnitt 5.5.6 Bankärenden

Näst sista meningen ersätts med följande skrivning:

”Om det inte är möjligt för den enskilde att själv klara av sina ekonomiska göromål bör en ställföreträdare med fullmakt eller god man vara den enskilde behjälplig.”

Avsnitt 5.5.7 Mat och måltider

Tillägg efter andra meningen:

”Hemtjänsten bör, om så är möjligt, kunna erbjuda möjlighet till matlag, för dem som så önskar, för att utveckla måltidsupplevelsen och gemenskapen i samband med måltider.”

Avsnitt 5.5.10 Omvårdnadsinsatser

Andra meningen ersätts med följande skrivning:

”Det kan också avse hjälp med på- och avklädning, hjälp i samband med måltider, tillsyn, skötsel av exempelvis hörapparat, vissa hälso- och sjukvårdsinsatser som kan likställas med egenvård (se 5.4.12) m.m.”

Avsnitt 6. Särskilt boende

Tillägg efter andra stycket:

”Om det inte finns plats i det äldreboende som den enskilde helst önskar, bör hon eller han ha rätt att ställa sig i kö där, även om hon eller han fått plats i ett annat boende.”

Avsnitt 6.1.4 Servicehus

Avsnittet ersätts med följande skrivning:

”I de fall den enskildes vård- och omsorgsbehov inte kan tillgodoses i ordnärt boende, trots insatser från hemtjänst, kan det vara aktuellt med ett vård- och omsorgsboende med hemtjänst. I bedömningen skall den enskildes ålder, upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd beaktas.”

Majoriteten anför följande om de nya riktlinjerna

Allmänt

Förslaget till nya riktlinjer innebär en kraftig och viktig kvalitetsförbättring av äldreomsorgen. Riktlinjerna utgår tydligare, än de nu gällande, från den enskildes behov och vardagssituation. Samtidigt innebär förslaget ett nödvändigt förtydligande för biståndsbedömarnas arbete, något som inte minst äldreombudsmannen återkommande har efterlyst. Därmed förstärks också rättssäkerheten för den enskilde.

Ett uttryck för detta är också den förbättring av biståndsbeslutens innehåll som det innebär att den tid som beräknas för utförandet av beviljade insatser ska framgå av biståndsbeslutet. Det gör det lättare att jämföra den tid som beviljats och den tid som arbetet faktiskt har utförts. Biståndsbesluten ska dessutom vara flexibla så att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen

kan byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen.

Bland kvalitetsförbättringarna kan även framhållas:

- Trygghetslarm – att den enskilde känner sig otrygg är skäl nog för att beviljas trygghetslarm.
- Den enskilde har rätt att välja om den vill ha matlagning eller matlådor. Hemtjänsten bör också kunna erbjuda matlag för dem som så önskar.
- Utevistelse är en rättighet för alla och ska kunna beviljas som en hemtjänstinsats.
- Hemvårdsbidrag ska kunna beviljas även under ”normalsemester” på annan ort.
- För svenska medborgare bosatta utomlands som ansöker om vård- och omsorgsboende i Sverige ska det vara möjligt att få beslut på sökt insats innan hemkomsten.

Boende

Riktlinjerna ger förutsättningar för en likvärdigare biståndsbedömning över hela staden och att stadens äldreboenden ska betraktas som en gemensam resurs och inte enbart angelägenheter för en stadsdel eller region. Stadsdelsarrest får inte förekomma i framtiden, varför det är angeläget att få en övergripande bild av de praktiska förutsättningarna för flyttningar mellan stadsdelsnämndsområdena.

Den valfrihetsreform som under 2008 kommer att införas för boendet för äldre kommer också att på ett avgörande sätt bidra till att riva gränser och konstlade barriärer inom staden. Vi välkomnar stadsdelsnämndernas aktiva medverkan i detta arbete.

Från majoriteten vill vi särskilt betona att kvarboendepincipen, alltså att den som vill bo kvar i sitt eget hem ska få göra det så långt som möjligt, är positiv. Men möjligheten får aldrig bli ett tvång. Det finns i gruppen ”äldre-äldre” en del personer som känner sig socialt isolerade och är oroliga för ensamheten i det egna boendet. Oro, ensamhet och mindre krämpor anses av biståndsbedömnarna ofta inte vara tillräckliga skäl för att bevilja servicehusboende. Svaret blir att de äldre kan få bistånd i hemmet, vilket delvis är riktigt. Men ensamheten kan i sig leda till ett större vårdbehov, och därmed högre kostnader för samhället. ”Äldre-äldre” som ansöker om servicehus bör därför beviljas det om det kan ge dem hälsovinster, trygghet och ett värdigare liv.

De av våra äldre som är någorlunda pigga och kan klara sig med viss hjälp söker inte till servicehus.

I mars 2007 fanns enligt Stadsledningskontorets beräkningar 208 tomma och tillgängliga servicehuslägenheter, samtidigt som 243 ansökningar om servicehusboende avslagits. Det är inte säkert att alla dessa skulle ha beviljats plats med de nya riktlinjerna, men tillgången och efterfrågan visar på ett systemfel i stadens servicehuspolitik som förorsakats av den tidigare majoritetens oorga-

niserade nedläggning och sedermera panikstopp av servicehusomvandlingen.

Avslagna ansökningar innebär i många fall att äldre mot sin vilja och förmåga tvingas bo kvar hemma. Det innebär också att stadsdelarna betalar höga tomgångshyror. Med de nya riktlinjerna kan dessa skevheter rättas till och stadsdelarnas utgifter för äldreomsorgen bättre komma de mest behövande till del.

Kristdemokraterna, moderaterna och folkpartiet vill samtidigt understryka betydelsen av likvärdig bedömning över hela staden. Att beakta den enskildes upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd ställer höga krav på biståndsbedömare. Metoder måste utvecklas för att hitta former för bedömning som tydligare tar hänsyn till faktorer som är svåra att mäta objektivt, som komplement till den medicinska bedömningen. Ansvaret för detta bör åligga äldre nämnden i nära samarbete med berörda.

Viktigt för den framtida boendeplaneringen i staden blir också den efterfrågeanalys som äldreförvaltningen har i uppdrag att genomföra. Ett samarbete har inletts med USK för att få en tydligare bild av vilken slags boende som äldre önskar. Regeringens äldreboendedelegation förväntas också presentera förslag på hur ett nytt trygghets- eller mellanboende ska kunna utformas, och huruvida det ska vara biståndsbedömt eller inte.

Ökat inflytande över hemtjänstinsatsen

En annan viktig förändring med förslaget till nya riktlinjer är att de ökar flexibiliteten i hemtjänstinsatserna och den enskildes möjlighet att inom ramen för biståndsbeslutet, omdisponera och begära avsteg från vissa insatser för att få annat utfört.

Ett intressant försök bedrevs under 2005 i Hägerstens och Norrmalms stadsdelsnämndsområden där personer 80 år och äldre kunde få hemtjänst upp till fyra timmar per månad genom förenklad biståndshandläggning. De enskilda fick själva bestämma vilka serviceinsatser som skulle utföras och hur tiden skulle fördelas. Försöket har utvärderats av stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum. Utvärderingen visar att de pensionärer som deltog i försöket uppskattade möjligheten att själva få bestämma vilka insatser som skulle utföras.

Majoriteten av deltagarna ville främst ha hjälp med tunga hushållssysslor såsom städning. Ett dilemma var dock att deltagarna i försöket hade ett stort inflytande över de insatser som gavs medan personer med ordinarie hemtjänst inte hade samma möjligheter till inflytande. I utvärderingen framkom också att så gott som samtliga deltagare skulle ha beviljats hemtjänst enligt sedvanlig handläggning om en sådan framställdes.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd har ansökt om att få genomföra ett liknande försök som Hägersten och Norrmalm. Vi anser dock att det i längden är ohållbart med två helt olika upplägg för hemtjänsten. De positiva erfarenheterna från försöket bör tas tillvara och alla som erhåller hemtjänst ska tydligare kunna förfoga över tiden enligt egna önskemål.

Finansiering

Kostnaderna för de nya riktlinjerna måste beaktas i höstens budgetarbete. Stadsledningskontoret bör också tillsammans med äldreförvaltningen räkna vidare på kostnaderna för att ytterligare kvalitetssäkra underlaget innan kommunfullmäktige kan fatta slutgiltigt beslut i ärendet.

En mer heltäckande prognos av de ekonomiska konsekvenser som de nya riktlinjerna medför måste arbetas fram. Kostnadsförändringar som kan förväntas uppkomma av ökad likvärdighet i biståndsbedömningen, av att erbjuda boendeplatser över stadsdelsgränserna liksom av de generösare reglerna för hemvårdsbidraget är exempelvis inte tillfredsställande redovisat i äldreförvaltningens förslag. Likaså måste de ekonomiska och logistiska förutsättningarna att garantera personer med demensdiagnos plats på demensboende belysas.

Uppföljning och styrning

Slutligen vill kristdemokraterna, moderaterna och folkpartiet understryka betydelsen av ett fortsatt och intensifierat kvalitetsarbete inom äldreomsorgen. Uppföljningen och styrningen måste förbättras och förtydligas. Det är inte acceptabelt att äldreomsorgsinspektörer, äldreombudsman och revisorer år efter år påtalar likartade svårigheter och att den politiska ledningen, oavsett majoritet, hittills inte har lyckats bättre med att rätta till problemen. Äldreförvaltningen bör därför konkret redovisa hur en kontinuerlig uppföljning av riktlinjernas implementering kan säkerställas, för att garantera kostnadsstyrning, likvärdighet och rättssäkerhet i biståndsbedömningen.

Vid årsskiftet skapades en äldre nämnd. I och med majoritetsskiftet valdes ett särskilt äldreborgarråd. Syftet med dessa åtgärder är att förtydliga ansvaret och lyfta äldrefrågorna i Stockholm. Arbetet med ett valfrihetssystem inom boendet kommer också att förändra villkoren för uppföljning och styrning. Därtill blir de nya riktlinjerna ett viktigt instrument för att de äldre ska kunna få den hjälp och service som de har rätt till.

Utöver detta pågår en översyn av äldreomsorgens organisation och styrning med inriktning på ökad kvalitet och styrbarhet.

Reservation anfördes av vice ordföranden Leif Rönngren m.fl.(s), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Margareta Johansson (v), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Eivor Karlsson (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av gemensamt av vice ordföranden Leif Rönngren m.fl. (s), ledamoten Margareta Johansson (v) och ledamoten Eivor Karlsson (mp), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 17 april 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Riktlinjerna utgår från gällande lagstiftning och förslaget till Stockholms stads äldreplan 2007-2011. Äldreplanen lägger ett särskilt fokus på stöd- och hjälpinsatser i det ordinära boendet, vilket återspeglas i de föreslagna riktlinjerna. Vidare betonar äldreplanen den enskildes rätt till inflytande och delaktighet samt rättssäkerheten i handläggningsprocessen. En viktig utgångspunkt i arbetet med riktlinjerna har varit den kritik som framförts från bland annat revisionskontoret¹ och stadens äldreomsorgsinpektörer² om handläggningsprocessen och brister i uppföljning av biståndsbesluten.

I syfte att minska antalet styrdokument innehåller riktlinjerna endast vissa kompletterande avsnitt för biståndshandläggningen, i övrigt hänvisas till de riktlinjer för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten som utarbetats av juridiska avdelningen inom stadsledningskontoret.

Biståndsbedömning

Äldreomsorgsinpektörernas granskningar har visat att det finns olikheter i stadsdelsnämndernas biståndsbedömning. Detta kan i vissa fall vara naturligt om det kan kopplas till lokala förutsättningar och individuella behov. Generellt sätt är det dock viktigt att staden har en gemensam tolkning av lagstiftningen och bedömning av vad som är en skälig levnadsnivå. Äldreförvaltningen anser att förutsättningarna för en likvärdig äldreomsorg i staden ökar genom att riktlinjerna, i de fall det är möjligt, anger vad som bedöms vara skälig levnadsnivå.

Biståndsbeslutets innehåll

I riktlinjerna föreslås att den tid som beräknas för utförandet av beviljade insatser ska framgå i biståndsbeslutet. Äldreförvaltningen anser att tidberäkningen är en information som den enskilde bör ha kännedom om. Enligt äldreförvaltningens uppfattning ska visserligen uppföljningen i huvudsak vara inriktad på insatsernas kvalitet och att de utförs enligt beslut. Detta behöver inte motsägas av att den enskilde informeras om vilken tid som beräknats för att utförandet av beviljade insatser. Denna teori styrks av Socialstyrelsens rapport, "Tid för vård och omsorg" (2005) visar att det ibland finns stora skillnader mellan den tid som beviljats och den tid som faktiskt utfört.

Kostnadskonsekvenser

Antalet personer som i dag enbart har hjälp i form av trygghetslarm är ca 2 600. Enligt beräkningar skulle en 30 % ökning av antalet personer med enbart trygghetslarm medföra en nettokostnadsökning för staden med ca 2 mnkr. Beräkningen bygger på antagandet att i genomsnitt genererar varje larm en arbetsinsats motsvaranden 2,5 timmar per år.

Den ökade kostnaden för staden om alla äldreomsorgstagare beviljas ytterligare en timme i månaden för städning och en timme för utevistelse beräknas till ca 73,9 mnkr, varav kostnaden för städning beräknas uppgå till 48,5 mnkr och för utevistelse 25,4 mnkr.

Förvaltningens bedömning är dock att utökningarna inte kommer att få några större kostnadseffekter bland de som redan ligger i de högre vårdnivåerna. Dels har dessa personer redan mycket omfattande insatser, dels är det ett stort "spann" mellan lägsta

¹ Revisionskontorets revisionsrapport, Hemtjänst för äldre, kvalitet och rättssäkerhet för den enskilde (Dnr 420-81/2006)

² Äldreomsorgsinpektörerna årsrapport 2005 (Dnr 327-683/2005)

respektive högsta timnivå i de högre vårdnivåerna. Detta innebär att en utökning motsvarande två timmar i månaden inte behöver innebära någon förändring av ersättningsnivån.

Enligt förvaltningens uppfattning är det realistiskt att anta att t.o.m. ersättningsnivå nio kan ett utökat antal timmar för städning och utevistelse medföra att omsorgstagaren kommer i en högre vårdnivå. Kostnadsökningen enligt dessa förutsättningar beräknas bli totalt ca 45,2 mnkr, varav för städning 34,6 mnkr och för utevistelse 10,6 mnkr.

Särskilt boende

Äldreförvaltningen anser att det är av stor betydelse att riktlinjerna tydliggör att stadens vård- och omsorgsboenden och servicehus är en gemensam resurs och att äldre kommuninvånare som behöver vård- och omsorgsboende och servicehus ska kunna flytta mellan stadsdelsnämndsområdena. Antalet personer som önskar boende i annat stadsdelsnämndsområde än det egna är i förhållandevis få, vilket gör att dessa önskemål bör kunna tillgodoses.

I äldreplanen 2007-2011 anges att det ska finnas vård- och omsorgsboenden med olika inriktningar t.ex. inriktning mot demenssjukdomar. Stadens äldreomsorgsinspektörer har uppmärksammat att personer med demensdiagnos ibland bereds plats på särskilt boende som saknar demensinriktning. Äldreförvaltningen vill därför särskilt understryka betydelsen av att det i riktlinjerna betonas att personer med demensdiagnos, som har behov av vård- och omsorgsboende, ska erbjudas plats på ett vård- och omsorgsboende med inriktning på demenssjukdomar.

Enligt äldreförvaltningen uppfattning ökar riktlinjerna förutsättningarna för en likvärdig äldreomsorg inom staden och stärker den enskildes rättssäkerhet. Riktlinjerna är ett viktigt redskap för att verkställa intentionerna i Stockholms stads äldreplan 2007-2011. Äldreförvaltningen föreslår äldrenämnden anta föreslagna riktlinjer för handläggning av ärenden inom SoL och LSS för personer under 65 år.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden samt till stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Södermalm, Älvsjö och Östermalm. Kommunstyrelsens pensionärsråd har inkommit med synpunkter på ärendet den 10 maj 2007.

Innehållsförteckning

Sid

Äldrenämnden	
Stadsledningskontoret	
Socialtjänstnämnden	
Bromma stadsdelsnämnd	
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	
Farsta stadsdelsnämnd	
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	

Kungsholmens stadsdelsnämnd
Norrmalms stadsdelsnämnd
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd
Skarpnäcks stadsdelsnämnd
Skärholmens stadsdelsnämnd
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd
Södermalms stadsdelsnämnd
Älvsjö stadsdelsnämnd
Östermalms stadsdelsnämnd
Kommunstyrelsens pensionärsråd

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret konstaterar att grundläggande för biståndsbedömningen är socialtjänstlagens krav på en individuell bedömning av den enskildes behov och att insatsens utförande ska planeras och utföras i samråd med den enskilde.

Även om grunden för de föreslagna ändringarna i riktlinjerna finns i socialtjänstlagen tar många av ändringarna som föreslås i ärendet sin utgångspunkt i förslaget till äldreplan 2007-2011. Flera av förändringarna har även gjorts i enlighet med propositionen Nationell utvecklingsplan för vård och omsorg om äldre (prop. 2005/06:115). Socialtjänstlagen betonar att kravet på att insatsen ska ha en god kvalitet är överordnat en specifik tidsangivelse för utförandet. Detta gör det svårt att säga om de föreslagna förändringarna har uppkommit på grund av förändringar i lagen eller genom den tolkning av socialtjänstlagen som gjort i den föreslagna äldreplanen.

Under rubriken anhörganställning uttrycks att biståndshandläggaren inte ska bedöma om den anhörige är lämpad för anställning. Stadsledningskontoret anser att kvalitetskravet är överordnat även för anhörganställningar.

I förslaget till nya riktlinjer för äldreomsorgen uppskattas den ökade kostnaden som det nya förslaget innebär till totalt 47,2 mnkr. Denna kostnadsökning är uppdelad i följande tre delar:

Städning införs minst en gång varannan vecka	34,6 mnkr
Möjligheterna till utevistelse ska öka	10,6 mnkr
De som känner osäkerhet ska beviljas trygghetslarm	2,0 mnkr

Den beräknade kostnaden på 34,6 mnkr då städning införs en gång varannan vecka bygger på antagandet att de personer som är placerade i nivåer t.o.m. nivå nio flyttas upp en nivå. Argumentet för detta är att de personer som är placerade i högre nivåer ofta har så mycket tid beviljad att städning två gånger i veckan kan sägas ingå. Det är också ett större spann mellan de högre nivåerna än de lägre.

I dagsläget har de flesta personer ett biståndsbeslut om städning en gång var tredje vecka. Det finns dock personer med nivå nio eller lägre som redan idag har städning varannan vecka och för dessa innebär de nya riktlinjerna ingen kostnadsökning. I gen-

gäld finns det en del personer i de högsta nivåerna som idag bara har städning var tredje vecka och för vilka de ändrade riktlinjerna innebär en kostnadsökning.

I och med att städningen blir fastställd till en gång varannan vecka finns inte möjlighet att få mer (om det inte finns speciella omständigheter) och denna del borde därmed inte kunna vara kostnadsdrivande framöver.

Den beräknade kostnadsökningen då tiden för utevistelse ökas med en timme per månad uppgår till 10,6 mnkr. Denna beräkning bygger på antagandet att personer i nivå 5-9 flyttas upp en nivå. I nivåerna 1-4 antas att dessa personer är så pass friska att de inte behöver ledsagning vid utevistelse. Även om utevistelsen beräknas öka en timme per månad så finns det här ett större tolkningsutrymme vid biståndsbedömningen än vad som gäller för de två andra förändringarna. Därmed finns också en större risk för att denna förändring blir kostnadsdrivande.

Om samtliga personer som önskar trygghetslarm på grund av otrygghet skulle beviljas detta beräknas antalet personer öka med 30 % och kostnaden med 2,0 mnkr. I och med att denna insats i regel är den första som brukaren får så är avgiften också relativt hög vilket dämpar eventuella kostnadsdrivande effekter. Det är också så att det idag är få personer som nekas trygghetslarm.

Stadsledningskontoret anser att de summor som anges för förändringarna bedöms vara rimliga. Däremot har inga beräkningar gjorts på den föreslagna förändringen att brukaren ska kunna välja mellan att få lagad mat eller matlåda. Det kan antas att inbjudningen att ersätta matlåda med lagad mat är stort och att tidsåtgången för detta kan bli betydande. Kostnadsökningarna i förslaget till nya riktlinjer kan alltså bli högre än de 47,2 mnkr som anges i de beräkningar som gjorts i förslaget.

Sammantaget kan äldre nämndens förslag till riktlinjer antas med de förändringar som stadsledningskontoret föreslagit.

Socialtjänstnämnden

Socialtjänstnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 30 augusti 2007 att hänvisa till socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Gertrud Brorsson (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Karin Rågsjö (v) och ledamöterna Elisabeth Brandt Ygeman m.fl. (s), *bilaga 1*.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 juni 2007 har i huvudsak följande lydelse.

I förhållande till gällande riktlinjer har äldreförvaltningen arbetat fram ett förslag till riktlinjer som på ett mycket tydligare och mer klargörande sätt anger vad som, enligt socialtjänstlagen, är "skälig levnadsnivå". Med "skälig levnadsnivå" avses t ex att den enskilde kan erhålla städning varannan vecka, fönsterputs en gång per år samt inköp en gång per vecka. När den enskilde ansöker om trygghetslarm ska förenklad bi-

ståndsbedömning tillämpas vilket innebär att den enskildes egen upplevelse av otrygghet är tillräckliga skäl för att bevilja trygghetslarm. Förslaget till nya riktlinjer betyder också att kvalitetsnivån inom stadens hemtjänst höjs och möjligheten till flexibla lösningar för den enskilde ökar.

Förvaltningens uppfattning är att riktlinjerna utgör ett mycket bra stöd för biståndshandläggare och chefer i det fortsatta arbetet. Det är också glädjande att äldreförvaltningens arbete med att fastställa vad som är "skälig levnadsnivå" i staden, resulterat i en högre kvalitet för den enskilde.

Handläggning enligt LSS inom äldreomsorgen behandlas helt kort i slutet av riktlinjerna. Visserligen har äldreförvaltningen angett att detta sista kapitel i riktlinjerna ska ses som ett komplement till socialtjänstnämndens riktlinjer "Insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar". Förvaltningen anser dock att äldreförvaltningens förslag skulle vinna på en mer ingående diskussion om de skillnader som råder mellan Socialtjänstlagen SoL och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Det skulle ge mer tyngd åt riktlinjerna och den enskilde biståndshandläggaren få en djupare vägledning om vad som särskilt ska beaktas vid handläggning enligt LSS.

Äldreförvaltningen har på ett mycket tydligt sätt beskrivit vad som är "skälig levnadsnivå" enligt SoL men inte alls förklarat innebörden av "goda levnadsvillkor" enligt LSS. Vidare ska det vid bedömning av rätten till insats enligt LSS prövas om behovet *faktiskt* tillgodoses på annat sätt. Vid bedömning enligt SoL räcker det att behovet *kan* tillgodoses på annat sätt. Det är med andra ord skillnaden mellan ramlagen (SoL) och rättighetslagen (LSS) som på ett mer ingående sätt borde beskrivas och förklaras.

Slutligen efterfrågar förvaltningen en utförligare redovisning av vilka målgrupper som omfattas av riktlinjerna och i vilken mån detta får konsekvenser för handläggningen. Äldreomsorgen ger t ex genom hemtjänsten stöd och service till funktionshindrade personer såväl under som över 65 år. Bistånd ges enligt SoL till ca 15 600 personer varav ca 2 600 personer är under 65 år. I båda grupperna återfinns personer med olika former av funktionshinder, t ex personer med utvecklingsstörning, psykiska funktionshinder, fysiska funktionshinder och personer med missbruksproblem.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 augusti 2007 att godkänna förvaltningens yttrande som svar på remissen och överlämna det till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Karin Hanqvist m.fl. (s), Lillemor Samuelsson (v) och Eie Herlitz (mp), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar nya riktlinjer för handläggning av ärenden enligt Sol och

LSS inom äldreomsorgen och stöder i huvudsak det förslag som äldreförvaltningen har utarbetat.

Riktlinjerna är ett komplement till lagstiftningen och ska ge stöd och vägledning till chefer och biståndshandläggare i myndighetsutövningen. Syftet med riktlinjerna är att upprätthålla likställighetsprincipen i staden och stärka rättssäkerheten för den enskilde.

Med detta som utgångspunkt, och med vetskapen om att det krävs stor tydlighet när riktlinjerna ska tolkas av många handläggare, har förvaltningen valt att kommentera eventuella tveksamheter och där vi anser att förtydliganden bör göras. Några av de synpunkter som nämnden framförde i tidigare remiss, 2006-06-15, och som inte beaktats i det föreliggande förslaget upprepar förvaltningen i detta remissvar. Vi har också valt att kommentera några delar där vi vill förstärka det som föreslås.

3.4.2 Beslutets innehåll

Enligt äldrenämndens beslut ska andra stycket ersättas med:

"I beslutet ska framgå vilka insatser den enskilde beviljats. För den enskildes kännedom ska det framgå hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna. Beslutet skall vara flexibelt, så att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen kan byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen."

Förvaltningen har inget att invända mot att på detta sätt informera om vilken tidsbedömning som ligger till grund för hemtjänstutförarens ersättning. Vi vill dock framhålla att informationen måste vara mycket tydlig, för att undvika sammanblandning med den enskildes avgiftsnivå som inte grundas på faktisk tid utan på insatsernas omfattning. Vi vill också påtala att enligt stadens tillämpningsanvisningar för handläggning vid kundvalsmodellen är biståndshandläggarens bedömning av tiden *"ett medel för att bestämma en ersättningsnivå och inte en reglering av den tid utföraren skall lägga ner på uppdraget"*. Här tycks tillämpningsanvisningarna i någon mån motsäga de förlagda riktlinjerna, vilket kan skapa otydlighet för biståndshandläggaren.

Förvaltningen är positiv till att de äldre får ökat inflytande över beslutade hemtjänstinsatser. Vi tror på en förenklad biståndshandläggning för serviceinsatser inom hemtjänsten och önskar att staden ska utveckla detta utifrån de erfarenheter som kommit fram i de försök som gjordes i Norrmalms och Högerstens stadsdelsnämnder under 2005. Förutom att den äldre får ett större inflytande medför det också minskad administration för biståndshandläggaren.

Vi befärar att äldrenämndens formulering *"Beslutet ska vara flexibelt ..."* kan skapa klarhet om hur beslutet ska utformas. Sådana svårtolkade formuleringar är inte att föredra i ett dokument av det här slaget. För att säkerställa rättssäkerheten måste biståndshandläggaren kunna följa upp att den äldre får beslutade insatser.

I beslutet ska framgå vilka insatser som beviljats och av utförardokumentationen ska framgå om den enskilde valt att byta ut en beslutad insats mot en annan.

3.6 Beställning till utföraren

Denna punkt behöver förtydligas. Det är oklart om det som anges ska gälla generellt för beställning till utförare av äldreomsorg eller om det helt eller delvis gäller enbart vid beställning av hemtjänst inom kundvalssystemet - t.ex. tycks formuleringen *"Utföraren ska inom tre arbetsdagar bekräfta beställningen och påbörja uppdraget"* gälla för utförare inom hemtjänsten. Detta förhållande gäller även 3.6.1 och 3.6.2.

3.6.1 Behov av akuta insatser.

"Om beslutade insatser måste påbörjas omgående och den enskilde har valt en enskild utförare som inte har möjlighet att påbörja insatserna med kortare varsel än tre

arbetsdagar, är stadens egenregiverksamhet skyldig att ta emot och verkställa beställningen."

Förvaltningen vill framhålla att en sådan beredskap förutsätter att det finns en bärkraftig hemtjänstverksamhet i egen regi i stadsdelen. Det är kostnadskrävande att ha personal i beredskap och det är rimligt att den kommunala hemtjänsten kompenseras ekonomiskt.

3.7 Uppföljning av beviljade insatser

Förvaltningen vill understryka att beställning och genomförandeplan är viktiga instrument för att säkra att den enskilde får insatser som överensstämmer med behov och önskemål. Genomförandeplanen ska fungera som en bekräftelse på biståndshandläggarens beslut och beställning av hemtjänst och också som en överenskommelse mellan hemtjänstutföraren och den enskilde. Genomförandeplanen är ett "kvitto" på beställningen och ett viktigt redskap för att biståndshandläggaren ska kunna fullgöra sitt uppföljningsansvar.

Skrivningen under denna punkt behöver dock förtydligas: Ska alla utförare, även vård – och omsorgsboenden, bekräfta beställning med genomförandeplan inom 15 dagar eller är det bestämmelsen för utförare av hemtjänst som åsyftas?

3.7.1 Prövning av pågående insatser.

"Biståndshandläggaren ska följa upp och minst en gång per år bedöma om en insats skall fortsätta, ändras eller upphöra. Vid uppföljningstillfället prövas behovet på nytt och handlägningsförfarandet är detsamma som vid ett nytt ärende, d.v.s. efter det att den enskilde framställt sin ansökan gör biståndshandläggaren en bedömning av vård- och omsorgsbehovet och fattar därefter ett nytt beslut."

Skrivningen kräver ett förtydligande. En uppföljning kan göras under pågående beslut och ska då inte handläggas som om det vore ett nytt ärende. Uppföljningsansvaret gäller ju även icke tidsbegränsade beslut om särskilt boende. Vi menar att det blir tydligare om man använder begreppet nyprövning och att det framgår att ett uppföljningstillfälle inte alltid behöver vara en nyprövning.

3.8.4. WebCare.

Förvaltningen ser det som en stor brist att kommunens sjuksköterskor och paramedicinska personal i särskilda boenden inte kan ta del av informationsutbytet i WebCare.

5.5. Insatser i hemtjänst

Alla äldre i Stockholm stad ska ha samma förutsättningar och möjligheter till äldreomsorg oavsett var i staden de bor. Det är bra att riktlinjerna anger en skälig nivå för städning och inköp. Det ger stadsdelsförvaltningarna konkret ledning i biståndsbedömningen, vilket är viktigt för att säkerställa likställighetsprincipen.

5.4.6 Kassaservice och banktjänster

Det är positivt att riktlinjerna klargör att det är ledsagning till bank eller kassaservice som kan ges som hemtjänstinsats. Det tydliggör att hemtjänstpersonal inte ska vara bud för att hämta ut kontanter.

5.5.7 Mat och måltider

Äldrenämnden har beslutat om ett tillägg till denna punkt: *"Hemtjänsten bör, om så är möjligt erbjuda möjlighet till matlag, för den som så önskar, för att utveckla måltidsupplevelsen och gemenskapen i samband med måltider."*

Förvaltningen vill framhålla att det är angeläget att ge den enskilde möjligheten att vara delaktig i måltidsplanering och matlagning och ser positivt på att riktlinjerna

klargör rätten att få välja mellan matlagning och leverans av matlåda.

Förvaltningen menar dock att äldrenämndens tillägg att hemtjänsten bör erbjuda möjlighet till matlag, inte är adekvat i riktlinjer för handläggning av ärenden enligt Sol och LSS om det inte klargörs att matlag är en hemtjänstinsats i likhet med matlagning och leverans av matlåda. Detta bör annars vara en fråga som ska tas upp i eventuellt framtida reviderade tillämpningsanvisningar för kundval inom hemtjänst.

5.7 Korttidsvård vid vård- och omsorgsboende

Förvaltningen anser att man i riktlinjerna närmare bör definiera vem som avses med *"Den som vårdas i det egna hemmet och som med en tillfällig vistelse kan bo kvar hemma"* och skulle önska att man om möjligt också anger kriterier som stöd för biståndsbedömningen.

Därutöver menar vi att beslut om korttidsvård inte ska behöva omfatta den som bor på vård- och omsorgsboende med hemtjänst (servicehus) och är i behov av rehabilitering. Hälso- och sjukvårdsansvaret finns i vård- och omsorgsboenden och det ska därmed finnas tillräckliga resurser för rehabilitering för den som bor i servicehus.

Förvaltningen vill också framföra sin mening att det är tveksamt att använda begreppet korttidsvård när det gäller korttidsvistelse i vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg. Ädelpropositionens definition av korttidsvistelse innebär att denna insats anses som en del av de särskilda boendeformerna och därmed är bistånd enl. 4 kap 1 § Sol. Vi tycker att benämningen korttidsboende eller korttidsvistelse är mer sakenlig. Begreppet vård associerar till hälso- och sjukvård.

6. Särskilt boende

Det är bra att det tydliggörs i riktlinjerna att samtliga vård- och omsorgsboenden är en gemensam resurs och att den enskildes önskemål ska beaktas så långt som möjligt.

Förvaltningen välkomnar den efterfrågeanalys som äldreförvaltningen har i uppdrag att genomföra, så att stadens boendeplanering utgår ifrån de boendeformer som de äldre behöver och önskar.

Förvaltningen stöder standpunkten att den som fått beslut om vård- och omsorgsboende inte ska behöva flytta från boendet även om behovet av vård och omsorg förändras. Äldreomsorgen skall i första hand anpassa resurserna inom respektive boendeform när vårdbehovet ökar hos den äldre. Personer med demensdiagnos ska erbjudas ett vård- och omsorgsboende med inriktning på demenssjukdomar, men ambitionen att tillgodose önskemål om kvarboende innebär ändå ofrånkomligt att det inom alla omsorgsformer finns äldre med demenssjukdom. Länsstyrelsen har i samband med tillsyn i särskilt boende riktat kritik mot att boende med demenssjukdom blandas med boende som inte har demenssjukdom.

6.1.4 Vård- och omsorgsboende med hemtjänst (servicehus)

Äldrenämnden har beslutat om ett tillägg till denna punkt. *I bedömningen ska den enskildes ålder, upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd beaktas.*

Förvaltningen menar att det är viktigt när det gäller boende i servicehus att bedömningen, på samma sätt som riktlinjerna anger för vård- och omsorgsboende i övrigt, grundar sig på en helhetssyn där den enskildes situation och möjligheter sammanvägs med sociala, medicinska och existentiella behov. Att ta hänsyn till ålder, hälsotillstånd och upplevelse av otrygghet ska ingå i en sådan helhetsbedömning. Vi menar dock att det är vanskligt att i bedömningen generellt beakta ålder som ett skäl för beslut om servicehusboende. För att inte riskera godtycklighet i bedömningen måste riktlinjerna i så fall ange vilken ålder biståndshandläggaren ska beakta.

6.2 Ansökan om särskilt boende i annan kommun

Här finns ett sakfel i den sista meningens parantes. Ska vara 2 kap 3 § sol.

8.2.1 Kompletterande hemtjänst

För den som har beslut om personlig assistans och som efter 65 år får ett utökat behov av vård- och omsorgsinsatser kan kompletterande hemtjänst vara en möjlig insats.

Vi tycker att denna formulering ger intryck av att det finns en särskild insats som heter kompletterande hemtjänst. Vi förutsätter att det som avses är hemtjänst och föreslår följande formulering: För den som har beslut om personlig assistans och som efter 65 år får ett utökat behov av omsorgsinsatser kan hemtjänst vara en möjlig insats som komplement till personlig assistans.

Detta gäller även formuleringen under punkten **8.2. Personlig assistans efter 65 år.**

Övrigt

Paraplyet

När nya riktlinjer utarbetas är det viktigt att se över det verksamhetssystem – paraplyet - som styr såväl handlägningsprocess som dokumentation, så att verksamhetssystemet stöder den handläggning som riktlinjerna anger.

Som exempel kan nämnas att om riktlinjerna stadgar att *"I de fall en flytt planeras till ett annat särskilt boende behöver inget nytt beslut tas om nuvarande beslut ej är knutet till en viss adress."* (6.1.1.), så måste verksamhetssystemet medge att biståndshandläggaren gör en beställning till en ny utförare utan att behöva fatta ett nytt beslut. Det går inte idag.

Kostnadskonsekvenser

Förvaltningen vill framhålla vikten av att kostnaderna för de nya riktlinjerna beaktas i den årliga budgeten för äldreomsorgen.

Äldreförvaltningen redovisar kostnadskonsekvenser i form av ökade kostnader för trygghetslarm, städning och utevistelse. Vi menar att det krävs en ingående analys av de ekonomiska konsekvenserna och att också kostnader för bl.a. hemvårdsbidrag och den kommunala hemtjänstens beredskap beaktas.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att överlämna Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Rosa Lundmark (v), vice ordföranden Magnus Dannqvist m.fl. (s), ledamoten Jonas Eklund (mp), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 26 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på att riktlinjerna för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS för personer över 65 år revideras. Några insatser som hanteras olika inom stadsdelsförvaltningarna får i förslaget en tydligare beskrivning till innehåll och frekvens. Tydlighet i riktlinjerna främjar likställigheten för de äldre i staden.

Förvaltningen anser att en ökad kvalitet inom äldreomsorgen förutsätter ekonomisk kompensation för stadsdelsnämnderna utöver kompensation för kostnads- och löneutveckling och att det är viktigt att stadsdelsnämnderna kompenseras för de merkostnader som de nya riktlinjerna medför.

Uppmärksammas bör att flera insatser som föreslås beviljas, till exempel strykning, utevistelse och den generositet som föreslås vad gäller trygghetslarm och servicehus, kommer att innebära ökade kostnader för stadsdelsnämnderna. Generösare bedömning av servicehusboende kan förutom ökade kostnader även innebära att det blir kö under längre tid till lägenheterna och att detta i sin tur kan innebära att stadsdelsnämnden får betala särskild avgift om beslut enligt SoL ej kan verkställas inom tre månader.

I förslaget finns en tydlighet i när trygghetslarm ska beviljas och att detta ska beviljas mer generöst än vad nuvarande riktlinjer anger. Förvaltningen anser att detta kommer att innebära ökade kostnader för stadsdelsförvaltningarna även vad gäller inköp och skötsel av larmen. För detta finns ingen kostnadsberäkning i förslaget.

Det är positivt att ansvaret för hemtjänst under sommarvistelse klargörs tydligt i förslaget.

En ny samlingsinsats föreslås införas ”alla i ett hem förekommande göromål”. Detta är positivt då det dels innebär en förenkling av beslutsbeskrivningen för biståndshandläggarna och dels en större självständighet för utförarna att tillsammans med den enskilde planera hur hemmet ska skötas.

Det föreslås att det av beslutets innehåll ska framgå inom vilken tidsintervall/hur lång tid som beräknas för de beviljade insatserna. Förvaltningen anser att detta kan skapa problem främst i förhållande till avgiftssystemet och förutsätter ett kontrollsystem för utförd tid i förhållande till beviljad tid.

I förslaget om matlådor föreslås den enskilde få möjlighet att välja mellan matlagning och matlådor. Förvaltningen anser att då den enskilde själv ska kunna välja mellan dessa alternativ och själv styra kostnaden för mat, bör texten om individuellt tillägg utgå (5.5.8).

Förvaltningen anser att texten om egenvård eller hälso- och sjukvårdsinsatser, åtgärder som kan likställas med omvårdnadsinsatser och utföras av hemtjänstpersonal utan delegering bör utvecklas och insatser som kan komma ifråga närmare beskrivas. Det bör även framgå att delegerade hälso- och sjukvårdsinsatser endast utförs i samband med ordinarie insatstillfällen.

Beskrivningen av när korttidsplatser kan beviljas är tydlig och klargör när kommunen har ansvar för att bevilja korttidsplatser.

Förvaltningen anser att beskrivningen av när vård- och omsorgsboende med hemtjänst (servicehus) kan beviljas inte är tillräckligt tydlig. Texten bör utvecklas för att likställighet över hela staden i beviljandet av denna insats ska vara möjlig.

Förvaltningen anser även att texten om anhörganställning bör utvecklas, då oklarheter kan uppstå. Biståndshandläggaren ska bedöma om den enskildes behov av insatser bäst utförs av anhörig/närstående och den anhörige/närstående kan sedan bedömas olämplig för anställning av utföraren. Hur detta praktiskt ska tillämpas, om biståndshandläggaren bedömer att behovet föreligger och utföraren bedömer den anhörige/närstående olämplig, bör framgå.

Äldreförvaltningen har gjort en kostnadsberäkning och bedömer att utökningen för de som ligger i höga vårdnivåer inte kommer få någon större kostnadseffekt.

Förvaltningen instämmer i detta vad gäller beställarens kostnader men anser att det

för det faktiska utförandet kommer att innebära utökade kostnader. Detta då en utökning av antalet personal blir nödvändig för utförarna när ett högre antal timmar beviljas och ska utföras. Om detta inte kompenseras kommer det för utförarna bli svårt att inom tilldelad budget utföra det utökade antalet timmar.

För den generösare bedömningen av insatsen servicehus saknas helt kostnadsberäkning vilket förvaltningen anser att ärendet bör kompletteras med.

Äldrenämnden skriver att de nya riktlinjerna måste beaktas i höstens budgetarbete och att stadsledningskontoret tillsammans med äldreförvaltningen bör räkna vidare på kostnaderna och ytterligare kvalitetssäkra underlaget innan kommunfullmäktige slutligen fattar beslut i ärendet. Förvaltningen instämmer i att detta är nödvändigt.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att överlämna Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Gunnar Sandell m fl (s) och Magnus Welroos (v) anmälde att man inte deltar i beslutet.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget till riktlinjer är väl genomarbetat utifrån gällande lagstiftning, föreskrifter, riktlinjer mm. Även den enskildes rätt till insatser som stärker självbestämmandet, den egna förmågan och delaktighet lyfts fram..

Det kompletterande förslaget till riktlinjer är mer omfattande och generöst än de riktlinjer som används för närvarande. Det gäller bl.a. rätten till trygghetslarm, städning varannan vecka, inköp i närmaste livsmedelsbutik. Detta innebär att riktlinjerna blir kostnadsdrivande och att insatserna inte ryms inom nämndens budgetram. Förvaltningen förutsätter att hänsyn tas till detta i kommunfullmäktiges budgetbeslut.

Förvaltningens synpunkter redovisas med utgångspunkt från riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen. Endast de områden som förvaltningen önskar kommentera, eller har en avvikande mening, redovisas. Där inga kommentarer lämnats instämmer förvaltningen i förslaget till riktlinjerna. Äldrenämnden har gjort ändringar i texten vid sitt sammanträde den 22 maj 2007. Förvaltningen har beaktat dessa i sitt yttrande.

Socialtjänstlagen

2.2 Informationsskyldighet och uppsökande verksamhet

Förvaltningen anser att om det ska vara en likställighet över staden för den enskilde behöver det utformas en gemensam information samt vad som ska ingå i den uppsökande verksamheten.

Handläggning av ärenden

3.4.2 Beslutets innehåll

Förvaltningen anser inte att det ska framgå i beslutet inom vilken tidsintervall de be-

räknade insatserna beräknas kunna utföras. Ersättningssystemet som finns idag är inte kopplat till de kringkostnader som finns innan utföraren kan genomföra insatsen hos brukaren.

Med hänsyn till att alla beslut bygger på en bedömning av behovet är det problematiskt om insatserna förändras/byts ut utan en biståndsbedömning. Detta skulle innebära att den enskilde får insatser trots att behov av dessa inte anses föreligga. Förvaltningen anser att rättsäkerheten äventyras.

3.6 Beställning till utförare

Stadens egenregiverksamhet är skyldig att ta emot och verkställa beställningar omedelbart. Enskilda utförare skall bekräfta beställningen och påbörja uppdraget inom tre dagar. Förvaltningen anser att kraven på olika utförare bör vara konkurrensneutrala, d.v.s. kraven borde vara de samme oavsett om utföraren är enskild eller kommunal.

3.6.1 Behov av akuta insatser

Om en enskild utförare inte har möjlighet att påbörja insatserna inom tre dagar är stadens egenregiverksamhet skyldig att ta emot och verkställa beställningen. Förvaltningen anser att det bör beaktas hur förvaltningarna ska agera om de inte finns någon verksamhet kvar i kommunal regi.

Stöd och hjälp för den som bor i ordinärt boende

5.5.1 Trygghetslarm-förenklad biståndsbedömning

Förvaltningen anser att trygghetslarm inte alltid kan ersätta en enskildes behov av trygghet, utan det måste göras individuella lösningar utifrån hans/hennes behov i dennes bostad. Det kan i vissa fall inge en falsk trygghet om den äldre inte klarar av att använda larmet på rätt sätt på grund av t.ex. demenshandikapp. Idagsläget arbetar förvaltningen med att finna varianter på lösningar av trygghetslarmen. Kostnaden för larm är också högre än kommunstyrelsens beräkningar då licenskostnader och avtalet med trygghetsjouren är en stor del i kostnadsbilden..

5.5.2 Städning

Utgångspunkten att det är skäligt att få sin bostad städad varannan vecka anser förvaltningen är rimlig och det är bra att samma riktlinjer gäller i alla stadsdelar. Fönsterputs bör vara kopplat till de rum som ingår i biståndsbeslutet. Det är viktigt att förvaltningarna kompenseras för de ökade kostnaderna.

Samlat ansvar för hemmets skötsel

Förvaltningen anser att en sådan formulering är olycklig. En sådan formulering i ett biståndsbeslut skapar otydlighet för den enskilde, beställare och utförare. Det finns risk att var och skapar sin uppfattning om vad det ska innehålla. Det finns också en fara i att respektive stadsdelsförvaltning skapar egna definitioner om vad det innebär och på så sätt kan det vara svårt att jämföra kvaliteten dem emellan. Kommer denna formulering att finnas kvar måste den definieras på central nivå så att förvaltningarna kan garantera likställigheten i staden för den enskilde.

5.5.5 Inköp

Förvaltningen menar att inköp inte alltid kan förutsättas ske i närmaste livsmedelsbutik. Det finns vinster med att låta en underentreprenör i närområdet utföra denna insats och det spar framförallt de anställdas ryggar.

5.5.7 Mat och måltider

Förvaltningen anser att den nya formuleringen med att hemtjänsten ska kunna erbjuda matlag inte ryms inom befintliga ramar utan förutsätter att hänsyn tas till detta i kommunfullmäktiges budgetbeslut.

5.5.9 Ledsagning/promenader/utevistelse

Förvaltningen ser att boståndsbedömda promenader i ordinärt boende är en viktig del i kvarboendet för den enskilde. En viktig förutsättning för den äldre som önskar bo kvar i sin bostad är att den enskildes bostad och närmiljö är tillgänglig för henne/honom. Förvaltningen anser att det är av stor vikt att äldre fastigheter förses med hiss, då det ökar möjligheten för såväl den äldre men även för andra behovsgrupper att kunna bo kvar i sin bostad.

Särskilt boende

6.1.4 Vård- och omsorgsboende med hemtjänst (servicehus)

I bedömningen av den enskildes behov av servicehusboende ska den enskildes upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd beaktas. Förvaltningen anser att i många fall bör den enskildes upplevelse av otrygghet kunna minskas genom t ex seniorboende eller tillgängliga och anpassade lägenheter i ordinarie bostadsbestånd med utökad hemtjänst och social dagvård.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att godkänna och överlämna Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Carita Stenbacka Tenezakis (v) och vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Ylva Wahlström m.fl. (mp), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Det är viktigt att staden har tydliga riktlinjer för att de äldre ska få en likställig äldreomsorg, oavsett var man bor i staden.

Riktlinjernas struktur är bra och tydliga, vilket gör att det är lätt att hitta i dokumentet. Det är också positivt att äldreplanens mål och strategier har integrerats.

Äldrenämndens tillägg och ändringar förstärker ytterligare synen på att den äldre själv ska bestämma över sitt liv och hur man önskar att den egna vården, omsorgen och servicen ska utföras t.ex. genom flexibelt beslut för hemtjänst, vilket är positivt. Hägersten deltog tillsammans med Norrmalms stadsdelsnämnd i försöket med hemtjänst upp till fyra timmar per månad genom förenklad biståndshandläggning. I försöket fick den enskilde själv bestämma vilka serviceinsatser som skulle utföras och hur tiden skulle fördelas. Äldrecentrums utvärdering visar att försöket uppskattades av brukarna.

Gällande stadens vård- och omsorgsboenden, är det angeläget att samma begrepp används i dokumentet, dvs. servicehus, vård- och omsorgsboende med inriktning so-

matik och vård- och omsorgsboende med inriktning demens. Det är positivt att riktlinjer tagits fram för handläggning av "Stöd och service till vissa funktionshindrade" (LSS) till äldre. Förvaltningen ser gärna att staden också tar fram riktlinjer för placering av äldre på "Hem för vård eller boende" (HVB), då detta saknas idag.

Äldreförvaltningens beräkningar visar att de nya riktlinjerna medför ökade kostnader, vilket ställer krav på att tillräckligt med resurser avsätts i budgeten för äldreomsorgen.

Förvaltningens bedömning är att riktlinjerna har blivit tydligare inom vissa områden medan andra områden blivit otydligare, jämfört med de tidigare riktlinjerna. Förvaltningen vill därför lämna följande synpunkter, som både lyfter fram det som är bra, men även vad som bör förtydligas..

Avsnitt 3 Handläggning av ärenden

3.4.2 Beslutets innehåll

Ang. andra stycket: I förslaget står att "I beslutet skall framgå vilka insatser den enskilde beviljats. För den enskildes kännedom skall det också framgå inom vilket tidsintervall de beviljade insatserna beräknas kunna utföras".

Äldrenämnden har i sitt beslut ersatt detta stycke med följande skrivning.

"I beslutet skall framgå vilka insatser den enskilde beviljats. För den enskildes kännedom skall det också framgå hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna. Beslutet skall vara flexibelt, så att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen kan byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen".

Förvaltningen anser att det bör förtydligas att "byta ut en insats mot en annan", innebär annan beviljad insats.

Den äldre ska informeras om hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna, vilket är bra. Staden bör därför ta fram någon form av gemensam "tidsmall" för olika insatser, så att bedömningen blir likvärdig. Det måste dock alltid finnas utrymme för att anpassa insatserna till den enskildes individuella behov.

Ett flexibelt system där de äldre ska kunna byta ut insatser och informeras om hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna, kan komma att ställa krav på ett enklare och tydligare avgifts- och ersättningssystem. Den enskilde måste veta vad man betalar för. Avgiftssystemet bör därför bli mer "kundvänligt".

Även ersättningen till utförarna måste bli tydligare. I dagens ersättningssystem ingår inte bara tiden hos pensionären, utan också tid för administration, personalens gångtid, möten och utbildning hos utföraren. I ett ersättningssystem bör därför "brukartiden" och ersättning för utförarens övriga kringkostnader särskiljas.

3.6.1 Behov av akuta insatser

Det är bra att riktlinjerna tydliggör att egenregi verksamheter måste utföra akuta insatser. Samtidigt förutsätter detta att samtliga stadsdelsnämnder har egenregi verksamhet.

3.7 Uppföljning av beviljade insatser

I riktlinjerna tas upp att biståndshandläggaren ansvarar för att beviljade insatser utförs. Ett viktigt redskap för uppföljningen är den genomförandeplan som utföraren ska upprätta i samråd med den enskilde. Utföraren är skyldig att inkomma med en genomförandeplan till biståndshandläggarna inom 15 dagar från det att beställningen mottagits.

Förvaltningen anser att någon form av sanktion införs, t.ex. att ersättning inte betalas ut till den utförare som inte inkommit med genomförandeplanen i tid.

3.8.1 Samverkan med landstinget

Avsnittet handlar om samverkan mellan den kommunala äldreomsorgen och landstinget.

Äldrenämnden har gjort ett tillägg till första stycket, som lyder:

”Den enskilde skall därför ha rätt till ett trygghetskvitto, där det tydligt framgår vad hon kan förvänta sig av vården och vem som är ansvarig för vad.

Förvaltningen tycker detta är positivt. Det är dock viktigt att rutinen för ”Trygghetskvittot” regleras och tydliggörs i samråd med landstinget, så att det klart framgår vem som ansvarar för vad.

Avsnitt 5 Stöd och hjälp för den som bor i ordinärt boende

5.4 Anhöriganställning

I riktlinjerna framgår att biståndshandläggaren ska besluta om anhöriganställning. Biståndshandläggaren ska också bedöma om insatserna bäst utförs av anhörig/närstående. Denna mening kan med fördel tas bort, då det i efterföljande mening beskrivs att det är utföraren som har ansvar att ta ställning till om den anhörige är lämplig för anställning som anhörigvårdare.

5.5.1 Trygghetslarm – förenklad biståndsbedömning

Prövning av behovet av trygghetslarm görs utifrån den enskildes upplevelse av otrygghet, vilket är bra och ett tydligt kriterium.

Rubriken för avsnitt 5.5.1 anser förvaltningen borde heta ”Trygghetslarm” eftersom förenklad biståndsbedömning inte berörs i avsnittet.

5.5.2 Städning

I de sammanhang hemtjänsten har diskuterats vid pensionärsrådets sammanträden, har man lyft fram att de behövs en helhetssyn på den äldres behov och att hemtjänsten måste ha utrymme att arbeta flexibelt utifrån den äldres behov och önskemål. ”Allt kan inte regleras i biståndsbeslutet”.

I riktlinjerna kan beslutet om hjälp med städning kompletteras med ”Alla i ett hem förekommande göromål”. Detta innebär att utföraren tar ett samlat ansvar för hemmets skötsel.

Den nya rubriken blir ”Samlat ansvar för hemmets skötsel”, enligt äldrenämndens beslut.

Förvaltningen tycker att både syftet och rubriken är bra och motsvarar det som pensionärsrådet har efterfrågat.

5.5.6 Bankärenden

Riktlinjerna för kassaservice och bankärenden är bra och har också förtydligats genom äldrenämndens skrivning, som lyder.

”Om det inte är möjligt för den enskilde att själv klara av sina ekonomiska göromål bör en ställföreträdare med fullmakt eller god man vara den enskilde behjälplig”.

5.5.10 Omvårdnadsinsatser

Under detta avsnitt har äldrenämnden lagt till ”skötsel av exempelvis hörapparat”. Förvaltningen anser att tillägget bör tas bort. Det är inte nödvändigt att i riktlinjerna gå in på specialdetaljer, som lätt kan bli ”allmängiltiga”. Den äldre som behöver hjälp med skötsel av sin hörapparat och inte klarar detta själv, får hjälp av hemtjänstpersonal som har kompetens att utföra arbetsuppgiften.

5.5.11 Egenvård eller hälso- och sjukvårdsinsatser

Förvaltningen ställer sig tveksam till avsnittets första stycke utifrån flera aspekter. Att hemtjänstpersonalen ska utföra enklare hälso- och sjukvårdsinsatser utan delega-

tion och att insatsen ska räknas som egenvård om den kan anförtros åt den enskilde eller anhörig efter enklare instruktionen, anser förvaltningen inte ska förekomma.

Hemtjänstpersonal är inte anhöriga utan professionella. Delegering ska därför krävas för alla hälso- och sjukvårdsinsatser.

5.7 Korttidsvård vid vård- och omsorgsboende

Avsnittet är tydligt och ett gott exempel på hur riktlinjer kan formuleras på ett bra sätt.

Punkten om att beslut om korttidsvård vid vård- och omsorgsboende gäller för den som bor på servicehus och som är i behov av rehabilitering som inte kan tillgodoses på boendet, bör dock tas bort.

De boende på servicehusen har tillgång till sjukgymnaster och arbetsterapeuter, som tillgodoser den enskildes behov av rehabilitering.

Avsnitt 6 Särskilt boende

Gällande stadens vård- och omsorgsboenden, är det angeläget att samma begrepp används i dokumentet, dvs. servicehus, vård- och omsorgsboende med inriktning somatik och vård- och omsorgsboende med inriktning demens.

6.1.4 Vård- och omsorgsboende med hemtjänst (servicehus)

Angående servicehus är det bra att det betonas att den äldre först ska ha prövat hemtjänst. I övrigt anser förvaltningen att texten om servicehus är otydligare än tidigare och kan mer uppfattas som en portalparagraf.

Att i beslutet beakta den enskildes upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd ställer höga krav på biståndshandläggarna. Förvaltningen är därför positiv till äldrenämndens skrivning om att metoder måste utvecklas för att hitta former för bedömning som tydligt tar hänsyn till faktorer som är svåra att mäta objektivt, som komplement till den medicinska bedömningen.

6.6 Behov av annan bostad

Bra och tydligt avsnitt som tar upp om bostäder generellt, såsom byte till annan bostad på grund av avsaknad av hiss eller otillgänglig närmiljö och om bostadsanpassning och seniorbostäder.

Avsnitt 8 Handläggning enligt LSS för personer över 65 år

Ett bra avsnitt, som har saknats i de tidigare riktlinjerna.

Övrigt

Förvaltningen ser gärna att staden tar fram riktlinjer för placering av äldre på "Hem för vård eller boende" (HVB), då detta saknas idag. Äldreomsorgen har kostnadsansvaret för dessa personer och i vissa stadsdelar även handläggningsansvaret. Personer som placeras på HVB-hem har ofta en kombination av social- och bostadsproblematik, men inga större behov av vård- och omsorgsinsatser.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 augusti 2007 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Berit Kruse m fl (s), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget till riktlinjer är bra och väl genomarbetat utifrån gällande lagstiftning, stadens äldreplan, föreskrifter, riktlinjer m.m. Insatser som stärker självbestämmandet, den egna förmågan och delaktigheten lyfts fram på ett tydligt och bra sätt. Förvaltningen anser dock att vissa förtydliganden behöver göras i delar av avsnitten kring *socialtjänstlagen, handläggning av ärenden, dokumentation, stöd och hjälp för den som bor i ordinärt boende, stöd till anhöriga och närstående*. Förvaltningens synpunkter kring dessa förtydliganden beskrivs i det följande under den rubrik som avses.

2. Socialtjänstlagen

2.2 Informationsskyldighet och uppsökande verksamhet

Förvaltningen anser att det i riktlinjerna bör framgå vilken basstandard kring den stadsgemensamma informationen som ska ingå i informationen i samband med uppsökande verksamhet. Detta eftersom ansvaret för den uppsökande verksamheten åligger respektive stadsdelsnämnd. Om inte någon specifik standard anges är det svårt att uppnå en likställighet för stadens medborgare vad gäller den uppsökande verksamheten.

3. Handläggning av ärenden

3.7 Uppföljning av beviljade insatser

Förvaltningen anser att detta avsnitt är mycket viktigt och på ett tydligt och bra sätt beskriver biståndshandläggarnas ansvar utifrån den enskildes behov. För att ytterligare förvissa sig om att den enskildes behov tillgodoses och att insatserna är av god kvalitet har förvaltningen utarbetat ett frågeformulär som lokalt kan användas av biståndshandläggarna vid individuella uppföljningar för dem som bor i ett vård- och omsorgsboende.

4. Dokumentation i samband med handläggning av ärenden

4.1 Personakt och journal

Förvaltningen anser att riktlinjerna på ett mycket tydligt och bra sätt beskriver hur dokumentationen ska utföras i samband med handläggning av ärenden. Vidare är Paraplysystemet väl anpassat till de krav som ställs på dokumentation. Den registrering, de mallar och den dokumentation som görs utifrån Paraplysystemets givna rubriker ökar dessutom rättsäkerheten för den enskilde.

5. Stöd och hjälp för den som bor i ordinärt boende

5.5.1 Trygghetslarm – förenklad biståndsbedömning

Förvaltningen är positiv till den förenklade bedömningen av trygghetslarm och anser att dessa beslut i huvudsak inte ska behöva vara tidsbegränsade. Däremot anser förvaltningen att uppföljning för dem som en gång beviljats trygghetslarm ska ske regelbundet och ses som ett led i en uppsökande verksamhet.

5.5.2 Städning/fönsterputs

Förvaltningen anser att avsnittet kring städning är klart och tydligt och dessa förtydliganden, jämfört med tidigare, är nödvändiga för att inte olika praxis ska tillämpas i skilda stadsdelar. Vad gäller fönsterputs ser förvaltningen dock att detta avsnitt mer preciserat ska ange att fönsterputs ska ske i de rum som ingår i den beviljade städning-

en.

5.5.7 Mat och måltider

Förvaltningen anser att stor hänsyn måste tas till den enskildes kostvanor i ordinärt boende. Den enskilde avgör själv vilken mat/matlåda och vilken leverantör han/hon vill köpa sin mat ifrån. Vidare anser förvaltningen att begreppet matlagning måste förtydligas. Matlagning får i den här bemärkelsen ett vidare perspektiv och kan betyda allt från förberedelser av en måltid till långkok. Förvaltningen anser därför att det i texten bör stå *tillredning av mat* istället för matlagning.

5.5.8 Leverans av matlåda

Förvaltningen understryker vikten av att det i de nya riktlinjerna nu tydligt framgår att matlådor ofta medför en merkostnad vilket kan påverka den enskildes minimibelopp och att den enskilde därmed kan ha rätt till ett individuellt tillägg.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att överlämna Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen.

Reservation anfördes av Reijo Kittilä (v), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 26 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar en översyn av riktlinjerna för handläggning och prövning av beslut inom äldreomsorgen. Det har till viss del saknats tydliga riktlinjer som gäller generellt och från vilka avsteg kan göras i förekommande fall utifrån den individuella behovsbedömningen.

Det förslagna dokumentet är bra men behöver enligt stadsdelsförvaltningen förtydligas på en del punkter som redovisas nedan.

Avsnitt 2-3

När det gäller ansökan om god man alt. förvaltare står det följande i riktlinjerna "En ansökan om god man eller förvaltare skall ske med den enskildes samtycke eller ett läkarintyg som styrker att den enskilde inte kan lämna samtycke." I realiteten begär överförmyndarnämnden in läkarintyg på samtliga ansökningar om god man och förvaltare. Detta måste klargöras.

3:4 Bedömning och val av insatser

"Insatserna skall utformas i samråd med den enskilde och så långt det är möjligt tillgodose den enskildes önskemål". Texten bör kompletteras med en formulering enligt:

Insatserna skall utformas i samråd med den enskilde och så långt det är möjligt tillgodose den enskildes önskemål *för att uppnå skälig levnadsnivå*.

"Skälig levnadsnivå" är ett vedertaget begrepp som används i socialtjänstlagen och förtydligar enligt förvaltningen nivån på insatserna.

3.4.2 Beslutets innehåll

Om beslutets innehåll står det i förslaget att det för den enskildes kännedom ska framgå inom vilken tidsintervall de beviljade insatserna beräknas kunna utföras. I ”Tillämpningsanvisningar för handläggning vid kundvalsmodell med omsorgspeng inom äldreomsorg och omsorg om funktionshindrade” framgår att ”Biståndshandläggarens bedömning av tiden är ett medel för att bestämma en ersättningsnivå och inte en reglering av den tid utföraren skall lägga ner på uppdraget.” Alla dokument som biståndshandläggarna ska rätta sig efter måste ha en samstämmighet och inte som i det nämnda exemplet stå i motsats till varandra.

5.5.9 Ledsagning/promenad/ utevistelse

Även när det gäller promenader och utevistelse vore det bra med ett ”riktmärke” för vad som anses skäligt, lika väl som frekvens på städning anges.

5.6 Dagverksamhet

Krav för dagverksamhet med inriktning mot demenssjukdomar är att demensutredning ska ha initierats. Detta krav är alltför kategoriskt, eftersom det finns dementa personer, som skulle ha behov av dagvård men vägrar medverka i en demensutredning.

6 Särskilt boende

Förvaltningen delar uppfattningen att den enskildes valfrihet ska vara så stor som möjligt. Att stadens servicehus och vård- och omsorgsboenden ska ses som en gemensam resurs är en självklarhet. Den äldre, som beviljats ett boende ska enligt förslaget ha rätt att välja bland de boenden som upphandlats av staden.

I förslaget till äldreplan som samtidigt med denna remiss har remitterats till stadsdelsnämnderna finns en mening som säger att ”om det inte finns plats på önskat boende ska det vara möjligt att kunna ställa sig i kö om plats kan beredas inom rimlig tid. Enligt förvaltningen borde rimlig tid förtydligas i föreliggande riktlinjer.

Vidare bör även tydliggöras vad som gäller i fråga om val av permanent boende när en person har beviljats korttidsboende i avvaktan på permanent placering. Sådana beslut förekommer ibland om det inte finns någon permanent plats att tillgå och vederbörande inte kan vänta hemma med hemtjänst.

6.1.4 Vård och omsorgsboende med hemtjänst (servicehus)

Förvaltningen anser att det tydligare bör framgå att den som beviljas servicehus även bör ha behov av vissa omvårdnadsinsatser. Det bör tydliggöras att i bedömningen ska tas hänsyn till den enskildes situation och möjligheter och att sammanvägning ska göras av sociala, medicinska, psykiska och existentiella behov. Förslaget till nuvarande skrivning är ganska vag och ger utrymme för godtycke och olika tolkningar.

6.4 Ansökan om särskilt boende från person i annan kommun

I förslaget till riktlinjerna avspeglas delvis att befolkningen numera är mera rörlig och reser. Hemtjänst i annan kommun och ansökan om boende över kommungränser behandlas. Dock finns det ett antal situationer som inte är ovanliga och som inte berörs; ansökan om hemtjänst i annat land (t ex på Åland, Finland), ledsagning vid semesterresa utomlands och vilka rättigheter inom sjukvård och socialtjänst en medborgare från annat EU-land har i Sverige. Det vore bra med ett klagörande på dessa punkter.

6.6 Behov av annan bostad

Stadsdelsförvaltningen anser att det är positivt att det i riktlinjerna har införts ett av-

snitt som handlar om behov av annan bostad. Här tydliggörs att det är den enskildes vård och omsorgsbehov som är grunden till rätten till bistånd i form av vård och omsorgsboende och inte enbart t.ex. avsaknad av hiss i fastigheten eller otillgänglig närmiljö.

Övrigt

Stadsdelsförvaltningen saknar vägledning i förslaget till riktlinjer när det gäller kontaktperson enligt SoL och hemtjänst i assistansliknade form enligt SoL.

En person - som inte tillhör personkrets enligt LSS – har före sin 65 årsdag *haft kontaktperson beviljad* och ansöker om fortsatt bistånd till kontaktperson. Det framgår inte tydligt om insatsen kan beviljas eller inte. Om inte - bör personen i god tid före 65-årsdagen informeras om detta. Om personen är över 65 år och *inte har haft kontaktperson tidigare* och inte heller omfattas av LSS - hur ska dessa ansökningar bedömas?

Hemtjänst i assistansliknande form enligt SoL förekommer ibland för personer under 65 år som behöver kontinuitet och har svårt med olika personal från den vanliga hemtjänsten. Denna insats tas inte upp alls i riktlinjerna för personer över 65 år. Det är viktigt att veta om insatsen får fortsätta efter fyllda 65 år. Om inte, bör personen i god tid innan informeras av sin handläggare på enheten för funktionshindrade att insatsen upphör vid fyllda 65 år.

Mycket är bra i förslaget till riktlinjer för bedömning av bistånd men liksom tidigare version så omfattar förslaget mer än bara bedömning av bistånd. Det är en kombination av riktlinjer för handläggning och dokumentation, äldreomsorgsplan och riktlinjer för bedömningar av behov av bistånd. Att blanda dessa är inte bra då det skapar oklarhet, särskilt som avsnitten om handläggning och dokumentation (kap 3–4) endast utgör ett komplement till huvuddokumentet "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten" (Beslut i KS 2001). Om det senare har brister och behöver kompletteras på detta omfattande sätt, vore det bättre att omarbete det gamla dokumentet i stället för att som nu skapa ett kompletteringsdokument. Till dessa dokument ska även läggas "Tillämpningsanvisningar för handläggning vid kundvalsmodell med omsorgspeng inom äldreomsorg och omsorg om funktionshindrade" där vissa omständigheter regleras som rör hemtjänsten. Att ha tre dokument som överlappar varandra skapar både förvirring och blir tungarbetat för handläggarna.

Förvaltningen anser att huvuddokumentet "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten" ska vara det dokument som rent formellt styr handläggning och dokumentation och detta bör då kompletteras med de avsnitt som saknas. Är det inte görligt så bör ett sådant dokument skapas särskilt för äldreomsorgen. Idag gäller det för all handläggning inom socialtjänsten. Därtill ska finnas ett dokument med riktlinjer för prövning av bistånd inom äldreomsorgen. Ett dokument som enbart reglerar innehållet i insatserna. Detta skulle ge biståndshandläggarna stöd i deras arbete och bidra till en likvärdig bedömning i hela staden. Till detta kommer Äldreomsorgsplanen som är ett långsiktigt styrdokument som reglerar verksamhetens inriktning. På så sätt får vi tre tydliga dokument med tre olika syften vilket skulle underlätta för biståndshandläggarna.

Vidare anser förvaltningen att staden bör skapa ett heltäckande system för olika riktlinjer och andra liknande dokument och gärna med ett enhetligt utseende. Ett system med numrering (år och löpnummer) och där det tydligt framgår vilket dokument som är aktuellt och vilket tidigare dokument det ersatt, skulle förenkla sökandet och ge en

större säkerhet om vilket dokument som gäller vid den aktuella tidpunkten (jämför t ex socialstyrelsens eller arbetsmiljöverkets system för författningar).

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamöterna Lars Arell m.fl. (s) och Hans Enroth (v), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Yildiz Kafkas (mp), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens uppfattning är att förslaget till riktlinjer är väl genomarbetat och de föreslagna ändringarna och de förtydliganden som gjorts ger goda förutsättningar för att utgöra en för staden gemensam grund för äldreomsorgen. Förvaltningen anser att riktlinjerna är heltäckande avseende hantering av vanligt förekommande situationer och behov inom äldreomsorgen. Nedan ges kommentarer till vissa delar i riktlinjerna.

Förslaget till nya riktlinjer har fokus på ökad rättsäkerhet i handläggningen och att det är den enskildes självbestämmande och delaktighet som ska vara vägledande. Riktlinjerna lyfter fram att det i beslutet tydligt ska framgå vad den enskilde begärt och vad som beviljats respektive avslagits. Mot bakgrund av en granskning av länsstyrelsen pågår det inom förvaltningen ett utvecklingsarbete helt i linje med riktlinjernas förslag på vad beslutet ska innehålla.

Det är, som förvaltningen ser det, positivt att den enskildes upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd, och även ålder, på ett tydligare sätt ska ingå i bedömningen vid beslut om servicehus. Åldrandet, naturligt eller på grund av sjukdom, medför ofta i sig ett ökat behov av omsorg och förvaltningen menar att det vid beslut om bistånd är viktigt att fokusera på den enskildes totala situation.

Förvaltningen ställer sig tveksam till äldreförvaltningens förslag att den tid som beräknas för utförandet av beviljade insatser ska framgå i biståndsbeslutet. I tillämpningsanvisningarna för kundvalsmodellen anges att bedömning av tiden är ett medel för att bestämma en ersättningsnivå och inte en reglering av den tid utföraren ska lägga ner på uppdraget. Förvaltningen menar att det är positivt om tidsangivelsen kan bidra till att minska skillnaderna mellan beviljad tid och utförd tid och att insatserna utförs enligt beslut. Det kan emellertid finnas en risk att tiden kommer i fokus istället för de utförda insatsernas kvalitet.

Förvaltningen ser positivt på äldrenämndens förslag till flexibla beslut. Dock bör texten, enligt förvaltningens uppfattning, förtydligas så det framgår att den enskilde kan byta insatser inom ramen för gällande biståndsbeslut.

Kostnaderna för de nya riktlinjerna är, som äldrenämnden påpekar, viktiga att beakta

i budgetarbetet. När det gäller kostnadskonsekvensen för generösare riktlinjer för trygghetslarm saknar förvaltningen en presentation av eventuella ökade kostnader för inköp och underhåll av trygghetslarmen. Förvaltningen ställer sig för övrigt positiv till förenklad biståndsbedömning för trygghetslarm.

Som äldreförvaltningen framhåller kan en god matsituation och regelbunden utevistelse bidra till den enskildes sociala välbefinnande. Enligt förvaltningens uppfattning kan en vägledning i vad som kan anses som en skälig levnadsnivå avseende utevistelse ge förutsättningar för en mer likvärdig biståndsbedömning i staden.

Mot bakgrund av resultatet av revisionskontorets granskning³ av den enskildes rättsäkerhet vid genomförandet av beviljade insatser bör riktlinjerna ytterligare tydliggöra vikten av att dokumentera genomförandet av beslut och hur uppföljning skett för att öka möjligheterna till utvärdering och kontroll av verksamheten samt stärka den enskildes rättsäkerhet. Det bör även framgå att biståndshandläggarna är skyldiga att dokumentera i Paraplysystemet.

Ett aktivt och fungerade samarbete mellan kommun och landsting är en av förutsättningarna för att möta äldres behov och skapa helhetssyn. Förslaget till införandet av ett ”trygghets-kvitto” är enligt förvaltningens uppfattning ett bra exempel på en strukturerad och konkret samverkan. Stycket kan med fördel förtydligas så att det framgår att ”trygghetskvittot” ska tas fram gemensamt av huvudmännen samt att ansvarsfördelningen, där det är möjligt, presenteras mer konkret och personbundet.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Abebe Hailu m.fl. (s) och ledamoten Jakob Dencker (mp), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Gunilla Bhur (v), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen kan konstatera att de föreslagna riktlinjerna i vissa delar är mer detaljerade och tydliga än nu gällande riktlinjer och utgör därmed ett förbättrat stöd för handläggarna.

Avsnitt 3.4.2 Beslutets innehåll

”I beslutet skall framgå vilka insatser den enskilde beviljats. För den enskildes kännedom skall det också framgå hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatser-

³ Revisionsrapport: Hemtjänst för äldre – kvalitet och rättsäkerhet för den enskilde (2006)

na. Beslutet skall vara flexibelt, så att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen kan byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen.”

Förvaltningens synpunkter: Insatser avseende den enskildes behov bedöms och beviljas utifrån gällande nivåbedömningssystem. Förutom uppgift om det ersättningsbelopp utföraren erhåller för insatser i respektive nivå, finns även uppgifter om inom vilket tidsintervall insatserna beräknas kunna utföras. Enligt förvaltningens mening är det tidsintervallet i nivån som bör framgå av beslutet, inte en exakt beräknad tid för beviljade insatser.

Förvaltningen ställer sig vidare tveksam till att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen skall kunna byta ut en insats mot en annan insats som kanske inte framgår av biståndsbeslutet. Förvaltningen ser här svårigheter med att kunna följa upp att den enskilde får de insatser som beviljats. Förändras den enskildes behov finns alltid möjligheten till en omprövning av biståndsbeslutet. Viss flexibilitet vad gäller insatsernas utförande förekommer redan i nuläget.

Avsnitt 6.1.4 Servicehus

”I de fall den enskildes vård- och omsorgsbehov inte kan tillgodoses i ordinärt boende, trots insatser från hemtjänsten, kan det vara aktuellt med ett vård- och omsorgsboende med hemtjänst. I bedömningen skall den enskildes ålder, upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd beaktas.”

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningens utgångspunkt för bedömning av insats och boendeform är alltid den enskildes hjälpbehov. Enligt förvaltningens mening behöver dock reglerna för beviljande av ett servicehusboende närmare tydliggöras, bl.a. vad avser omfattningen av den enskildes hjälpbehov, för att man inom staden skall kunna uppnå en enhetlig och rättvis bedömning för servicehusboende. Förvaltningen menar vidare att det kan bli svårt att avgöra i vilket mån det är boendeformen eller andra faktorer som utgör grunden till den enskildes känsla av otrygghet. Åldersbegreppet behöver också närmare preciseras i anslutning till bedömning av servicehusboende.

Avsnitt 7.2 Hemvårdsbidrag

I Stockholms stad finns en möjlighet till ekonomisk ersättning i form av hemvårdsbidrag till de personer vilkas familjer utför väsentligt merarbete som annars skulle utföras inom ramen för hemtjänst. Merarbetet skall främst bestå av personlig omvårdnad, tillsyn och passning samt vara av sådan art som man normalt inte hjälper varandra med inom familjen. Behovet skall vara dagligt återkommande. Vid bedömning av hemvårdsbidrag skall prövning först ske enligt SoL 4 kap. § 1 om behov av hemtjänst. Beslut om hemvårdsbidrag görs enligt SoL 4 kap. § 2. Biståndshandläggaren ska beakta den enskildes behov av hemtjänst och upplysa den enskilde om möjligheterna att ta emot denna hjälp.

I riktlinjerna föreslås att hemvårdsbidrag skall kunna utgå även under vistelse på annan ort t.ex. vid semester eller vid besök hos släkt och vänner. Med semestervistelse avses vistelse på annan ort under en begränsad tid, dock högst tre månader sammanhängande tid.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen kan konstatera att förslaget frångår dagens regler avseende vistelsebegreppet. En mycket stor del av brukarna inom stadsdelsområdet kommer från andra länder/världsdelar. Många besöker regelbundet sina hemländer under längre perioder. Förvaltningen kan i detta sammanhang se ett problem vad gäller biståndshandläggarens möjlighet till insyn och uppföljning.

Utöver ovan framförda synpunkter ställer sig förvaltningen i allt övrigt positiv till de

nya riktlinjerna för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen. Stadsdelsförvaltningen föreslår att nämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att godkänna Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som sitt svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp), *bilaga 1*.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Det nya förslaget till riktlinjer är mer detaljerat än nu gällande riktlinjer (Dnr 423-6871/1999). Det innehåller tydliga förbättringar för äldre i staden och i flera avseenden preciseringar som bör kunna öka möjligheterna att upprätthålla likställigheten och därmed stärka den äldres rättstrygghet. Förvaltningen anser att de nya riktlinjerna är väl genomarbetade utifrån gällande lagstiftning, föreskrifter och riktlinjer.

Förvaltningen synpunkter på riktlinjerna redovisas nedan under respektive rubrik.

3.4.2 Beslutets innehåll

I förslaget till riktlinjer står följande text: ”För den enskildes kännedom skall det också framgå inom vilken tidsintervall de beviljade insatserna beräknas kunna utföras”.

Beställarenheten i Skarpnäcks stadsdelsförvaltning har i samarbete med de kommunala utförarna gjort en skattning av hur mycket tid olika insatser tar. Den faktiska tiden för insatsen kan variera dels beroende på behov hos brukaren och dels beroende på hur rutinerad personalen är. Förvaltningen anser att en gemensam norm för hur mycket tid varje insats ska ta bör utarbetas av äldreförvaltningen för att garantera likställigheten i staden. Förvaltningen anser att det kan vara bra för den enskilde att få tidsintervallet redovisat i beslutet för att kunna ha inflytande över hjälpen.

Angående majoritetens skrivning i äldrenämnden: ”Beslutet skall vara flexibelt, så att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen kan byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen”. Detta förslag innebär att det blir problem att följa upp från beställarens sida vilka insatser som genomförts. Det är bra med ökad flexibiliteten men vem ansvara för att beslutet genomförs och var går gränsen för personer som har minnesproblem när utföraren inte har uppfyllt biståndsbeslutet. När personen inte har minnesproblem kan det fungera bra men annars kan det vara svårt. Liknande svårigheter finns i omsorgen om personer med funktionsnedsättning. Var går gränsen för när personalen ska försöka lirka med brukaren istället för att göra vad personen ber om.

3.7. Uppföljning av beviljade insatser

I enlighet med äldrenämndens beslut ska följande tillägg skrivas in. ”Den enskilde har rätt till ett trygghetskvitto, där det tydligt framgår vad hon kan förvänta sig av

vården och vem som är ansvarig för vad.”

Förvaltningen anser att det behövs ett förtydligande angående vad som menas med trygghetskvitto. Webcare är en garanti för att informationen har gått fram till kommunen när den enskilde är utskrivningsklar. I Webcare borde i så fall ett system för trygghetskvitto utarbetas. Om ett trygghetskvitto ska lämnas i samband med vårdplaneringen anser förvaltningen inte att det är lämpligt eftersom ett kvitto förutsätter ett beslut där alla parter finns med. Representanter från landstinget saknas ofta vid vårdplaneringar och det är inte lämpligt att lämna ett klart besked om alla insatser vid detta tillfälle.

5.2. Servicetjänster

”Servicetjänster i form av vaktmästarservice, utan föregående biståndsbedömning ska erbjudas all kommuninneboende som fyllt 75 år.” ”Avgiftsfria servicetjänster kan erbjudas maximalt sex timmar per år.”

Förvaltningen anser inte att det ska finnas en begränsning på sex timmar per år när det gäller vaktmästarservice, ett överutnyttjande får bedömas från fall till fall. Vidare bör gränsen för att få vaktmästarservice gå vid 67 år.

5.5.1. Trygghetslarm-förenklad biståndsbedömning

Trygghetslarm innebär för många äldre en avsevärt ökad trygghetskänsla och är därför en viktig faktor för den enskilde att kunna bo kvar i den egna bostaden. Det nya förslaget lyder enligt följande: ”Skäl nog för att beviljas trygghetslarm är den enskildes upplevelse av otrygghet.” Förvaltningen menar att en bedömning också måste göras av om den enskilde klarar av att hantera ett trygghetslarm.

5.5.2. Städning

Det är positivt att skälig levnadsnivå har definierats vid vissa insatser, det främjar likställigheten. Städning varannan vecka och fönsterputs en gång per år är i jämförelse med nuvarande situation en utökning av vad hemtjänsten erbjuder i Skarpnäck och i övriga staden. Full kostnadstäckning måste finnas i budget 2008. Äldreförvaltningens beräkning att det enbart kostar mer i de lägre nivåerna stämmer på beställarsidan men för utförarna blir det ett stort merarbete som ska göras för personer som har beslut i högre nivåer.

5.5.7. Mat och matlådor

Majoriteten i äldrenämnden har beslutat, i enlighet med äldreplan 2007-2011, att det ska finnas möjlighet för den enskilde att vara delaktig i måltidsplanering och matlagning, till exempel i form av matlag i hemtjänsten. Projekt med matlag som organiserats av hemtjänsten har funnits bland annat i Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsområde. För att organisera dessa matlag har det funnits projektmedel. Förvaltningen anser inte att det är en del av de arbetsuppgifter som hemtjänsten ska utföra utan att utförarna i så fall erhåller extra medel för detta. Vidare så menar förvaltningen att den merkostnad som blir av att den äldre har rätt att begära att få sin mat lagad i hemmet eller att få ett individuellt tillägg på grund av merkostnad för matlåda inte finns medräknad i äldreförvaltningens beräkning av vad förslagen i riktlinjerna kommer att kosta.

5.5.9. Ledsagning/promenader/utvistelse

Behovet av utvistelse framförallt under den varmare tiden av året ska inte underskattas. Om det så är promenader, utflykter, möjlighet att följa med till affären eller sitta på balkongen.

Utevistelse kan bestå i promenader eller att följa med till affären och handla och/eller vistelse i dagverksamheter. Cirka 25 procent av dem som hade insatser i form

av hemtjänst, dagverksamhet och boende på vård- och omsorgsboenden med hemtjänst vid årsskiftet 2006/07 hade beviljats utevistelse av Skarpnäcks stadsdelsförvaltning. Förvaltningen har inte enbart beviljat promenader i biståndsbeslutet utan också försökt uppfylla detta behov genom att skapa ett större engagemang via väntjänst, pensionärsföreningar och andra frivilligorganisationer. Frivillig väntjänst i stadsdelsområdet har exempelvis vid 246 tillfällen följt med äldre till olika aktiviteter som frisör eller läkare och de har också regelbundna kontakter med en del pensionärer som har svårt att gå ut. Det är välkommet om medel anslås för att än fler ska kunna beviljas promenader.

Det finns tre biståndsbedömda dagverksamheter i Skarpnäck, en social och två med demensinriktning, där brukarna har möjlighet att komma ut dagligen om de själva vill. Brukare på den sociala dagverksamheten utgörs av äldre som är ensamstående, isolerade och saknar närstående. Den är inrymd i vård- och omsorgsboendet Hemmet för Gamla som har en stor trädgård med uteplats i anslutning till byggnaden. Demensdagvårdens ambition är dessutom att ordna utflykt två gånger under våren/sommaren. I Hammarbyhöjdens servicehus finns en trädgård i anslutning till byggnaden. I den har alla brukare möjlighet att komma ut. Under sommaren finns sommararbetande ungdomar anställda som till en del har som uppgift att ta med brukarna på promenader. I Hemmet för Gamlas vård- och omsorgsboende som drivs av Carema Omsorg AB finns en aktivitetsansvarig som ser till att brukarna kommer ut och deltar i olika aktiviteter, som till exempel promenader, gymnastik och utflykter. Både Hammarbyhöjdens servicehus och Hemmet för Gamla har också biblioteksservice.

5.5.11. *Egenvård eller hälso- och sjukvårdsinsatser*

Avsnittet om egenvård är otydligt. Gränsen mellan vad som betraktas som egenvård och hälso- och sjukvård är oklar. Det kan göra att personal inom hemtjänsten får göra bedömningar som de inte har utbildning eller delegation för.

Hälso- och sjukvårdsinsatser som utförs på delegation från primärvården ska ingå i nivåersättningen från kommunen om det gäller mindre tidskrävande insatser, så lyder förslaget. Detta kommer att innebära betydligt ökade kostnader för kommunen. Förvaltningen anser att kommunen ska få ersättning för detta merarbete eller att stycket utgår. En bättre lösning vore att hemsjukvården helt övergick till att vara kommunens ansvar.

6.1.4. *Vård och omsorgsboende med hemtjänst (servicehus)*

I äldrenämndens beslut står att avsnittet ska ersättas med följande skrivning: ”I de fall den enskildes vård- och omsorgsbehov inte kan tillgodoses i ordinärt boende, trots insatser från hemtjänsten, kan det vara aktuellt med vård och omsorgsboende med hemtjänst. I bedömningen skall den enskildes ålder, upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd beaktas”.

Förvaltningen anser i enlighet med majoriteten i äldrenämnden att metoder måste utvecklas för bedömning som tydligare tar hänsyn till faktorer som är svåra att mäta objektivt, som komplement till den medicinska bedömningen. Metoder behöver utvecklas för att klarare mäta vad som menas med otrygghet för att likställighet ska råda i staden. Äldre-äldre ska beviljas servicehus om det kan ge hälsovinster, trygghet och ett värdigt liv. Vid vilken ålder kallas personer för äldre-äldre? Förslaget kommer att generera kostnader för stadsdelsnämnderna och dessa finns inte med i äldreförvaltningens beräkning.

7.2. *Hemvårdsbidrag*

En positiv förändring är att hemvårdsbidrag kan betalas ut även på semester på an-

nan ort. Merkostnad finns däremot inte medräknad i äldreförvaltningens beräkning.

8.1 Personer över 65 år som omfattas av LSS

Dessa personer handläggs i Skarpnäck av handikappomsorgens beställare även om äldreomsorgens beställare betalar för dem. Var handläggningen görs är olika på olika stadsdelsförvaltningar. I förslaget till riktlinjer står att avgifterna skiljer sig åt för personer om de är över respektive under 65 år. Om handikappomsorgen handlägger ärendet rapporterar de in i datasystemet paraplyet och då fortsätter personer över 65 år att ha samma avgifter som tidigare, som exempel kan nämnas att högsta avgift för hemtjänst för personer med funktionsnedsättningar är 680 kr och högsta avgift för hemtjänst för personer över 65 år är 1610 kr. Ett förtydligande borde göras i riktlinjerna för var personer med funktionsnedsättningar ska handläggas för att reglerna ska vara lika i hela staden.

Övriga synpunkter

Förvaltningen menar att Webcare är ett bra system som skulle kunna utvecklas mer. Ett system för avvikelshantering i Webcare skulle underlätta mycket. Vidare skulle ett försök att ha vårdplaneringar med Web-camera vara värt att pröva. För biståndshandläggare är det mycket tidskrävande att åka till olika sjukhus och närvara på vårdplaneringar. Om det för den äldre och deras anhöriga är första gången är det inte så lämpligt eftersom det är viktigt med personlig kontakt, men om det är ofta återkommande vore det en intressant tanke att pröva som skulle innebära en besparing i arbetstid.

Förvaltningen stödjer i huvudsak de nya riktlinjerna. De är tydligare och en ambitionshöjning och förbättring för äldre. Riktlinjerna kan däremot i vissa avseenden vara kostnadsdrivande och tilldelade medel bör anpassas därefter.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att

1. i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till beslut, samt att
2. tillstyrka pensionärsrådets skrivelse i ärendet om tidsangivelser av beviljade insatser samt att tillstyrka äldrenämndens tillägg avseende andra stycket under avsnitt 6 särskilt boende.
3. godkänna ett särskilt uttalande som gjordes av ordförande Jan Jönsson m.fl.(fp), Mikael Norstedt (kd) samt Andrea Femrell (m) enligt bilaga 1.

Reservation anfördes av (s), (v) och (mp).

Särskilt uttalande gjordes av Liliane Svensson (s) med stöd av Rebwar Hassan (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Margareta Johansson (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Jan Jönsson m.fl. (fp), Mikael Norstedt (kd) samt Andrea Femrell (m), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen har valt att kommentera de stycken där äldreförvaltningen och äldrenämnden har förslag till kompletteringar och ändringar. Vidare kommenteras de stycken där förvaltningen har åsikter eller önskemål om förtydligande, klarläggande eller ändring.

De avsnitt som kommenteras gäller:

- Beslutets innehåll 3.4.2
- Uppföljning av beviljade insatser 3.7
- Samverkan med landstinget 3.8.1
- Servicetjänster 5.2
- Anhöriganställning 5.4
- Trygghetslarm 5.5.1 Städning 5.5.2
- Inköp 5.5.5
- Bankärenden 5.5.6
- Mat och måltider 5.5.7
- Korttidsvård 5.7
- Särskilt boende 6
- Servicehus 6.1.4
- Hemvårdsbidrag 7.2

Beslutets innehåll 3.4.2

Vad gäller beslutets innehåll så anges i remissen att beslutet ska vara tydligt och det ska klart framgå vad som beviljats respektive avslagits. Beslutet ska utformas som ett svar på framställan, vilket innebär att det ska framgå om ansökan är beviljad i sin helhet eller endast någon del och i så fall vilken. Även i den del ansökan avslås ska detta framgå av beslutet, som ska innehålla en motivering för avslaget.

Enligt äldrenämndens förslag så ersätts stycket med följande skrivning:

I beslutet ska framgå vilka insatser den enskilde beviljats. För den enskildes kännedom ska det också framgå hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna. Beslutet ska vara flexibelt, så att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen kan byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen.

Stadsdelsförvaltningen föreslår att äldreförvaltningens förslag till skrivning kvarstår till sin helhet. Att det i beslutet med tydlighet framgår vad som beviljats respektive avslagits. Beslutet ska utformas som ett svar på ansökan, vilket innebär att det ska framgå om ansökan är beviljad i sin helhet eller endast någon del och i så fall vilken. Även i den del som ansökan avslås ska detta framgå av beslutet, som ska innehålla en motivering för avslaget.

Stadsdelsförvaltningen är dock tveksam till äldrenämndens förslag att den enskilde ska ha kännedom om hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna. Tveksamheten grundar sig på nuvarande avgiftssystem som är i nivåer, där tiden för insat-

serna beräknas inom spannet för respektive nivå. Stadsdelsförvaltningen anser att beslutet kan vara flexibelt även utan tidsangivelse, så att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen kan byta ut en insats mot en annan ex promenad en solig dag i stället för städning.

Uppföljning av beviljade insatser 3.7

Vad gäller uppföljning av beviljade insatser så anges i remissen att det i genomförandeplanen ska framgå vad, av vem, när och hur insatserna ska utformas. Mål ska formuleras, och när uppföljning av dessa mål ska ske ska anges i tid. I genomförandeplanen ska också noteras att den enskilde informerats om verksamhetens klagomålshantering.

Äldrenämnde föreslår att styckets första mening ersätts med följande skrivning:

Av genomförandeplanen ska framgå vad som ska göras, vem som ska göra det, när det ska göras och hur insatserna ska utformas. Hur insatserna ska utföras bestäms i samråd med brukaren.

Stadsdelsförvaltningen anser som äldreförvaltningen att biståndshandläggaren formulerar målet med de insatser som beslutats, och anger i tid när uppföljning av dessa mål ska ske ska. Stadsdelsförvaltningen föreslår i enlighet med äldrenämndens förslag till skrivning att det i genomförandeplanen ska framgå vad som ska göras, vem som ska göra det, när det ska göras och hur insatserna ska utformas. Genomförandeplanen ska utformas i samråd med brukaren och undertecknas av brukaren. I genomförandeplanen ska det framgå om den enskilde informerats om verksamhetens klagomålshantering.

Samverkan med landstinger 3.8.1

Äldreförvaltningen skriver i remissen om samarbetet med landstinget att den kommunala äldreomsorgen ska samarbeta med landstingets hälso- och sjukvård med fokus på den enskildes behov samt att de ökade kraven på medicinsk kompetens i såväl särskilt som ordinärt boende förutsätter att det finns ett nära samarbete mellan stadens äldreomsorg och landstinget. För att den enskilde ska känna sig trygg och få bästa möjliga vård och omsorg måste det finnas en god kommunikation och samsyn mellan de båda huvudmännen.

Äldrenämnden föreslår följande tillägg till stycket:

Den enskilde ska därför ha rätt till ett trygghetskvitto, där det tydligt framgår vad hon kan förvänta sig av vården och vem som är ansvarig för vad.

Stadsdelsförvaltningen anser liksom äldreförvaltningen att det är nödvändigt med samarbete, kommunikation och samsyn mellan den kommunala äldreomsorgen och landstingets hälso- och sjukvård. Hur ansvarsfördelning och samarbete ska fungera i Skärholmen bestäms i den lokala samverkansöverenskommelsen som regelbundet uppdateras.

Stadsdelsförvaltningen anser att äldrenämndens förslag om trygghetskvitto är bra då den enskilde får ett tydligt besked om vad hon/ han har att förvänta sig av vården och vem som är ansvarig för vad. Hur samarbetet runt trygghetskvittot ska fungera bör klargöras och ingå i som en del i samverkansöverenskommelsen.

Servicetjänster 5.2

I remissen anges att en ny lag inträdde den 1 juli 2006 som innebär att kommunerna får befogenhet att utan föregående individuella behovsprövning tillhandahålla servicetjänster som är avsedda att förebygga skador, olycksfall eller ohälsa åt personer som fyllt 67 år och som inte utgör personlig omvårdnad. Vidare att servicetjänster i form av

vaktmästarservice ska erbjudas alla kommuninnevånare som fyllt 75 år.

Servicetjänster kan erbjudas maximalt sex timmar per år.

Kommunfullmäktige väntas besluta om servicetjänster i särskilt ärende. Under förutsättning att sådant beslut fattas kompletteras dessa riktlinjer med vad som gäller för handläggning av servicetjänster.

Stadsdelsförvaltningen ser det angeläget att kommunfullmäktige fattar beslut om servicetjänster samt att riktlinjer utarbetas som klarlägger vilken åldersgrupp som omfattas av tjänsten, om alla inom åldersgruppen får tjänsten utan behovsutredning, antal timmar per år som den enskilde kan få tjänsten samt hur servicetjänsten ska dokumenteras.

Stadsdelsförvaltningen anser det viktigt att staden följer efterfrågan i förhållande till både kostnad och resultat. Stadsdelsförvaltningen anser vidare att servicetjänster för ökad säkerhet i hemmet är bra men får för den skull inte ta resurser från verksamhet som är nödvändig för gamla och sjuka.

Anhöriganställning 5.4

I första hand ska beviljade insatser utföras av hemtjänstpersonal. Den enskilde har dock möjlighet att ansöka om att få insatserna utförda av anhörig/ närstående, s.k. anhöriganställning. Biståndshandläggaren ska dels bedöma den enskildes behov av insatser, dels om det ligger särskilda skäl till att delar av eller samtliga insatser bäst utförs av anhörig/ närstående.

Biståndshandläggaren ska inte göra bedömningen om den anhörige är lämplig för anställningen. Det är utförarens ansvar att ta ställning till om den tänkta personen har den kompetens och lämplighet som behövs för att utföra de beställda insatserna. Vid anhöriganställning ställs samma krav på personens lämplighet och kompetens som vid ordinär anställning.

Stadsdelsförvaltningen anser i enlighet med äldreförvaltningens förslag att beviljade insatser ska utföras av hemtjänstpersonal i första hand. Om ansökan gäller hemvårdsbidrag så utreder biståndshandläggaren och fattar beslut om insatser och hemvårdsbidrag. Anför den enskilde skäl till att få insatserna utförda av anhörig/ närstående, s.k. anhöriganställning hänvisas den anhörige att själv kontakta utförare och ansöka om anställning. Det är därefter utförarens ansvar att bedöma kompetens och lämplighet samt att följa upp genomförandeplanen och övrig dokumentation.

Trygghetslarm – förenklad biståndsbedömning 5.5.1

I remissen står bland annat att trygghetslarm innebär för många äldre en avsevärd ökad trygghetskänsla och är därför en viktig faktor för den enskildes möjlighet att bo kvar i den egna bostaden.

Prövning av behovet trygghetslarm utgörs utifrån den enskildes upplevelse av otrygghet. Att den enskilde känner sig otrygg är skäl nog för att beviljas trygghetslarm.

Stadsdelsförvaltningen anser som det föreslås i remissen att alla äldre som känner sig otrygga ska beviljas trygghetslarm. I de fall den enskilda inte är i behov av andra insatser än trygghetslarm föreslås möjlighet till förenklad handläggning.

Städning 5.5.2

I remissen föreslås att den som inte längre klarar av att sköta hemmets skötsel så som städning ska kunna få hjälp med det i form av bistånd om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Hjälp med städning beviljas normalt för bostad om två rum och kök samt hygienutrymmen för ensamboende. För makar/ registrerade partners/ sammanboende kan ytterligare rum ingå.

I tredje stycket står att för Stockholms stad är utgångspunkten att det är skäligt att få sin bostad städad varannan vecka. Vid särskilda skäl, t.ex. allergi kan det vara nödvändigt med städning oftare.

Äldrenämnden föreslår att tredje stycket ersätts med:

I Stockholms stad är utgångspunkten att det är skäligt att få sin normalbostad städad varannan vecka. Vid särskilda skäl, t.ex. allergi kan det vara nödvändigt med städning oftare.

Stadsdelsförvaltningen föreslår i enlighet med äldrenämndens tydliga skrivning, att det är skäligt att få sin bostad städad varannan vecka om inte det finns särskilda skäl till städning oftare.

Fönsterputs

I remissen anges att fönsterputs ingår i städningen. Hur ofta fönsterputs behövs kan variera, bland annat beroende på var bostaden är belägen. Skäligt är dock att få sina fönster putsade minst en gång per år.

Äldrenämnden föreslår att sista meningen ändras med följande skrivning:

”Skäligt” är dock att få sina fönster putsade en gång per år.

Stadsdelsförvaltningen styrker äldrenämndens tydliga förslag till skrivning, att det är skäligt att fönstren putsas en gång om året.

Alla i ett hem förekommande göromål

Äldreförvaltningen skriver att för den som har ett mer omfattande behov av serviceinsatser kan det vara svårt att ange alla sysslor i hemmet som den enskilde behöver hjälp med. Beslutet om hjälp med städning kan då kompletteras så att det innefattar alla i ett hem förkommande göromål. Det innebär att utföraren tar ett samlat ansvar för hemmets skötsel.

Äldrenämnden föreslår att stycket ersätts med följande skrivning:

För den som har ett omfattande behov av servicetjänster kan det vara svårt att ange alla sysslor i hemmet som den enskilde behöver hjälp med. Beslutet om hjälp med städning kan då kompletteras så att utföraren tar ett samlat ansvar för hemmets skötsel.

Stadsdelsförvaltningen har länge efterlyst möjligheten att i beställningen till utföraren ange att den enskilde behöver hjälp med alla i hemmet förekommande sysslor. Stadsdelsförvaltningen efterfrågar riktlinjer som beskriver vad som ingår så att alla de olika utförarna ska ha samma instruktioner vad som menas med ”ett samlat ansvar” och vad som ska ingå i benämningen ”ansvar för hemmets skötsel”.

Inköp 5.5.5

Den som inte längre klarar av att själv göra sina inköp ska kunna få hjälp med detta i form av bistånd. Om inte särskilda skäl föreligger är det skäligt att inköp av dagligvaror sker minst en gång per vecka. Inköpen förutsätts ske i närmaste livsmedelsbutik med fullgott sortiment. Hjälp med andra inköp beviljas efter behov.

Äldrenämnden föreslår att stycket ersätts med följande skrivning:

Den som inte längre klarar av att själv göra sina inköp ska kunna få hjälp med detta i form av bistånd. Om inte särskilda skäl föreligger är det skäligt att inköp av dagligvaror sker varje vecka. Inköpen förutsätts ske i närmaste livsmedelsbutik med fullgott sortiment. Hjälp med andra inköp beviljas efter behov.

Stadsdelsförvaltningen föreslår att skrivningen blir som den äldrenämnden föreslår eftersom den är tydligare beträffande att det är skäligt med inköp varje vecka om inte skäl föreligger.

Bankärenden 5.5.6

Den som inte längre själv kan klara av att sköta sin ekonomi, eller kan få behovet tillgodosett på annat sätt, bör i första hand använda betalservice och autogiro. I de fall de enskilde har behov av hjälp vid uttag av kontanter skall han/ hon i första hand få hjälp till butik som erbjuder kassaservice, bank eller bankomat för att själv göra uttag. Om det inte är möjligt för den enskilde själv eller tillsammans med personal klara av sina ekonomiska göromål bör en ställföreträdare med fullmakt eller god man vara den enskilde behjälplig.

Äldrenämnden önskar ersätta näst sista meningen enligt följande:

Om det inte är möjligt för den enskilde att själv klara sina ekonomiska göromål bör en ställföreträdare med fullmakt eller god man vara den enskilde behjälplig.

Stadsdelsförvaltningen föreslår enligt äldrenämndens förslag som ger en ökad säkerhet för den enskilde varvid skrivningen blir:

Den som inte längre själv kan klara av att sköta sin ekonomi, eller kan få behovet tillgodosett på annat sätt, bör i första hand använda betalservice och autogiro. I de fall de enskilde har behov av hjälp vid uttag av kontanter skall han/ hon i första hand få hjälp till butik som erbjuder kassaservice, bank eller bankomat för att själv göra uttag. Om det inte är möjligt för den enskilde själv klara av sina ekonomiska göromål bör en ställföreträdare med fullmakt eller god man vara den enskilde behjälplig.

Mat och måltider 5.5.7

Maten är inte bara en livsnödvändighet, den kan också utgöra en av dagens viktigaste händelser. Den som inte längre kan tillaga sin måltid, eller kan få behovet tillgodosett på annat sätt, ska få hjälp med matlagning, eller om så önskas, leverans av matlådor. Den mat som serveras ska vara vällagad och näringsmässigt anpassad till äldres behov. Behovet av övrig hjälp i samband med måltiden ska också beaktas i biståndsbedömningen.

Äldrenämnden önskar tillägg efter andra meningen:

Hemtjänsten bör, om så är möjligt, kunna erbjuda möjlighet till matlag, för dem som önskar, för att utveckla måltidsupplevelsen och gemenskapen i samband med måltider.

Stadsdelsförvaltningen föreslår följande förslag till skrivning: Den som inte längre kan tillaga sin måltid, eller kan få behovet tillgodosett på annat sätt, ska få hjälp med *lättare* matlagning eller om så önskas, leverans av matlådor. Skrivningen anger med tydlighet att mer omfattande matlagning ex långkok inte beviljas.

Stadsdelsförvaltningen föreslår ett liknande beställningsförfarande som gäller förslaget vid beställning av städning, alla i ett hem förekommande göromål, då utföraren tar ett samlat ansvar för måltiderna.

Vidare tycker stadsdelsförvaltningen att förslaget om matlag är tilltagande. Att ha möjlighet till gemenskap i samband med måltider är gynnsamt för både den fysiska som psykiska hälsan.

Korttidsvård 5.7

Äldreförvaltningen föreslår att beslut om korttidsvård vid vård- och omsorgsboende gäller för den som bor på servicehus och är i behov av rehabilitering som inte kan tillgodoses på boendet.

Stadsdelsförvaltningen anser att resurser för att bibehålla den enskildes funktioner ska finnas på servicehuset.

Den som trots detta inte kan få sina behov tillgodosedda på servicehuset ska få beslut om korttidsvård eller annat boende.

Särskilt boende 6

I anda stycket skriver äldreförvaltningen att samtliga vård- och omsorgsboenden är en gemensam resurs och att den enskilde har rätt i sin ansökan att ange om det finns särskilt önskemål om visst boende. Den enskildes önskemål skall beaktas så långt som möjligt. Om det inte är möjligt att verkställa beslutet inom rimlig tid på önskad adress, ska ansökan om vård- och omsorgsboende beviljas men avslag på det önskade boendet.

Äldrenämnden önskar följande tillägg efter andra stycket:

Om det inte finns plats i det äldreboende som den enskilde önskar, bör hon eller han ha rätt att ställa sig i kö där, även om hon eller han fått plats i annat boende.

När det gäller val av boende kommer riktlinjerna revideras i samband med att valfrihet införs i särskilda boenden under år 2008.

Stadsdelsförvaltningen efterfrågar tydliga riktlinjer beträffande valfriheten att välja boende vad gäller verkställighet, kösystem och byte av boende. Stadsdelsförvaltningen anser som äldreförvaltningen, att om det inte är möjligt att verkställa beslutet inom rimlig tid på önskad adress, ska ansökan beviljas med avslag på önskad adress. Stadsdelsförvaltningen anser att den enskilde har rätt att ställa sig i kö till önskat boende, trots att den enskilde beviljats plats, antagit platsen och flyttat in. Beslutet måste då anses som verkställt. Stadsdelsförvaltningen anser dock att köhanteringen behöver utredas vidare.

Servicehus 6.1.4

I remissen anges att i de fall den enskildes vård- och omsorgsbehov inte kan tillgodoses i ordinärt boende, trots insatser från hemtjänst, kan det vara aktuellt med ett vård- och omsorgsboende med hemtjänst. I bedömningen skall den enskildes upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd beaktas.

Äldrenämnden föreslår att stycket ersätts med följande skrivning:

I de fall den enskildes vård- och omsorgsbehov inte kan tillgodoses i ordinärt boende, trots insatser från hemtjänst, kan det vara aktuellt med ett vård- och omsorgsboende med hemtjänst. I bedömningen skall den enskildes ålder, upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd beaktas.

I likhet med äldreförvaltningen anser förvaltningen att biståndshandläggaren i bedömningen ska beaktas om behovet av vård- och omsorg kan tillgodoses i det ordinära boendet utifrån den enskildes hälsotillstånd och upplevelse av otrygghet. Stadsdelsförvaltningen anser inte att den enskildes ålder ska ha betydelse för bedömningen.

Hemvårdsbidrag 7.2

I fjärde stycket om hemvårdsbidrag anser äldreförvaltningen att hemvårdsbidrag kan utgå under vistelse på annan ort t.ex. vid semester eller på besök hos släkt och vänner. Med semestervistelse avses vistelse på annan ort under en begränsad tid, dock högst 3 månader sammanhängande tid. Det är dock viktigt att beakta biståndshandläggarens möjlighet till insyn och uppföljningsansvar. En individuell bedömning ska göras i varje enskilt fall.

Enligt stadsdelsförvaltningen så behöver frågan utredas och riktlinjer utarbetas, eftersom biståndsbedömaren varken har möjlighet till insyn eller uppföljning vid den enskildes vistelse på annan ort ex utomlands under den föreslagna perioden om 3 månader. Stadsdelsförvaltningen anser vidare vistelsebegreppet måste klarläggas både vid vistelse utanför hemkommunen och vid vistelse utomlands.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2007 att godkänna stadsdelsförvaltningens yttrande.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Kapitel 2 i anvisningarna behandlar socialtjänstlagen och den dokumentation som följer av den. Förvaltningen har inga synpunkter på det som anförs. Handläggarna inom förvaltningen arbetar idag utifrån gällande dokumentationskrav och det föreslås inga ändringar därvidlag.

Servicejänster

Det är idag svårt att veta exakt vilka ekonomiska konsekvenser införandet av servicejänster får. Det är därför viktigt att följa utvecklingen under hösten. Stadsdelsnämnden har inte tillförts några nya medel för denna insats.

Anhöriganställning

Det vore önskvärt med mer preciserade riktlinjer kring anhöriganställning. Vad ska bedömas vara särskilda skäl? I områden med många invandrare är efterfrågan på anhöriganställning större än i mer svenska områden. Behovet handlar inte enbart om den äldres omvårdnadsbehov utan också om behovet av arbete. Inom stadsdelen har anhöriganställningar gjorts endast i de fall då behovet uppgår till minst halvtidstjänst. Denna regel har införts utifrån de regler om anställning som finns.

I de fall biståndsbedömaren har bedömt att insatsen ska utföras av den anhörige ställs utförarchefen i en mycket svår situation om det visar sig att personen inte har utbildning eller är lämplig. Ett stort ansvar vilar då på chefen att arbeta med utveckling och handledning. En del väljer privata utförare eftersom de då kan få sin anhöriga anställd.

Städning och fönsterputs

I förslaget föreslås att städning ska kunna beviljas med en frekvens av var fjortonde dag. Idag beviljas städning var tredje vecka. Detta kräver att mer medel skjuts till.

Stadsdelsnämnden beviljar redan idag fönsterputs en gång per år.

Alla i ett hem förekommande göromål

Stadsdelsförvaltningen välkomnar insatsen ”alla i ett hem förekommande göromål”. Vi förutsätter att denna insats kommer att definieras och tidsbestämmas från äldreförvaltningen så den blir så lika som möjligt över staden.

Mat och måltider

Matlagning på plats är förenat med två problem; all personal har inte kunskaper i matlagning och matlagning i hemmet kräver mer tid för inköp.

Ledsagning/promenad/utevistelse

Det är viktigt att målen för äldreomsorgen kan uppnås och för det behövs resurser. Att förbättra livskvaliteten för de äldre genom mer aktiviteter kostar pengar. I det fall föreslagna riktlinjer tas är det därför viktigt att med medel avsätts.

Personalen inom hemtjänsten skulle välkomna möjligheten till sådana insatser. Under senare år har deras arbete blivit alltmer begränsat till de insatser som är livsnöd-

vändiga.

Vård- och omsorgsboende

De riktlinjer som föreslås är i princip samma som tidigare. Det uttalas dock tydligt att ett kriterium för att beviljas servicehus kan vara att man känner sig otrygg vilket är bra. De nya riktlinjerna kommer att innebära blandade boenden eftersom kvarboendep principen fortfarande ska gälla. Det är viktigt att detta slås fast och att inte detta kritiserar i andra sammanhang. Kvarboendep principen tillsammans med valfriheten kommer att bidra till att våra äldreboenden får blandade hyresgäster. Med rätt utbildad personal och ett mer flexibelt arbetssätt borde det dock ej skapa några problem.

Hemvårdsbidrag

Det föreslås att hemvårdsbidraget ska få behållas även när man är utomlands i en tid upp till och med tre månader.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 augusti 2007 att

1. Stadsdelsnämnden bifaller i huvudsak förvaltningens förslag till beslut.
2. Nämnden beslutar att 3.4.2 kompletteras med ”Om så sker, skall detta dokumenteras.”
3. Nämnden anför därutöver:

Förslaget till nya riktlinjer innebär bl.a. att den enskilde personen får mera inflytande över sina beviljade insatser enligt 3.4.2. Vi menar att om den enskilde personen, i samråd med hemtjänstpersonalen, väljer att byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen måste detta dokumenteras.

Reservation anfördes av ledamöterna Jan Forsell m.fl. (s), Birger Jeansson (mp) och Åsa Hagelstedt (v), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 juli 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen instämmer med de synpunkter som äldrenämnden anför i bilagt ärende.

De nya riktlinjerna ökar flexibiliteten i hemtjänstinsatserna och den enskildes möjlighet att inom ramen för biståndsbeslutet, omdisponera och begära avsteg från vissa insatser för att få annat utfört.

Stadsdelsförvaltningen instämmer i att biståndshandläggaren har ansvar för att följa upp hur beviljade insatser utförs och att dessa tillgodoser den enskildes behov. I förslaget betonas att uppföljningen också gäller för personer med beslut om särskilt boende.

Stadsdelsförvaltningen anser att det är helt oacceptabelt att beslut om bistånd löper ut tidsmässigt innan nyprövning sker och nytt beslut fattas. Det är inte heller acceptabelt att beslut om omfattande bistånd fattas och löper på utan att uppföljning sker med

korta intervaller så att det kan fastställas om den beslutade hjälpen fortfarande är aktuell.

I förslaget till riktlinjer föreslås nedanstående tillägg och/eller ändringar:

2.1 sista stycket (tillägg)

I både stadens och den enskildes intresse ligger att biståndet skall utformas så att det svarar mot det mål man vill uppnå. Oftast innebär det att det råder samstämmighet mellan den enskilde och tjänstemannen om lämplig insats. I de fall det inte är möjligt måste tolkningen av begreppet skälig levnadsnivå ske mot bakgrund av rättighetsbestämmelsens grundläggande syfte det vill säga en yttersta garanti för medborgarnas livsföring i olika avseenden. Detta utesluter emellertid inte att kommunen när likvärdiga insatser finns att tillgå, ges möjlighet att välja det billigaste alternativet. (ur prop. 2000/01:80, s. 90-91)

3.2 sista stycket (tillägg)

I situationer där ställföreträdare saknas är nämnden förhindrad att agera om det inte är fråga om en nödsituation. Istället får nämnden agera utifrån sin anmälningsskyldighet enligt SoF 5:3 och LSS 15 § p.6 för att till överförmyndaren föra fram information om att ett ställföreträdarskap är behövligt. Rätten kan enligt FB 11:18 besluta om interimistiskt ställföreträdarskap om den enskildes angelägenheter kräver omedelbar vård eller om ett dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara för den enskildes person eller egendom.

3.7 första stycket (ändring)

"...inom 15 dagar från det att beställningen mottagits." Ska vara 15 vardagar enligt tillämpningsanvisningarna.

4.4 (tillägg)

Stycket bör kompletteras med information om kommunikering av beslut samt information om delgivning.

5.1 (tillägg)

Stycket bör kompletteras med följande:

I det fall den enskildes behov av vård, omsorg och trygghet inte kan tillgodoses i den egna bostaden kan det bli aktuellt att flytta till ett vård- och omsorgsboende. I detta ligger att hänsyn ska tas till vilka rimliga möjligheter staden har att med stödåtgärder åstadkomma en trygg situation i den hjälpbehövandes eget boende.

Den enskilde kan dock tvingas att acceptera en insats som är mindre kostsam än den han önskar om behovet av hemtjänstinsatser är så omfattande att det på grund av kostnadsskäl inte är rimligt att ålägga staden att tillhandahålla hemtjänst i sådan omfattning. (se Kammarrätten i Stockholm dom 2007-03-06, mål nr 6073-06).

5.5.9 sista stycket (tillägg)

Stycket bör förtydligas och utvecklas för att tydliggöra skillnaden mellan ledsagning inom ramen för hemtjänstbeslutet och ledsagning som separat insats.

Ledsagning som ingår i biståndsbeslut om hemtjänst räknas in i ersättningsnivån och är avgiftsbelagd.

Separat beslut om enbart ledsagning ersätts med en timersättning som är differentierad utifrån vilken tid på dygnet ledsagningen utförs. Insatsen är avgiftsfri för den enskilde.

5.5.11 sista stycket sista meningen förlängs med: (tillägg)

och om dessa insatser kan utföras i samband med de biståndsbedömda insatserna.

7.1.1 (ändring)

Enligt förslaget och nuvarande riktlinjer har den som vårdar en anhörig/närstående i hemmet med ett stort vård- och omsorgsbehov rätt till avgiftsfri avlösning fyra timmar/vecka. Begränsningen till fyra timmar/vecka medför att det inte är möjligt för den anhörige att disponera avlösningstimmarna efter sitt individuella behov, t ex till åtta timmar varannan vecka eller 16 timmar en gång i månaden. Södermalms stadsdelsförvaltning har satsat på att utbilda avlösarteam för att ge individuell avlösning med god kvalitet. Förvaltningen efterfrågar möjlighet till en mer flexibel tillämpning av stödet men anser att möjligheten att samla ihop timmar ska begränsas till 16 timmar/månad.

7.2 sist i andra stycket på "Hemvårdsbidraget..." (tillägg)

Det bör förtydligas att den enskilde, vid en minskning av hemvårdsbidraget vid frånvaro, ska informeras om rätten till ett skriftligt överklagningsbart beslut om indraget bistånd. I tveksamma fall ska ett beslut alltid fattas. Det som kommer fram i saken ska dokumenteras i den enskildes akt. (Se JO beslut 2007-05-23 dnr 2922-2006)

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 augusti 2007 att återropa Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Majvi Andersson m fl (s), ledamoten Maj-Len Eklund (v) samt ledamoten Kenneth Rönnquist (mp), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 juni 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen menar att riktlinjerna fyller en viktig funktion som stöd för handläggning av ärenden inom stadens äldreomsorg. Det kan konstateras att riktlinjerna nu har reviderats med utgångspunkt från ändringar och tillägg i de nationella styrdokumenterna samt utifrån kommunfullmäktiges mål och budget.

Förslaget innehåller, med syftet att skapa likvärdighet för brukarna, riktlinjer för vad som kan bedömas vara en skäligen levnadsnivå vid vissa hemtjänstinsatser såsom städning och inhandling. Dessa riktlinjer anger en miniminivå för hur ofta tjänsten bör utföras. Sett i förhållande till socialtjänstlagens intentioner handlar likvärdighet snarare om att kvaliteten i det bistånd som beviljas svarar mot varje persons behov utifrån en helhetssyn på dennes situation. Vidare förutsätts att kommunen vid de prioriteringar som kan vara nödvändiga på ett kvalificerat sätt diskuterar och tar hänsyn både till behovsbedömningarna för de enskilda personerna samt till de tillgängliga resurserna och hur de kan användas effektivt. Därmed kan biståndsbedömning och beslut som anger en standardnivå för servicetjänster ses som likvärdiga för de äldre endast om tjänsterna verkligen svarar mot varje individs behov och, när det är nödvändigt, prioriteras på ett rättvist och genomtänkt sätt.

Likvärdighet med utgångspunkt i socialtjänstlagen uppnås därmed inte med standardnivåer för hur ofta tjänsterna ska utföras. Om dessa uppgifter ändå ska ingå i stadens riktlinjer måste det säkerställas att de inte tillämpas på ett sätt som strider mot

socialtjänstlagen och dess intentioner. En eventuell inriktning av äldrepolitiken som syftar till att erbjuda en standardservice med ett mått av valfrihet mellan olika insatser kan givetvis ändå vara mycket positiv för de äldre. Sådana insatser kan istället erbjudas inom ramen för lagen om kommunal befogenhet att tillhandahålla servicetjänster för äldre vilken infördes 2006.

Förslaget innehåller ett kort avsnitt om beslutets innehåll som lyder ”för den enskildes kännedom ska det också framgå inom vilket tidsintervall de beviljade insatserna beräknas kunna utföras”. Detta avsnitt ingår under rubriken ”handläggning av ärenden” som behandlar om alla former av bistånd. Att döma av det tjänsteärende från äldrenämnden som ingår i remissen syftar detta på tidsåtgången för den enskildes insatser inom hemtjänsten. I avsnitt 4 som bland annat innehåller riktlinjer för dokumentationen av beslut återfinns dock inte denna riktlinje. Ärendet innehåller inte heller några resonemang eller tydliga motiveringar till detta förslag. Förvaltningen menar att ett eventuellt förslag som gäller riktlinjerna i denna fråga måste vara tydligt och väl utrett.

I tjänsteärendet som ingår i remisshandlingarna redovisas en bedömning av kostnadskonsekvenser av riktlinjerna vad avser hemtjänstinsatser. Förvaltningen menar att förslaget kan ha kostnadskonsekvenser även vad det gäller särskilt boende och anhörigstöd, och att det är angeläget att det görs en noggrann analys av kostnadskonsekvenserna även i dessa delar samt att full kostnadstäckning för stadsdelsnämnderna kan garanteras i sammanhanget. Förvaltningen menar också att kostnadstäckningen för städning och utevistelse bör beräknas utifrån ett utförarperspektiv och inte enligt ett beställarperspektiv vilket är utgångspunkten för beräkningen i tjänsteärendet.

Förvaltningen vill därutöver framhålla vikten av att riktlinjerna åtföljs av omfattande insatser för att höja biståndsbedömarens professionalitet och kompetens. Det kan också finnas anledning till att föra en diskussion inom staden kring vad som är lämpligt när det gäller delegation för biståndsbesluten samt hur prioriteringar görs. Slutligen kan frågan om likvärdighet inte hanteras utan att stadens kvalitetsarbete inom äldreomsorgen styrs och hålls samman på ett genomtänkt sätt.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 augusti 2007 att godkänna och överlämna Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornecrantz Dias (v), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 augusti 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens uppfattning är att förslaget till riktlinjer är väl genomarbetat och de föreslagna ändringarna och de förtydliganden som gjorts ger goda förutsättningar för att utgöra en för staden gemensam grund för äldreomsorgen. Förvaltningen anser att

riktlinjerna är heltäckande avseende hantering av vanligt förekommande situationer och behov inom äldreomsorgen. Nedan ges kommentarer till vissa delar i riktlinjerna.

Förslaget till nya riktlinjer har fokus på ökad rättsäkerhet i handläggningen och att det är den enskildes självbestämmande och delaktighet som ska vara vägledande. Riktlinjerna lyfter fram att det i beslutet tydligt ska framgå vad den enskilde begärt och vad som beviljats respektive avslagits. Mot bakgrund av den granskning som genomfördes av stadens äldreomsorgsinspektörer 2006 pågår det inom förvaltningen ett utvecklingsarbete helt i linje med riktlinjernas förslag på vad beslutet ska innehålla.

Det är, som förvaltningen ser det, positivt att den enskildes upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd, och även ålder, på ett tydligare sätt ska ingå i bedömningen vid beslut om servicehus. Åldrandet, naturligt eller på grund av sjukdom, medför ofta i sig ett ökat behov av omsorg och förvaltningen menar att det vid beslut om bistånd är viktigt att fokusera på den enskildes totala situation.

Kommunstyrelsens pensionärsråd

Kommunstyrelsens pensionärsråd gjorde vid sitt sammanträde den 10 maj 2007 följande uttalande:

Allmänt

KPR välkomnar att riktlinjerna för biståndsbedömningen nu äntligen har kommit fram till beslut. Resan dit har varit onödigt lång. Vi har uttalat oss i denna fråga vid två sammanträden, dels den 13 juni 2006 (remissversion), dels den 21 augusti 2006 ("slutligt" förslag). Vi kan nu konstatera att ändringarna från den senaste versionen är marginella.

Som förut anser KPR att de föreslagna riktlinjerna bör kunna ge biståndsbedömarna god vägledning i arbetet att ge äldre stöd och hjälp enligt de uttalade politiska målen för en god äldreomsorg. Eftersom de ekonomiska resurser som ställs till förfogande är starkt styrande vid tillämpningen av riktlinjerna, utgår vi från att fullmäktige också ställer de nödvändiga resurserna till förfogande i 2008 års budget.

Några av våra tidigare synpunkter som inte har beaktats i det nu föreliggande förslaget upprepar vi i det följande.

Avsnitt 3.2 Företrädare för den enskilde (s 9)

Den som söker bistånd är inte alltid medveten om sina rättigheter, och det är viktigt att hon får uttrycklig information, inte minst om rätten att ha med sig en anhörig eller annan närstående som stöd vid ansökan. Sist i det andra stycket ska därför tilläggas: *"Den enskilde skall informeras om denna rätt."*

Avsnitt 3.4.2 Beslutets innehåll (s 11)

Andra stycket. Den enskilde har rätt att få veta hur lång tid hon kan räkna med att få

hjälp med en viss insats. "Tidsintervall" är inte ett tillräckligt tydligt begrepp. Den sista meningen bör därför ha följande lydelse: "För den enskildes kännedom skall det också framgå *hur lång tid som beräknas åtgå för de beviljade insatserna.*"

Vidare bör här tillfogas följande mening: "*Beslutet skall vara flexibelt, så att den enskilde i samråd med hemtjänstpersonalen kan byta ut en insats mot en annan inom den beräknade tidsramen.*"

Avsnitt 3.7 Uppföljning av beviljade insatser (s 13)

Det andra styckets första mening är fortfarande felformulerad, språkligt och innehållsmässigt. I dagens ärende nr 8 ("Uppdraget som biståndshandläggare") har förvaltningen på sidan 6, andra stycket, en mycket bättre och tydligare formulering: "*Av genomförandeplanen ska framgå vad som ska göras, vem som ska göra det, när det ska göras och hur insatserna ska utformas.*" Vi rekommenderar att denna mening används i riktlinjerna. Därtill föreslår vi följande tillägg: "*Hur insatserna ska utföras bestäms i samråd med brukaren.*"

Avsnitt 5.2 Servicetjänster (s 18)

I denna fråga yttrade sig KPR 2007-04-12. Vi upprepar med eftertryck att vaktmästartjänster ska kunna efterfrågas *av alla från och med 67 års ålder*. De självklara argumenten för detta behöver inte upprepas. Vidare är vi oroade av skrivningen att "avgiftsfria servicetjänster kan erbjudas maximalt sex timmar per år". KPR har inte uppfattat detta som ett uttryckligt förslag i tidigare handlingar.

Som vid sammanträdet den 12 april *motsätter sig KPR med kraft idén att redan från början införa ett tak*. Det visar på en grundläggande misstro mot dem som kan tänkas vilja utnyttja den nya servicen. Om äldreförvaltningens uppföljning och analys av den första tidens verksamhet visar på ett individuellt "överutnyttjande", får frågan om ett tak tas upp till prövning.

Avsnitt 6.1.4 Vård- och omsorgsboende med hemtjänst (servicehus) (s 25)

Den här frågan hör till de allra viktigaste som pensionärsorganisationerna i Stockholm bevakar. KPR anser att förslaget behandlar frågan på ett alltför summariskt och inte alldeles tydligt sätt. Framför allt hävdar vi att den sökandes ålder ska ingå bland kriterierna för rätten till plats i servicehus. Det är en vedertagen sanning att hög ålder gör en människa särskilt sårbar för minsta påfrestning. Över en natt kan hennes allmäntillstånd allvarligt försämrats. Styckets sista mening bör sålunda ändras genom tillägg av ordet "ålder" till följande lydelse:

"I bedömningen skall den enskildes ålder, upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd beaktas."

Även om förslaget till riktlinjer på andra ställen anger att de gamla inte ska stängas in i sina bostadsområden, så kan valfriheten i detta avseende inte understrykas nog ofta. Därför bör för tydlighetens skull följande mening tillfogas sist i stycket:

"Den enskilde har rätt att välja något av stadens vård- och omsorgsboenden, oavsett var i staden det är beläget."

Slutord

Det är viktigt att riktlinjerna verkligen får genomslag i den praktiska verksamheten. Uppföljning liksom utbildning av biståndshandläggarna är givetvis grundläggande. Men vi vill också peka på vikten av att *informera stadens äldre* om vad som gäller och vilka rättigheter de har när de ansöker om bistånd i någon form. Biståndsbedömarens information vid själva ansökningstillfället räcker inte; det har ju visat sig att sådana upplysningar ibland har färgats av mer eller mindre uttalad lokal praxis. KPR vill därför föreslå staden att utforma en enkel och tydlig informationsfolder om vad som gäller när en äldre person behöver samhällets stöd och hjälp.

RESERVATIONER M.M.

Äldrenämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Leif Rönngren m.fl.(s) enligt följande:

Äldrenämnden föreslås besluta att delvis godkänna förvaltningens förslag beslut samt att därutöver anför följande:

Det är glädjande att riktlinjerna för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen nu äntligen är på väg fram. I huvudsak hade dessa förslag redan kunnat vara verklighet om inte det tidigare genomarbetade och förankrade förslaget hade återremitterats av den sittande borgerliga majoriteten.

Vid genomgång kan vi dock konstatera att förvaltningens förslag i huvudsak håller sig till de tidigare förslagen. Att arbeta igenom nya riktlinjer är en process som tar tid. Processen säkerställer också att de inblandade och berörda får möjlighet att kommentera och komma med synpunkter och förslag.

Vi utgår från att detta ärende efter beslut i äldrenämnden kommer att remitteras till samtliga stadsdelsnämnder för inhämtande av synpunkter från dem som är direkt ansvariga för äldreverksamheterna.

I sakfrågan finns flera viktiga förbättringar. Särskilt vill vi lyfta fram att kriterierna för äldreboende förändras så att den enskilde äldres egen upplevelse, social oro eller ohälsa skall kunna utgöra grund för särskilt boende.

Att de äldre skall kunna välja mellan hemlagat och matlåda är också en viktig förändring.

Det som dock saknas som vi socialdemokrater vill tillföra är en valfrihetsreform som innebär att alla äldre över 75 år skall kunna få 2 timmars hemtjänst i veckan med förklarad biståndsbedömning. Erfarenheten och slutsatserna i äldreinspektörsrapporterna, revisorsutlåtanden och verksamhetsuppföljning i övrigt landar i mångt och mycket i att biståndsbedömningen inte alltid är ett verktyg för att möta behov och önskemål i vardagen.

Med denna reform skulle makten över insatsen flyttas från myndighetsutövande till den enskilde äldre. Dessutom ger det hemtjänstpersonalen bättre förutsättningar att kunna använda sin erfarenhet och kompetens i det vardagliga mötet med de äldre.

Riktlinjerna tar också upp sociala aktiviteter och utevistelse. Detta tillsammans med samverkan med landstinget är insatser och arbetsformer som äldrenämnden bör följa nogsamt under året.

Möjligheten att få välja boende är en självklarhet som inte bara skall gälla inom staden utan också hela länet. Uppföljningar av detta måste ske löpande så att det säkerställs.

I övrigt ser vi fram emot de uppföljningssystem som är under utarbetande. Endast med en metodisk uppföljning kan ambitionerna säkerställas.

Vi vill också i detta sammanhang framföra att vi omkring fixartjänsterna vill ha en friare organisation. Vi anser inte att det skall finnas en gräns om 6 timmars maximalt

användande av fixartjänst samt att åldersgränsen skall vara 67 år med ambitionen att alla som fyllt 65 år skall omfattas av denna reform.

Reservation anfördes av ledamoten Margareta Johansson (v) enligt följande:

Äldrenämnden föreslås besluta att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföras:

Det är med förvåning vi konstaterar att trots den långa förhållning som ärendet haft genom bordläggning så är innehållet i princip detsamma.

De nya riktlinjerna kräver en generösare budget. Var det orsaken till att ärendet förhalades?

Vänsterpartiet ansluter sig till kommunala pensionärsrådets uttalande i protokoll 2007-05-10 kring riktlinjerna.

Vänsterpartiet saknar i ärendet hemtjänst med förenklat biståndsbeslut för äldre över 75 år, som vi anser ska vara 4 timmar. Det har bedrivits som ett mycket lyckat försök under vår mandatperiod och bör permanentas.

Fixartjänsten anser vi ska vara från 67 år och inte begränsas av ett maxantal timmar. Som också framkommer hos KPR.

Reservation anfördes av ledamoten Eivor Karlsson (mp) enligt följande:

Äldrenämnden föreslås besluta att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag till beslut med tilläggs- och ändringsförslag enligt nedan.

I kommunstyrelsens pensionärsråds (KPR) protokoll från den 10 maj finns i ärendet "Riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen" viktiga synpunkter, förtydliganden och tillägg. Vi föreslår att KPR:s synpunkter inarbetas i riktlinjerna.

Några *exempel* på behov av förtydliganden och tillägg är följande:

Uppföljning av beviljade insatser (sid 13)

I ärendet (3.7) står: "I genomförandeplanen skall det framgå vad, av vem, när och hur insatserna skall utformas" KPR anser att meningen fortfarande är felformulerad, språkligt och innehållsmässigt. KPR vill förtydliga till: Av genomförandeplanen ska framgå vad som ska göras, vem som ska göra det, när det ska göras och hur insatserna ska utformas. KPR rekommenderar att denna mening används i riktlinjerna. KPR föreslår därutöver följande tillägg: "Hur insatserna ska utföras bestäms i samråd med brukaren."

Vård och omsorgsboende med hemtjänst (servicehus) sid 25

KPR skriver (6.1.4). "Den här frågan hör till de allra viktigaste som pensionärsorganisationerna i Stockholm bevakar. KPR anser att förslaget behandlar frågan på ett alltför summariskt och inte alldeles tydligt sätt. Framför allt hävdar vi att den sökandes ålder ska ingå bland kriterierna för rätten till plats i servicehus. Det är en vedertagen sanning att hög ålder gör en människa särskilt sårbar för minsta påfrestning. Över en natt kan hennes allmäntillstånd allvarligt försämrats."

KPR anser att styckets sista mening bör ändras genom tillägg av ordet "ålder" till följande lydelse: "I bedömningen skall den enskildes ålder, upplevelse av otrygghet och allmänna hälsotillstånd beaktas."

KPR vill också för tydlighetens skull att följande mening tillfogas: ”Den enskilde har rätt att välja något av stadens vård och omsorgsboenden, oavsett var i staden det är beläget.”

KPR pekar också på vikten av att informera stadens äldre om vad som gäller och vilka rättigheter de har när de ansöker om bistånd i någon form. Det kan lämpligen ske genom en enkel och tydlig informationsfolder som den äldre och dennes anhöriga kan ta del av.

KPR:s väl genomtänkta tilläggsförslag och ändringar bör komplettera riktlinjerna.

Det saknas i ärendet förenklat biståndsbeslut för äldre över 75 år. Det har bedrivits som ett lyckat försök under förra mandatperioden.

Vaktmästartjänsten (Fixar-Malte) ska kunna efterfrågas av alla från 67 års ålder. Ingen begränsning av antalet timmar bör gälla, d.v.s. inte högst sex timmar om året per hushåll. Vid ”överutnyttjande” kan detta tas upp till prövning.

Särskilt uttalande gjordes av gemensamt av vice ordföranden Leif Rönngren m.fl. (s), ledamoten Margareta Johansson (v) och ledamoten Eivor Karlsson (mp), enligt följande:

Vi finner det högst anmärkningsvärt att majoriteten trots den långa fördröjningen i ärendet väljer att lägga fram en 5 sidig inlägga för beslut om riktlinjerna, vid sittande bord.

Detta arbetssätt är inte förenligt med god ton och den praxis som brukar användas av partierna inför större viktiga beslut.

Trots att det enda riktiga vore att begära bordläggning vid dagens sammanträde väljer vi att inte göra detta då konsekvensen skulle bli att de äldre i staden skulle få vänta än längre på behövliga reformer och förbättringar.

Vi hoppas nu att den kommande processen skall möjliggöra både samtal och inflytande samt delaktighet från alla berörda. Det vinner både de äldre Stockholmarna och den politiska processen på. Besluten blir mer genomtänkta och bättre förankrade i vardagen och verkligheten om det finns tid och utrymme för att bryta tankar idéer och olika synsätt.

Socialtjänstnämnden

Reservation anfördes av ledamoten Gertrud Brorsson (mp) enligt följande:

Socialtjänstnämnden föreslås besluta att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag till beslut och därutöver anföras följande:

Det är viktigt att den äldres egen upplevelse, social oro och ohälsa ska kunna utgöra grund för plats i särskilt boende. Till detta bör även hög ålder läggas som ett kriterium. Hög ålder gör en människa särskilt sårbar för påfrestningar.

Ur valfrihetssynpunkt bör den enskilde ha rätt att välja något av stadens vård och omsorgsboenden, oavsett var i staden det är beläget.

Alla över 75 år bör ha rätt till minst fyra timmars hemtjänst, med förenklad biståndsbedömning. Det har bedrivits som ett lyckat försök under förra mandatperioden och nu bör det införas i hela staden.

Vaktmästartjänsten (Fixar-Malte) ska kunna fås av alla från 67 års ålder. Ingen begränsning av antalet timmar bör gälla, dvs. inte högst sex timmar om året per hushåll.

Vi anser också att i arbetet med riktlinjerna bör mer hänsyn tas till kommunens pensionärsråds synpunkter.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Karin Rågsjö (v) och ledamöterna Elisabeth Brandt Ygeman m.fl. (s) enligt följande:

Det är glädjande att riktlinjerna för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen nu äntligen är på väg fram. I huvudsak hade dessa förslag redan kunnat vara verklighet om inte det tidigare genomarbetade och förankrade förslaget hade återremitterats av den sittande borgerliga majoriteten.

Vid en genomgång kan vi konstatera att detta ärende i huvudsak håller sig till de tidigare förslagen som togs fram innan valet. Jämfört med nu gällande riktlinjer finns flera viktiga förbättringar. Särskilt vill vi lyfta fram att kriterierna för äldreboende förändras så att den enskilde äldres egen upplevelse, social oro eller ohälsa ska kunna utgöra grund för särskilt boende. Att de äldre ska kunna välja mellan hemlagat och matlåda är också en viktig förändring. Sammantaget är det mycket positivt att det på ett tydligare sätt framgår vad som anses vara "skälig levnadsnivå". Förslaget konkretiserar också på vilket sätt en likvärdig och rättssäker handläggning ska åstadkommas och detta välkomnar vi.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Karin Hanqvist m.fl. (s), Lillemor Samuelsson (v) och Eie Herlitz (mp) enligt följande:

Stadsdelsnämnden borde ha beslutat att avslå förvaltningens förslag till yttrande över remissen. Därutöver vill vi framföra följande

Äntligen kommer förslaget till nya riktlinjer för äldreomsorgen. Det mesta är sig likt från det förslag som den nya majoriteten stoppade i fullmäktige hösten 2006 och som innebar att förbättringarna för våra äldre blev ett år försenade. Så går det när partipolitiken sätts före sakfrågorna eller när man prioriterar skattesänkningar före välfärden.

Vi konstaterar att förslaget till riktlinjer kräver en generösare budget och utgår från att tillräckliga medel avsätts i 2008 års budget. Vi ansluter oss sig till kommunala pensionärsrådets förslag och uttalande i protokoll 20070510. Det är glädjande att majoriteten beaktat en del av pensionärsrådet synpunkter, exempelvis att ålder ska beaktas i bedömning av behovet av plats i servicehus.

Vad vi saknar i de nya riktlinjerna är förslag om hemtjänst med förenklade biståndsbeslut för äldre över 75 år, som vi anser ska vara 4 timmar per månad. En sådan verksamhet har bedrivits som ett mycket lyckat försök under vår tidigare mandatperiod och bör permanentas. Det ökar de äldres självständighet och inflytande över sin vardag och minskar administrationen. Fixartjänsten anser vi i likhet med KPR ska vara från 67 år och inte begränsas av ett maximalt antal timmar.

Vi motsätter oss försämringen av städning, inköp och möjligheten att få hjälp med bankärenden. Tillägget om att få köa till äldreboende måste förtydligas så att det fram-

går att alla som beviljats plats i äldreboende har rätt att ställa sig i kö till annat boende även om man redan fått en plats. Dessutom måste stora resurser föras över till äldreomsorgen så att fler boendeplatser tas fram och rätten att få köa ger en möjlighet att ganska snabbt få önskat boende.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Rosa Lundmark (v), vice ordföranden Magnus Dannqvist m.fl. (s), ledamoten Jonas Eklund (mp), enligt följande:

Äntligen kommer förslaget till nya riktlinjer för äldreomsorgen. Det mesta är sig likt från det förslag som den nya majoriteten stoppade i fullmäktige hösten 2006 och som innebar att förbättringarna för våra äldre blev ett år försenade. Så går det när partipolitiken sätts före sakfrågorna. Eller när man prioriterar skattesänkningar före välfärden.

Vi konstaterar att förslaget till riktlinjer kräver en generösare budget och utgår från att tillräckliga medel avsätts i 2008 års budget. Vi ansluter oss sig till kommunala pensionärsrådets förslag och uttalande i protokoll 20070510. Det är glädjande att majoriteten beaktat en del av pensionärsrådets synpunkter, exempelvis att ålder ska beaktas i bedömning av behovet av plats i servicehus.

Vad vi saknar i de nya riktlinjerna är förslag om hemtjänst med förenklade biståndsbeslut för äldre över 75 år, som vi anser ska vara 4 timmar per månad. En sådan verksamhet har bedrivits som ett mycket lyckat försök under vår tidigare mandatperiod och bör permanentas. Det ökar de äldres självständighet och inflytande över sin vardag och minskar administrationen. Fixartjänsten anser vi i likhet med KPR ska vara från 67 år och inte begränsas av ett maximalt antal timmar.

Vi motsätter oss också försämringen av städning, inköp och möjligheten att få hjälp med bankärenden i förhållande till det tidigare rödgröna förslaget till riktlinjer där vi hade starkare skrivningar. I vårt förslag gällde städhjälp bostaden medan det nya förslaget gäller normalbostaden. I vårt förslag kunde man få hjälp med inköp minst en gång per vecka medan det nya förslaget har tagit bort ”minst”. Vi tycker också att man ska kunna få hjälp att klara bankärenden. Tillägget om att få köa till äldreboende måste förtydligas så att det framgår att alla som beviljats plats i äldreboende har rätt att ställa sig i kö till annat boende även om man redan fått en plats. Dessutom måste stora resurser föras över till äldreomsorgen så att fler boendeplatser tas fram för att rätten att köa ska ge en möjlighet att snabbt få önskat boende.’

Farsta stadsdelsnämnd

Gunnar Sandell m fl (s) och Magnus Welroos (v) anmälde att man inte deltar i beslutet.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Carita Stenbacka Tenezakis (v) och vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s) enligt följande:

Vi föreslår att i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till yttrande över remissen samt att därutöver anföra följande:

Vänsterpartiet konstaterar att förslaget till riktlinjer kräver en generösare budget och utgår från att tillräckliga medel avsätts i 2008 års budget. Vi ansluter oss sig till KPR:s (Kommunstyrelsens pensionärsråd) förslag och uttalande i protokoll 2007-05-10. Det är glädjande att majoriteten beaktat en del av pensionärsrådets synpunkter, exempelvis att ålder ska beaktas i bedömning av behovet av plats i servicehus.

Vi saknar i de nya riktlinjerna förslag om hemtjänst med förenklade biståndsbeslut för äldre över 75 år, som vi anser ska vara fyra timmar per månad. En sådan verksamhet har, som förvaltningen påpekar i sitt remissyttrande, bedrivits i Hägersten som ett mycket lyckat försök under föregående mandatperiod och den bör permanentas. Förenklade biståndsbeslut ökar de äldres självständighet och inflytande över sin vardag och minskar administrationen.

Fixartjänsten anser vi i likhet med KPR ska vara från 67 år och inte begränsas av ett maximalt antal timmar per år.

Tillägget om att få köa till äldreboende måste förtydligas så att det framgår att alla som beviljats plats i äldreboende har rätt att ställa sig i kö till annat boende även om man redan fått en plats. Dessutom måste stora resurser föras över till äldreomsorgen så att fler boendeplatser tas fram och rätten att få köa ger en möjlighet att ganska snabbt få önskat boende.

Reservation anfördes av ledamoten Ylva Wahlström m.fl. (mp) enligt följande:

Vi föreslår att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag med dessa beslut med tilläggs- och ändringsförslag enligt följande:

Större rätt till hjälp vid hög ålder:

Miljöpartiet, vill som kommunstyrelsens pensionärsråd, se en tydlig betydelse kring ålder, för biståndsbedömningen. Det bör vara en tydlig gräns när man får t.ex. plats på ett servicehus med ålderns rätt även om det allmänna hälsotillståndet inte ger denna rätt automatiskt. Det borde finnas större möjligheter när man närmar sig 90 år än tidigare, att få den hjälp man önskar. Med hög ålder blir man extra sårbar, även om en tidigare flytt med tanke på kommande år och ett anpassat boende tidigt, t.ex. via våra nya seniorboenden, ger en extra god trygghet för den som planerar långsiktigt.

Mer hjälp utan biståndsprövning:

Vidare är tidiga och frivilliga åtgärder av stor vikt. Därför anser vi att arbetet kring den förenklade biståndshandläggningen ska bli en fast möjlighet, efter de goda resultaten som de två försöken uppnådde. Lite av erfarenheten tar man med, men hjälpen ska vi biståndsprövningen, vilket gör vägen till tidig hjälp längre av flera skäl. Vaktmästartjänsterna är välkomna men skall kunna efterfrågas redan från 67 års ålder.

Möjliggör att ta husdjur med sig:

Vidare vet vi att husdjur har stor betydelse för många äldre människor. Denna, ofta fyrfota, vän behöver de äldre få ta med sig i större utsträckning än idag vid flytt till särskilt boende. Ännu finns väl bara en liten enhet på Fruängsgården där det nyligen är möjligt, eller har det under våren och sommaren skapats liknande platser på flera ställen i Stockholms stad? Allergianpassat har vi på många håll.

Lokala råd ska tas på allvar och deras synpunkter hinna beaktas:

Vidare antar vi att de lokala pensionärs- och handikapprådets åsikter i dessa centrala frågor får ge tyngd åt de slutliga riktlinjerna inom stadsdelens uttalande som remissyttrande. Om inte föreslår vi återremittering tills så har skett.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Berit Kruse m fl (s) enligt följande:

Det är med förvåning vi konstaterar att trots den långa tid som gått sedan majoriteten skiftades i stadshuset så är innehållet i princip detsamma som tidigare förslag.

Det är dock glädjande att riktlinjerna för handläggning av ärenden enligt SOL och LSS inom äldreomsorgen nu äntligen är på väg. I huvudsak hade dessa förslag redan kunnat vara verklighet om inte det tidigare genomarbetade och förankrade förslaget hade återremitterats av den nu sittande borgerliga majoriteten. I stort stämmer alltså denna något reviderade upplaga överens med den som vänstermajoriteten föreslog 2006.

I sakfrågan finns flera viktiga förbättringar. Särskilt vill vi lyfta fram att kriterierna för att få äldreboende förändras så att den enskilde äldres egen upplevelse, sociala oro och ohälsa skall kunna utgöra grund för särskilt boende.

Detta stämmer överens med det beslut stadsdelsnämnden i Hässelby-Vällingby tog hösten 2005 på initiativ av den dåvarande vänstermajoriteten.

Att den äldre ska kunna välja mellan matlåda och hemlagat är också en viktig förändring.

Vi avstyrker av den anledningen förvaltningens förslag om att det i stället för matlagning ska stå tillredning av mat!

Det som dock saknas som vi socialdemokrater vill tillföra är en valfrihetsreform som innebär att alla äldre över 75 år ska kunna få 2 timmars hemtjänst i veckan med förenkla bostadsbedömning.

Med denna reform skulle makten över insatsen flyttas från myndighetsutövande till den enskilde äldre.

Möjlighet att få välja boende är en självklarhet som inte bara ska gälla inom staden utan också hela länet. Uppföljningar av detta måste ske löpande så att modellen säkerställs med tanke på att kundvalsmodellen är motsägelsefull i detta avseende.

Vi vill också framföra att vi vill ha en friare organisation för fixartjänsterna. Vi vill inte ha gränsen om 6 timmar maximalt, åldersgränsen ska vara 67 år med ambitionen att alla som fyllt 65 år ska omfattas av denna reform.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Reijo Kittilä (v) enligt följande:

Det mesta är sig likt i förslaget till nya riktlinjer för äldreomsorgen jämfört med det förslag som stoppades av den nya majoriteten i fullmäktige hösten 2006. Förbättringarna för våra äldre har därmed bara blivit ett år försenade.

Att genomföra förslaget till riktlinjer kräver en generösare budget och förutsätter att tillräckliga medel avsätts i budgeten för 2008.

Stadsdelsnämnden ansluter sig till kommunala pensionärsrådets förslag och uttalande enligt protokoll 2007-05-10. Det är glädjande att en del av pensionärsrådets synpunkter beaktats i förslaget, exempelvis att ålder är en viktig faktor i bedömningen av behovet av plats i servicehus. Men rådet har fler viktiga synpunkter.

Vi saknar i det nya förslaget rätten till 4 timmars hemtjänst per månad med förenklad biståndsbedömning för personer över 75 år. Den tidigare mycket lyckade försöksverksamheten bör permanentas. Det ökar de äldres självständighet och inflytande över sin vardag och minskar administrationen. Fixartjänsten anser vi i likhet med pensionärsrådet ska man ha rätt till från 67 års ålder och den ska inte begränsas till ett maximalt antal timmar.

Vi motsätter oss försämringen jämfört med det tidigare förslaget till riktlinjer av rätten till bistånd till städning, inköp och möjligheten att få hjälp med bankärenden.

Tillägget om att få köa till äldreboende måste förtydligas så att det framgår att alla som beviljats plats i äldreboende har rätt att ställa sig i kö till annat boende även om man redan fått en plats. Dessutom måste stora resurser föras över till äldreomsorgen så att fler boendeplatser tas fram och rätten att få köa ger en möjlighet att ganska snabbt få önskat boende.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Lars Arell m.fl. (s) och ledamoten Hans Enroth (v) enligt följande:

Stadsdelsnämnden skulle ha beslutat följande:

1. Stadsdelsnämnden beslutar i huvudsak i enlighet med förvaltningens yttrande.
2. I riktlinjerna bör framgå vad som är att betrakta som skälig nivå vad gäller utevistelse och dusch/bad.
3. Otrygghet ska vägas in som en faktor vid beslut om servicehus, oberoende av den sökandes ålder.
4. Alla över 75 år ska kunna få två timmars hemtjänst i veckan efter förenklad biståndsbedömning.
5. Avsnittet om anhöriganställning (5.4) tydliggörs så att det framgår under vilka förutsättningar de enskilde kan få vård av en anhörig som avlönas direkt eller indirekt av kommunen.
6. Begreppen "seniorboende", "servicehus" och "vård- och omsorgsboende" bör användas på ett konsekvent sätt i enlighet med vad som framgår av förslaget till Äldreplan 2007-2011.
7. Stadsdelsnämnden anför därutöver följande:

De riktlinjer som presenteras i remissen stämmer till stora delar med det förslag som arbetades fram av den tidigare majoriteten. Samtidigt bedöms kostnaderna till följd av förändringen nu bli 30 miljoner kronor lägre än vad som tidigare beräknats, vilket också speglar den lägre ambitionsnivån.

Det finns oklarheter i förslaget till riktlinjer som bör förtydligas för att de inte ska uppfattas som utrymmen för en snävare bedömning än de ursprungliga intentionerna. Exempel på detta är att varken möjligheter till utevistelse eller dusch/bad är preciserat på liknande sätt som sker för städning och inköps hjälp. Ett annat exempel är att majoriteten i sina skrivningar begränsar utrymmet för att väga in otrygghet vid beslut om servicehusboende till att gälla gruppen ”äldre-äldre”, vilket avser personer äldre än 80 år. Denna typ av avgränsning är inte motiverad och visar hur den borgerliga majoriteten undantar en stor grupp äldre från att kunna erhålla ett äldreboende.

Majoriteten framför i andra sammanhang valfrihet som en bärande tanke vid förändring i den offentliga servicen. Den förra majoriteten bedrev ett lyckat försök där alla över 75 år fick tillgång till hemtjänst två timmar i veckan efter förenklad biståndsbedömning. Därigenom fick den enskilde själv makten över hjälpinsatsen samtidigt som personalen bättre kunde utnyttja sitt eget omdöme i mötet med den äldre. Denna valfrihetsreform bör permanentas.

En oklarhet i riktlinjerna är vad som gäller när den enskilde vill ha insatserna utförda av någon närstående (avsnitt 5.4). Man kan tolka riktlinjerna så att den anhörige måste söka en anställning i kommunen eller hos något företag som har ramavtal med kommunen. Om detta är korrekt uppstår en märklig arbetsrättslig situation, där den anställda anhörige rimligen är skyldig att utföra det arbete som arbetsgivaren bestämmer, även utöver det som riktar sig till den egna släktingen. Avsnittet behöver förtydligas.

Terminologin när det gäller olika boendeformer som erbjuds äldre är erfarenhetsmässigt svårhanterlig, inte bara för oss som beslutsfattare utan tyvärr också för dem som ska få del av samhällets stöd. I det förslag till Äldreplan 2007-2011 som för närvarande är på remiss finns ett försök att tydliggöra vad olika begrepp betyder. Dessa begrepp bör användas konsekvent i de riktlinjer som nu ska beslutas.

Reservation anfördes av ledamoten Yildiz Kafkas (mp) enligt följande:

Stadsdelsnämnden skulle ha beslutat följande:

1. Stadsdelsnämnden bifaller huvudsakligen bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Stadsdelsnämnden förordar kommunstyrelsen att personer över 80 år som vill få ett serviceboende ska få det utan behovsprövning.
3. Stadsdelsnämnden anför därutöver följande:

Det har inte gått någon obemärkt förbi att i flera fall har t.o.m. 92-93-åringar vägrats få en vårdplats, därför att de vid behovsprövningar bedöms vara tillräckligt pigga att bo kvar i sina hem. Vi anser att en person som upp till 80 år (äldre-äldre) försökt klara sig hemma, men så småningom anser sig behöva serviceboende ska få det utan någon behovsprövning.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Abebe Hailu m.fl. (s) och ledamoten Jakob Dencker (mp) enligt följande:

I sakfrågan finns flera viktiga förbättringar. Särskilt vill vi lyfta fram att kriterierna för äldreboende förändra så att den enskilde äldres egen upplevelse, sociala oro eller ohälsa ska kunna utgöra grund för särskilt boende. Att de äldre ska kunna välja mellan hemlagat och matlåda är också en viktig förändring.

Det som saknas och som vi vill tillföra är en valfrihetsreform som vi innebär att alla äldre över 75 år ska kunna få 2 timmars hemtjänst i veckan med förenklad biståndsbedömning. Med denna reform skulle makten över insatsen flyttas från myndighetsutövande till den enskilde äldre. Dessutom ger det hemtjänstpersonalen bättre förutsättningar att kunna använda erfarenhet och kompetens i det vardagliga mötet med de äldre.

Möjligheten att få välja boende är en självklarhet som inte bara ska gälla inom staden utan inom hela länet.

I detta sammanhang vill vi också framföra att organisationen för fixartjänsterna bör få en friare organisation. Det bör inte finnas en gräns om 6 timmars maximalt användande av fixartjänsten. Åldersgränsen bör inte vara 67 år utan ambitionen att alla som fyllt 65 år ska omfattas av reformen.

Reservation anfördes av ledamoten Gunilla Bhur (v) enligt följande:

Äntligen kommer förslaget till nya riktlinjer för äldreomsorgen. Det mesta är sig likt från det förslag som den nya majoriteten stoppade i fullmäktige hösten 2006 och som innebar att förbättringarna för våra äldre blev ett år försenade. Så går det när partipolitiken sätts före sakfrågorna. Eller när man prioriterar skattesänkningar före välfärden.

Vi konstaterar att förslaget till riktlinjer kräver en generösare budget och utgår från att tillräckliga medel avsätts i 2008 års budget. Vi ansluter oss sig till kommunala pensionärsrådets förslag och uttalande i protokoll 20070510. Det är glädjande att majoriteten beaktat en del av pensionärsrådet synpunkter, exempelvis att ålder ska beaktas i bedömning av behovet av plats i servicehus.

Vad vi saknar i de nya riktlinjerna är förslag om hemtjänst med förenklade biståndsbeslut för äldre över 75 år, som vi anser ska vara 4 timmar per månad. En sådan verksamhet har bedrivits som ett mycket lyckat försök under vår tidigare mandatperiod och bör permanentas. Det ökar de äldres självständighet och inflytande över sin vardag och minskar administrationen. Fixartjänsten anser vi i likhet med KPR ska vara från 67 år och inte begränsas av ett maximalt antal timmar.

Vi motsätter oss försämringen av städning, inköp och möjligheten att få hjälp med bankärenden. Tillägget om att få köa till äldreboende måste förtydligas så att det framgår att alla som beviljats plats i äldreboende har rätt att ställa sig i kö till annat boende även om man redan fått en plats. Dessutom måste stora resurser föras över till äldreomsorgen så att fler boendeplatser tas fram och rätten att få köa ger en möjlighet att ganska snabbt få önskat boende.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp) enligt följande:

Vi yrkar att Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutar att godkänna förvaltningens förslag och att anföra följande:

I huvudsak hade dessa förslag redan kunnat vara verklighet om inte det tidigare, genomarbetade och förankrade förslaget hade återremitterats av den sittande borgerliga majoriteten.

Det mesta är sig likt från det förslag som den nya majoriteten stoppade i fullmäktige hösten 2006 och det innebär att förbättringarna för våra äldre är ett år försenade. Så går det när partipolitiken sätts före sakfrågorna. Eller när man prioriterar skattesänkningar före välfärden.

Vi konstaterar att förslaget till riktlinjer kräver en generösare budget och utgår från att tillräckliga medel avsätts i 2008 års budget. Vi ansluter oss sig till kommunala pensionärsrådets förslag och uttalande i protokoll 20070510.

Det som dock saknas som vill tillföra är en valfrihetsreform som innebär att alla över 75 år skall kunna få ett antal timmar hemtjänst i veckan med förenklad biståndsbedömning. Erfarenheten och slutsatserna i äldreinspektörsrapporterna, revisorsutlåtanden och verksamhetsuppföljning i övrigt landar i att biståndsbedömningen inte alltid är ett verktyg för att möta behov och önskemål i vardagen. Med denna reform skulle makten över insatsen flyttas från myndighetsutövande till den enskilde äldre och minskas administrationen. Det ger medarbetarna i hemtjänsten bättre förutsättningar att kunna använda sin erfarenhet och kompetens i det vardagliga mötet med de äldre. En sådan verksamhet har bedrivits som ett mycket lyckat försök under vår tidigare mandatperiod och bör permanentas.

Vi vill ha en friare organisation kring fixartjänsterna. Vi anser inte att det skall finnas en gräns om 6 timmars maximalt användande av fixartjänst men i likhet med kommunstyrelsen pensionärsråd (KPR) att åldersgränsen skall vara 67 år.

Vi motsätter oss försämringen av städning, inköp och möjligheten att få hjälp med bankärenden. Tillägget om att få köa till äldreboende måste förtydligas så att det framgår att alla som beviljats plats i äldreboende har rätt att ställa sig i kö till annat boende även om man redan fått en plats. Dessutom måste stora resurser föras över till äldreomsorgen så att fler boendeplatser tas fram och rätten att få köa ger en möjlighet att ganska snabbt få önskat boende.

Vi anser att avsnittet om egenvård är otydligt. Gränsen mellan vad som betraktas som egenvård och hälso- och sjukvård måste tydliggöras så att medarbetare inom hemtjänsten inte får göra bedömningar som de inte har utbildning eller delegation för. I förslaget skrivs att hälso- och sjukvårdsinsatser som utförs på delegation av primärvården ska ingå i nivåersättningen från kommunen om det gäller mindre tidskrävande insatser. Det kommer att innebära betydligt ökade kostnader för kommunen.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Liliane Svensson (s) med stöd av Rebwar Hassan (mp) enligt följande:

Det är bra med tydliga riktlinjer i för de här frågorna komplicerade ställningstaganden. Men det är också viktigt att flexibilitet och den enskildes egen upplevelse om social oro, egna behov och andra omständigheter beaktas.

Det finns äldre som omfattas av LSS som redan från tidig ålder fått leva på institution.

Anhöriga har av olika skäl försvunnit. Man kanske har farit illa som barn, eftersom institutioner, barnhem förr ofta var i misär. Dessa äldres historik är viktiga att beakta vid bedömningen av LSS insatser.

För övrigt hänvisar vi till socialdemokraternas reservation i äldrenämnden.

Särskilt uttalande gjordes av Margareta Johansson (v) och Amineh Kakabaveh (v) enligt följande:

Äntligen kommer förslaget till nya riktlinjer för äldreomsorgen. Det mesta är sig likt från det förslag som den nya majoriteten stoppade i fullmäktige hösten 2006 och som innebar att förbättringarna för våra äldre blev ett år försenade. Så går det när partipolitiken sätts före sakfrågorna. Eller när man prioriterar skattesänkningar före välfärden.

Vi konstaterar att förslaget till riktlinjer kräver en generösare budget och utgår från att tillräckliga medel avsätts i 2008 års budget. Vi ansluter oss sig till kommunala pensionärsrådets förslag och uttalande i protokoll 20070510. Det är glädjande att majoriteten beaktat en del av pensionärsrådets synpunkter, exempelvis att ålder ska beaktas i bedömning av behovet av plats i servicehus.

Vad vi saknar i de nya riktlinjerna är förslag om hemtjänst med förenklade biståndsbeslut för äldre över 75 år, som vi anser ska vara 4 timmar per månad. En sådan verksamhet har bedrivits som ett mycket lyckat försök under vår tidigare mandatperiod och bör permanentas. Det ökar de äldres självständighet och inflytande över sin vardag och minskar administrationen. Fixartjänsten anser vi i likhet med KPR ska vara från 67 år och inte begränsas av ett maximalt antal timmar.

Vi motsätter oss försämringen av städning, inköp och möjligheten att få hjälp med bankärenden. Tillägget om att få köa till äldreboende måste förtydligas så att det framgår att alla som beviljats plats i äldreboende har rätt att ställa sig i kö till annat boende även om man redan fått en plats. Dessutom måste stora resurser föras över till äldreomsorgen så att fler boendeplatser tas fram och rätten att få köa ger en möjlighet att ganska snabbt få önskat boende

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Jan Jönsson m.fl. (fp), Mikael Norstedt (kd) samt Andrea Femrell (m) enligt följande:

Äldrenämnden har föreslagit ett tillägg under avsnitt 6. Särskilt boende med följande lydelse: "Om det inte finns plats i det äldreboende som den enskilde helst önskar, bör hon eller han ha rätt att ställa sig i kö där, även om hon eller han fått plats i ett annat boende".

Detta ligger helt i linje med införandet av valfrihetssystem för vård- och omsorgsboenden inom äldreomsorgen.

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamöterna Jan Forsell m.fl. (s), Birger Jeansson (mp) och Åsa Hagelstedt (v), enligt följande:

Äntligen är nu ärendet på väg fram till beslut. I huvudsak hade dessa förslag redan kunnat vara verklighet om inte det tidigare genomarbetade och förankrade förslaget hade återremitterats av den sittande moderatledda majoriteten.

Det som saknas är en valfrihetsreform som innebär att alla äldre över 75 år skall kunna få 2 timmars hemtjänst i veckan med förenklad biståndsbedömning. Vi är övertygade om att den reformen är en viktig förebyggande åtgärd, liksom att fixartjänsten skall omfatta alla över 67 år.

Vi vill också framhålla vikten av en flexibilitet inom hemtjänsten. Vad är det som säger att det måste vara hemsjukvården och inte hemtjänsten som hjälper till att sätta på en stödstrumpa efter en blodpropp? Alternativet är oftast att den gamla själv skall försöka klara detta, vilket ofta är mycket svårt.

Vi anser också att hemtjänsten ska arbeta utifrån att stödja den enskilde att göra saker själv.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Majvi Andersson m fl (s), ledamoten Maj-Len Eklund (v) samt ledamoten Kenneth Rönnquist (mp), enligt följande:

Det är bara att beklaga att den nuvarande majoriteten genom sitt återremissförfarande av det tidigare genomarbetade och förankrade förslaget förhalat införandet av riktlinjerna. I huvudsak hade dessa förslag redan kunnat vara verklighet till glädje för många äldre eftersom de nya förslagen till stora delar sammanfaller med de tidigare. Men annat är väl inte att vänta av partier som prioriterar skattesänkningar före välfärdsfrågor.

Vi vill särskilt lyfta fram att kriterierna för äldreboende förändras så att den enskilde äldres egen upplevelse såsom t ex social oro eller ohälsa, skall kunna utgöra skäl för särskilt boende. Även den äldre som är förhållandevis ”pigg” kan ha ett behov av att flytta in i ett servicehus för att uppleva trygghet och social hälsa.

Vi socialdemokrater vill tillföra en valfrihetsreform som innebär att alla över 75 år skall kunna få minst 2 timmars hemtjänst i veckan med förenklad biståndsbedömning. Ur erfarenheten och slutsatserna i äldreinspektörsrapporterna, revisorsutlåtanden och verksamhetsuppföljning i övrigt ser vi att biståndsbedömningen inte alltid är ett verktyg för att möta de äldres behov och önskemål i vardagen. Men med denna reform skulle makten över insatsen flyttas från myndighetsutövande till den enskilde äldre och det skulle även minska administrationen. Reformen skulle också ge medarbetarna i hemtjänsten bättre förutsättningar att kunna använda sin erfarenhet och kompetens i det vardagliga mötet med de äldre.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornecrantz Dias (v), enligt följande:

De förslag som läggs hade redan i huvudsak kunnat vara genomförda om inte den nya borgerliga majoriteten hade försenat processen genom återremiss av tidigare genomarbetade och förankrade förslag. De förbättringar som föreslås är alltså ett år försenade. Förslaget till riktlinjer kräver en generösare budget, varför tillräckliga medel måste föreslås i 2008 års budget.

Vi saknar en valfrihetsreform som innebär att alla över 75 år ska kunna få ett antal timmar hemtjänst i veckan med förenklad biståndsbedömning. När det gäller de s.k. fixartjänsterna bör åldersgränsen i överensstämmelse med det Kommunala Handikapprådets förslag vara 67 år. Försämringarna när det gäller städning, inköp och möjlighet att få hjälp med bankärenden bör utgå.